

УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»
Кафедра економіки та фінансів

Соколовський Артур Вікторович

УДК 336.647

Кваліфікаційна робота магістра
«Розробка політики запобігання банкрутства на
підприємстві»

076 «Підприємництво та торгівля»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

А.В. Соколовський

Науковий керівник

Андрєєва Віта Анатоліївна
к.е.н., доцент

Київ – 2025

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

завідувач кафедри економіки та фінансів

_____ Ігор Румик

« ___ » _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
СОКОЛОВСЬКОГО АРТУРА ВІКТОРОВИЧА**

Ступінь вищої освіти - магістр

Галузь знань - 07 Управління і адміністрування

Спеціальність - 076 Підприємництво та торгівля

Освітня програма – Підприємництво та торгівля

Тема роботи	Розробка політики запобігання банкрутства на підприємстві
Номер та дата наказу про затвердження теми	№ 9-2 від 30.01.2024 р.
Науковий керівник	Андрєєва Віта Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент
Вихідні дані до роботи	Нормативно-правові акти України у сфері банкрутства та банківської діяльності; методичні рекомендації НБУ; статистичні дані та аналітичні матеріали Національного банку України; фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»; наукові публікації, монографії, матеріали конференцій .
Постановка завдання	Дослідження теоретичних аспектів запобігання банкрутству банківських установ, аналіз фінансово-економічних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк», розробка рекомендацій щодо вдосконалення політики запобігання банкрутству.
Посилання на джерела інформації (не більше п'яти найменувань, які рекомендує науковий керівник)	1. Panchenko O., Balazyk O., Kotkovskyy V., Andrieieva V. Analysis of financial statements as a business management tool. <i>AD Alta-journal of interdisciplinary research</i> . 2024. №14 (1). p. 157-161 2. Економіка відновлення: навчальний посібник / за ред. В.І. Грушка. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2023. 221 с. 3. Румик І. Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. <i>Вчені записки Університету «КРОК»</i> . 2023. № 4(72). С. 9-19.

	4. Bondarenko, E., Zhuravka, O., Aiyedogbon, J.O., Sunday, O.E., Andrieieva V. Structural modeling of the impact of bank nonperforming loans on the banking sector: The Ukrainian experience. <i>Banks and Bank Systems</i> . 2020. 15(2). P.67–78
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складної задачі або проблеми за темою роботи, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Дата видачі завдання 05.02.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання	Примітка
1	Вибір напряму дослідження	25.12.2023	<i>Виконано</i>
2	Затвердження теми кваліфікаційної роботи та призначення наукового керівника	30.01.2024	<i>Виконано</i>
3	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу	05.02.2024	<i>Виконано</i>
4	Розробка концепції кваліфікаційної роботи. Затвердження плану досліджень.	01.04.2024	<i>Виконано</i>
5	Підготовка першого розділу роботи	01.07.2024	<i>Виконано</i>
6	Підготовка другого розділу роботи	30.09.2024	<i>Виконано</i>
7	Підготовка третього розділу роботи	02.12.2024	<i>Виконано</i>
8	Підготовка вступу та висновків	13.12.2024	<i>Виконано</i>
9	Підготовка джерельної бази	16.12.2024	<i>Виконано</i>
10	Подання роботи на перевірку на плагіат	19.12.2024	<i>Виконано</i>
11	Виконання наукової складової роботи	20.12.2024	<i>Виконано</i>
12	Проходження попереднього захисту	21.12.2024	<i>Виконано</i>
13	Доопрацювання роботи з врахуванням зауважень	13.01.2025	<i>Виконано</i>
14	Зовнішня експертиза, отримання відгуку наукового керівника та подання роботи на кафедру	16.01.2025	<i>Виконано</i>
15	Захист кваліфікаційної роботи	25.01.2025	<i>Виконано</i>

Здобувач

Науковий керівник

_____ Артур СОКОЛОВСЬКИЙ

_____ Віта АНДРЕЄВА

АНОТАЦІЯ

Соколовський А.В. Розробка політики запобігання банкрутства на підприємстві. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 076 Підприємництво та торгівля, освітня програма Підприємництво та торгівля. ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2025.

Кваліфікаційну роботу присвячено питанням розробки політики запобігання банкрутству АТ КБ «ПриватБанк». Досліджено теоретичні аспекти формування політики запобігання банкрутству, проведено аналіз фінансових показників та оцінку стійкості діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення політики запобігання практики банкрутства.

Ключові слова: банкрутство, банківська установа, фінансові ризики, стійкість, ліквідність, платоспроможність, фінансове оздоровлення.

SUMMARY

Sokolovsky A.V. Development of a bankruptcy prevention policy at an enterprise. Manuscript.

Master's degree thesis in the specialty 076 Entrepreneurship and Trade, educational program Entrepreneurship and Trade. Higher Educational Institution "University of Economics and Law "KROK", Kyiv, 2025.

The qualification work is devoted to the issues of developing a policy for preventing bankruptcy of JSC CB "PrivatBank". Theoretical aspects of the formation of a policy for preventing bankruptcy were studied, an analysis of financial indicators and an assessment of the stability of the activities of JSC CB "PrivatBank". Recommendations for improving the policy of preventing bankruptcy practices are offered.

Keywords: bankruptcy, banking institution, financial risks, stability, liquidity, solvency, financial recovery.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
1.1. Сутність та причини банкрутства підприємств.....	10
1.2. Основні методи та підходи до запобігання банкрутству	19
1.3. Міжнародний досвід розробки політик запобігання банкрутству	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	35
2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПРИВАТБАНК» та його місце на ринку України	35
2.2. Оцінка фінансових показників ПриватБанку за 2021 - 2023 роки.....	42
2.3. Аналіз ризиків та загрози банкрутства банку	59
2.4. Дослідження фінансової стійкості та ліквідності банку.....	65
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПРИВАТБАНКУ	80
3.1. Прогнозування ключових показників діяльності банку	80
3.2. Стратегічні заходи щодо зміцнення фінансової стійкості банку	95
3.3. Оптимізаційні моделі для управління ризиками.....	103
3.4. Рекомендації та пропозиції щодо покращення фінансового стану АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	108
ВИСНОВКИ.....	117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	120
ДОДАТКИ.....	126

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних реаліях одним із найважливіших завдань для будь-якого підприємства є своєчасна оцінка ймовірності його банкрутства. Водночас слід враховувати, що наразі відсутні методики, які б забезпечували абсолютну точність у прогнозуванні цього явища. Через це фахівці активно працюють над створенням численних моделей, що покликані оцінювати ризик фінансової неспроможності організацій.

Економічні кризи, ускладнені соціально-політичними проблемами, посилюють навантаження на підприємства, які прагнуть зберегти стабільність доходів та платоспроможність. Уповільнення економічної активності, спричинене негативними наслідками карантинних обмежень у період пандемії, створило потребу у детальному вивченні механізмів протидії банкрутству, визначенні пріоритетів діяльності підприємств та перспектив їхнього розвитку. Ця проблема є надзвичайно актуальною для українських підприємств незалежно від їх організаційно-правового статусу чи форми власності, оскільки стійкий фінансовий стан підприємств прямо впливає на рівень життя населення, соціальну стабільність та економічну рівновагу в країні. Натомість банкрутство підприємств призводить до зростання безробіття, зниження рівня життя, соціальної напруги та виникнення конфліктів між роботодавцями й найманими працівниками.

Банківська система, яка є фундаментальною складовою фінансової структури держави, відіграє особливо важливу роль у підтриманні економічної стабільності. Втрата платоспроможності банківської установи може спричинити негативні наслідки не лише для її клієнтів, а й для економіки країни загалом. Банківська діяльність значною мірою впливає на процеси функціонування економіки, зокрема на її стабільність та ефективність.

Особливої уваги заслуговує питання управління ризиками у банківській сфері, яке стає ще більш складним у періоди фінансової нестабільності. До ключових завдань належить ідентифікація, оцінка та управління ризиками,

здатними впливати на діяльність банків. У зв'язку з цим, актуальним є визначення ефективних стратегій управління ризиками, які дозволять банківським установам успішно долати виклики та забезпечувати свою стабільність в умовах нестабільного фінансового середовища.

Банкрутство підприємств залишається однією з ключових проблем сучасної економіки. Особливу небезпеку це становить для банківських установ, які відіграють вирішальну роль у функціонуванні фінансової системи. Неплатоспроможність одного банку може спричинити негативний вплив не лише на клієнтів, а й на фінансову стабільність держави загалом. У цьому контексті розробка дієвої політики запобігання банкрутству стає пріоритетним завданням для банківського сектору України, зокрема для ПриватБанку, який залишається найбільшим банком країни за розмірами активів та кількістю клієнтів.

Розробкою даної проблеми займалися багато науковців, представники різних галузей науки. Проблема банкрутства та неплатоспроможності комерційних банків вивчалася багатьма науковцями. Такі вчені, як Мішенін Є.В. [2], Сергієнко О.В. [4], Ляпіна О.Г. [6], Коваленко Т.В. [12], Гострик О.М. [16], Бондаренко Є.І [20], Румик І.І. [21] та інші приділяли велику увагу питанням щодо шляхів запобігання банкрутства та фінансового оздоровлення.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування та розробка рекомендацій щодо формування політики запобігання банкрутству в банківських установах, спрямованої на забезпечення їхньої фінансової стабільності, на прикладі АТ КБ "Приватбанк".

Відповідно до мети кваліфікаційної роботи були визначені наступні **завдання**.

- проаналізувати сутність та причини банкрутства банківських установ;
- дослідити методи запобігання банкрутству;
- проаналізувати міжнародний досвід розробки політик запобігання банкрутству;

- оцінити фінансові показники АТ КБ «ПриватБанк»;
- проаналізувати загрози банкрутству;
- дослідити фінансову стійкість та ліквідність АТ КБ «ПриватБанк»;
- спрогнозувати ключові показники діяльності банку щодо зміцнення фінансової стійкості;
- оптимізувати моделі для управління ризиками ;
- надати рекомендації та пропозиції щодо покращення фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дослідження є особливості фінансової діяльності банку, механізми управління ризиками банкрутства та політика стабілізації його фінансової стійкості.

Предметом дослідження є методи та інструменти розробки політики запобігання банкрутству, що застосовуються в АТ КБ "Приватбанк".

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань нами були використані такі методи дослідження: аналіз та синтез - для вивчення наукової літератури, законодавчих актів та статистичних даних щодо банкрутства банків; економіко-статистичний аналіз - для оцінки фінансового стану АТ КБ "Приватбанк" та визначення основних тенденцій у його діяльності; моделювання - для побудови сценаріїв розвитку подій за різних умов функціонування банку; експертне опитування - для формування практичних рекомендацій.

Інформаційну базу дослідження становили наукові праці українських і зарубіжних фахівців з питань управління банківською діяльністю та аналізу фінансових ресурсів, фінансова звітність банку АТ КБ «ПриватБанк», матеріали спеціалізованих періодичних видань, нормативно-правові документи.

Наукова новизна здобутих результатів. Наукова новизна роботи полягає у розробці системного підходу до формування політики запобігання банкрутству банківських установ, що враховує специфіку функціонування АТ КБ "Приватбанк" в умовах економічної нестабільності. У роботі вперше

запропоновано модель управління ризиками, яка поєднує інструменти фінансового моніторингу, прогнозування кризових ситуацій та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Практичне значення здобутих результатів. Практичне значення роботи полягає у можливості застосування розроблених рекомендацій для покращення політики управління ризиками в АТ КБ "Приватбанк". Запропоновані методики можуть бути використані іншими банківськими установами України для зниження ймовірності банкрутства та забезпечення фінансової стабільності. Матеріали дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі для підготовки спеціалістів у сфері фінансів і банківської справи. Робота може бути використана студентами ВНЗ для підготовки до семінарських занять, також може бути використана викладачами для проведення лекції, практик тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи магістра пройшли апробацію на II Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості» (Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, 25 січня 2025 року, м.Київ)

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 65 найменувань. Робота містить 42 таблиці, 12 рисунків, 11 формул і 6 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 143 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність та причини банкрутства підприємств

Кожне підприємство рано чи пізно може зіткнутися з кризовою ситуацією, яка виникає під впливом різноманітних факторів. До основних причин таких криз належать зміни в ринковій кон'юнктурі, впровадження новітніх технологій, перебудова виробничих процесів, трансформація зовнішніх умов функціонування підприємства та залучення нових кадрів. Крім того, на розвиток кризи впливають і менш значущі чинники, такі як політична нестабільність, прорахунки в управлінській стратегії, недостатній акцент на інновації та обмежена конкурентоспроможність. Найгострішою формою кризи є банкрутство, що стає критичним моментом у житті підприємства [1].

У сучасній науковій літературі термін «банкрутство» має багато інтерпретацій, що обумовлено його багатогранністю, неоднозначністю та несподіваністю наслідків. Це поняття активно використовується не лише економістами, а й представниками інших дисциплін, зокрема політологами. Така розмаїтість тлумачень свідчить про складність і багатовимірність явища банкрутства, теоретичні аспекти якого залишаються предметом досліджень.

Етимологія терміна «банкрут» сягає італійського вислову *banca rotta*, що дослівно означає «зламана лавка». У Середньовіччі цей термін використовували для позначення ситуації, коли неспроможний банкір втрачав свою лавку на міській площі. У німецькому праві тривалий час функціонував термін «конкурс», який позначав єдину процедуру, спрямовану на вирішення питань банкрутства. У США, хоча законодавчий акт у цій сфері має назву «Кодекс про банкрутство», у самому тексті документа використовується поняття «неспроможність». У державах, де правові традиції регулювання банкрутства

тільки формувалися, зазвичай використовували терміни «неспроможність» або «банкрутство».

Аналіз економічних джерел дозволяє виділити три ключові підходи до визначення суті банкрутства.

1. повна фінансова неспроможність і крах;
2. нездатність забезпечувати фінансування операційної діяльності;
3. ухилення від виконання боргових зобов'язань.

На основі цих підходів можна стверджувати, що банкрутство банку - це ситуація, за якої фінансова установа не може забезпечити поточну діяльність і виконати свої зобов'язання перед кредиторами через дефіцит ліквідних активів.

Науковці пропонують різні класифікації видів банкрутства. Так, Захарченко В., Подольська В.О. та Яріш О.В. виділяють чотири основних типи, тоді як Поддєрьогін А.М. і Базілінська О.Я. вважають за доцільне зосередитися на трьох видах. Кожен із підходів сприяє кращому розумінню феномену банкрутства й розробці ефективних методів його запобігання [2].

Таблиця 1.1

Поняття та сутність терміну «банкрутство»

Автор, нормативно-правовий документ	Тлумачення
О.В. Старцев	В сучасному розумінні банкрутство означає фінансовий крах боржника, який стає неспроможним виконати майнові зобов'язання перед своїми кредиторами. В світовій практиці під банкрутством розуміється визнана судом абсолютна неплатоспроможність боржника.
А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін	Під банкрутством суб'єкта господарювання розуміє його нездатність фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання.
О. Третьак	Банкрутство - це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі нездатність юридичної особи - суб'єкту підприємницької діяльності задовольнити вимоги своїх кредиторів у встановлений для цього строк.
Є.М. Андрущак	Банкрутство - це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення

	розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі.
Т.В. Пепа, В.О. Федорова, А.Б. Кондрашихін, О.В. Андрєєва	Банкрутство - відмова громадянина або фірми сплачувати за власними борговими зобов'язаннями через брак коштів.
Господарський кодекс України	Банкрутство - нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури вважається банкрутством.
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»	Банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.
Методичні рекомендації щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство»	Банкрутство - це неспроможність юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності у встановлений строк задовольнити вимоги кредиторів, повернути кредити банку та забезпечити обов'язкові платежі до бюджету.
Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств	Банкрутство - неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями. Банкрутство може бути зумовлене конкуренцією, некомпетентним управлінням, біржовими спекуляціями тощо.

Джерело: складено автором на основі [6]

Основні види банкрутства можна охарактеризувати наступним чином.

1. Реальне банкрутство характеризується нездатністю банківської установи відновити свою платоспроможність і фінансову стабільність у найближчій перспективі.
2. Технічне банкрутство виникає через тимчасову фінансову неспроможність підприємства, обумовлену значною простроченою дебіторською заборгованістю.

3. Навмисне банкрутство є наслідком умисного доведення банку до стану хронічної неплатоспроможності, яке відбувається через неправомірні дії акціонерів або керівництва, часто з корисливих мотивів чи внаслідок невиконання посадових обов'язків [3].

4. Фіктивне банкрутство - це свідомо хибна заява про фінансову неспроможність, метою якої є ухилення від зобов'язань перед кредиторами або отримання відстрочки їх виконання.

5. Приховане банкрутство проявляється у свідомому приховуванні факту фінансової нестабільності банку шляхом надання недостовірної звітності або маніпуляції даними про його діяльність.

Дослідження природи банкрутства свідчить, що сучасний підхід в економічній літературі розглядає цей феномен як спосіб очищення ринку від неплатоспроможних та неефективних суб'єктів господарювання. Банкрутство тлумачиться як стан, коли підприємство не може своєчасно виконати свої зобов'язання перед кредиторами, що підтверджується через судовий процес.

Хоча причини банкрутства можуть значно варіюватися в умовах нестабільного зовнішнього середовища, юридичне підтвердження факту банкрутства залишається ключовим критерієм його визнання. Незважаючи на постійні зміни в економіці, концепція цього явища як у науковій, так і в практичній площині залишається незмінною.

Вивчення сутності банкрутства дозволяє зробити висновок про його багатогранність і складність. Це явище потребує спеціального правового регулювання, яке стає актуальним у разі глибокої фінансової кризи, коли суд визнає боржника неспроможним відновити діяльність і задовольнити вимоги кредиторів [4].

Економічні наслідки банкрутства є значними і охоплюють такі проблеми. скорочення попиту на продукцію, зниження обсягів виробництва, накопичення боргів перед постачальниками, бюджетом і банками, затримки з виплатою заробітної плати, а також непередбачувані зміни економічного середовища. Усе

це веде до втрати традиційних ринків збуту, соціальної та економічної нестабільності, постійних змін у правовій сфері, а також до трансформації політичного устрою й економічної структури країни.

Таблиця 1.2

Основні тлумачення терміну «банкрутство» у законодавчій базі України

Джерело, рік	Трактування поняття
Кодекс України з процедур банкрутства, ст. 1	«визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури».
Господарський кодекс України, ст. 209	«Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури».
Кримінальний кодекс України, ст. 219	«Стійка фінансова неспроможність суб'єкта господарської діяльності».

Джерело: складено автором на основі [22]

Причини банкрутства підприємств можна розділити на зовнішні та внутрішні, залежно від їхнього характеру впливу.

Зовнішні чинники, які є об'єктивними і знаходяться поза контролем підприємства, включають глобальні економічні кризи, політичну нестабільність, зміну зовнішньоекономічної політики держави, недосконалість законодавчої бази, а також загальне погіршення соціально-економічної ситуації в країні.

Внутрішні чинники, які залежать від дій самого підприємства, охоплюють низьку адаптивність до змін у ринковому середовищі, хиби в економічній політиці, відсутність якісного стратегічного планування, недостатню ефективність управлінських рішень, застарілі виробничі технології, погану організацію праці, накопичення боргів, неправильний вибір інвестиційних проєктів на тлі дефіциту фінансування, а також недостатню увагу до систем діагностики кризових станів

Банкрутство є кінцевою стадією кризи підприємства, і його можна уникнути, якщо вчасно виявляти ранні ознаки загрозового стану. Для цього необхідний постійний моніторинг ключових показників діяльності [5].

Причини банкрутства залежать від специфіки країни, регіону, галузі, масштабів бізнесу, форми власності та організаційної структури. При цьому варто враховувати нові виклики, що виникають у процесі глобалізації та економічного розвитку.

Серед сучасних факторів, які сприяють банкрутству, можна виділити такі.

1) Підвищення конкуренції через злиття великих підприємств і посилення впливу транснаціональних корпорацій.

2) Взаємозалежність національних економік, яка спричиняє ефект доміно під час глобальних фінансових криз.

3) Швидке зростання світової економіки та його нестабільність.

4) Корпоративні конфлікти всередині компаній.

5) Поширення пандемій, природні катаклізми та техногенні аварії.

6) Підвищення вимог споживачів до якості продукції та послуг.

7) Зростання частки високотехнологічних продуктів і послуг

8) Ризики, пов'язані з інтернет-злочинами та фінансовими махінаціями у віртуальному просторі.

9) Зростання кількості терористичних актів, які провокують економічну нестабільність.

10) Скорочення життєвого циклу товарів і послуг через швидкість змін на ринку.

Таким чином, економічна динаміка та зовнішні виклики значно ускладнюють умови для стабільного функціонування підприємств, що підвищує ризики банкрутства. [6].

Зазначені передумови створюють негативні наслідки не лише для засновників і власників підприємств, а й для кредиторів, партнерів, споживачів та суспільства загалом, впливаючи на соціальний клімат.

Правильний вибір стратегії відновлення фінансової стабільності вимагає визначення чітких критеріїв оцінки, що базуються на поточній стадії фінансової кризи підприємства. Досвід свідчить, що заходи з фінансового оздоровлення доцільно застосовувати на етапах спаду, неплатоспроможності або фінансової нестійкості.

Банкрутство банківських установ не є випадковим явищем, а обумовлене сукупністю внутрішніх і зовнішніх причин. Зовнішні фактори не залежать від дій керівництва або акціонерів, тоді як внутрішні викликані недоліками управління та внутрішніми процесами банку.

Перед оголошенням банкрутства банк зазвичай демонструє певні ознаки фінансових проблем, серед яких [7].

1. Зниження регулятивного капіталу або нормативів капіталу банку, встановлених законодавством та нормативними актами Національного банку України, на 10% і більше протягом місяця.

2. Невиконання банком вимог вкладника чи кредитора, строк яких минув понад п'ять робочих днів.

3. Регулярне порушення банком норм законодавства, що регулює протидію відмиванню коштів, отриманих незаконним шляхом, чи фінансуванню тероризму.

4. Неправильне подання або оприлюднення фінансової звітності, що призвело до суттєвих викривлень показників фінансового стану.

5. Хронічна неспроможність забезпечити ефективність та адекватність системи управління ризиками, що становить загрозу інтересам вкладників або кредиторів.

Якщо протягом наступних 180 днів банк не покращує свій фінансовий стан, Національний банк України визнає його неплатоспроможним і припиняє нагляд за його діяльністю. Робота з такими установами передається Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Фонд розпочинає процедуру виведення

банку з ринку та тимчасово керує ним з наступного робочого дня після отримання рішення НБУ.

У разі відсутності позитивних змін банк визнається банкрутом, і Фонд гарантування вкладів фізичних осіб отримує повноваження ліквідатора. Процес ліквідації завершується з внесенням відповідного запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців.

Водночас банкрутство можна розглядати і як механізм еволюційного розвитку економіки. Ліквідація фінансово слабких суб'єктів дозволяє очистити ринок і створити нові, більш конкурентоспроможні підприємства. Як зазначають науковці, тільки здорова ринкова конкуренція дозволяє визначити життєздатність економічних систем і форм господарювання [8].

Інститут банкрутства також сприяє регулюванню ринку, запобігаючи перевиробництву, яке може стати причиною економічних криз.

Ключовим етапом створення системи попередження банкрутства є аналіз його причин. Хоча їх кількість може бути значною, доцільно виділити основні групи, щоб акцентувати увагу на найважливіших аспектах. Загалом причини банкрутства можна систематизувати за певними ознаками.

Таблиця 1.3

Класифікація причин банкрутства підприємств

№ з/п	Ознаки причин виникнення банкрутства	Види причин банкрутства підприємств
1	За способом закріплення	нормативно-законодавчі (формальні) неправові/ незаконні (неформальні)
2	За рівнем керованості	керовані потенційно керовані некеровані
3	За періодом впливу	статичні динамічні
4	За елементами виникнення	соціальні психологічні економічні природно-екологічні політичні адміністративно-законодавчі науково-технічні організаційні

	За місцем виникнення в організації	корпоративні підрозділів
5	За рівнем виникнення	стратегічні операційні
6	За механізмом дії	прямі непрямі
7	За етапами функціонування підприємства	причини на етапі створення підприємства причини на етапі зростання та зрілості причини на етапі ліквідації підприємства
8	За масштабами	глобальні регіональні місцеві галузеві
9	За видами залучених ресурсів	інформаційні енергетичні фінансові матеріальні трудові

Джерело: складено автором на основі [16]

Провівши аналіз статистичних даних та основних причин банкрутства, можна дійти висновку, що найбільша кількість випадків банкрутства спостерігається в країнах із економікою, яка перебуває у стані спаду чи трансформації. Подібна тенденція характерна і для галузей, що знаходяться на завершальній стадії свого розвитку або стикаються зі зменшенням попиту на продукцію. У таких умовах кількість фінансово неспроможних підприємств суттєво зростає. Водночас важливу роль відіграють і внутрішні проблеми, притаманні самому підприємству. Це вказує на необхідність розробки підходів, адаптованих до різних етапів економічного, галузевого та підприємницького розвитку [9].

Розробка системи запобігання банкрутству на підприємстві повинна відбуватися за чітко визначеними етапами. Запропоновано концептуальну схему механізму інтеграції системи запобігання банкрутству у загальну систему управління підприємством.

1.2. Основні методи та підходи до запобігання банкрутству

Діагностика банкрутства передбачає своєчасне виявлення таких проблем, як неплатоспроможність, збитковість, надмірна залежність від зовнішнього фінансування та низька ділова активність підприємства. Класичні моделі діагностики банкрутства орієнтовані на аналіз таких фінансових показників, як прибутковість, фінансова стійкість, ліквідність і рівень ділової активності.

Основними вимогами до організації діагностики банкрутства банків є.

- узгодженість первинної інформації за різними показниками та даними банків;
- дотримання технічних і організаційних норм для проведення ранньої діагностики банкрутства (регулярне надання щомісячних даних по блоках, щоквартальних звітів та піврічних аналітичних записок);
- забезпечення безперервного процесу збору та аналізу інформації;
- доступність результатів для всіх зацікавлених сторін [10].

Використання сучасних методів моделювання дає можливість точно оцінити банківські ризики, що є основною складовою діагностики банкрутства банківської установи. Оцінка ризиків передбачає визначення ймовірності виникнення негативних подій чи факторів, що можуть зашкодити досягненню цілей підприємства.

Основні методи оцінки ризиків включають.

1. статистичні методи, що ґрунтуються на аналізі попередніх періодів для визначення ймовірності втрат та обчислення ризиків;
2. аналітичні методи, що використовують математичні моделі для визначення ймовірності втрат;
3. метод експертних оцінок, що передбачає застосування логічних та математичних методів для обробки результатів опитування експертів, які стають основним джерелом інформації [11].

У світі для прогнозування банкрутства застосовують економетричні моделі, що базуються на фінансових коефіцієнтах.

Однак в Україні застосування деяких методів діагностики банкрутства банків ускладнюється кількома факторами:

- молода банківська система та обмежена інформаційна база для традиційних статистичних методів, оскільки Україна лише недавно перейшла до ринкових умов господарювання, а наявна інформація часто є нерівномірною, що зменшує період для статистичного аналізу
- значні відмінності в умовах функціонування банківської системи України порівняно з розвиненими економіками, що ускладнює використання стандартних показників для моделей діагностики;
- існує ризик отримання некоректної інформації з публічних джерел через відсутність ефективної системи контролю за такими даними, що впливає на точність моделей;
- обмежені можливості застосування систем, що використовуються органами банківського нагляду, їх низька оперативність та висока трудомісткість.

Статистичні методи вимірювання ризиків не зовсім підходять для застосування в Україні, головним чином через обмеження, які були згадані раніше. Для більшості користувачів найбільш доступними та поширеними залишаються аналітичні способи оцінки ризиків.

Однією з найбільш використовуваних методик для аналізу ефективності банків є метод декомпозиційного аналізу прибутковості власного капіталу, відома також як модель Дюпона. Завдяки застосуванню розширеної факторної моделі Дюпона можна встановити взаємозв'язок між прибутковістю та ризиком, що описується відповідною моделлю [15, 21].

$$ROE = ROA \times MK, \quad (1.1)$$

де ROE – прибутковість капіталу (K);

ROA – прибутковість активів (A);

MK – мультиплікатор капіталу.

Чим вищий капітальний мультиплікатор, тим більший ризик для банківської установи. Однак межі зміни цього показника не можуть бути довільними і підлягають регулюванню з боку органів нагляду. Для банків України важливим є норматив адекватності основного капіталу (H3), який визначається як співвідношення основного капіталу до загальних активів банку, за вирахуванням сформованих резервів за активними операціями. Цей норматив повинен становити не менше ніж 4 %. Він є оберненою величиною щодо капітального мультиплікатора, що фактично обмежує ризик банку через цей показник.

Ураховуючи кризові явища в банківському секторі України, доцільно запропонувати модель оцінки фінансового стану банків, яка враховує фактори, що впливають на його стабільність під час кризи. Модель антикризового управління фінансовим станом банків була побудована на основі статистичних даних НБУ за період з 01.01.2008 по 01.04.2015 роки. Основною метою є обґрунтування впливу різних факторів на фінансову стійкість банку, зокрема через норматив адекватності регулятивного капіталу (H2) - (X_1) Здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання, що виникають у результаті торговельних, кредитних та інших фінансових операцій, відображається через норматив ліквідності. Цей норматив запроваджений для запобігання надмірному перекладанню кредитного ризику на клієнтів банку та збереження його фінансової стійкості. Встановлене мінімальне значення коефіцієнта ліквідності H2 для діючих банків не повинно бути менше 10%.

Ліквідність банку (X2) - це його здатність виконувати свої зобов'язання вчасно. Це є основою стабільності банку. Якщо активи мають низьку ліквідність, це може призвести до неможливості забезпечити потрібний приплив

грошових коштів. Мінімальне значення цього показника повинно бути не менше 40%.

Рентабельність активів (ROA) - (X3,%) є важливим індикатором прибутковості банку, що показує ефективність використання активів для отримання прибутку. Низький показник може бути наслідком обережної кредитної політики або високих операційних витрат.

Рентабельність капіталу (ROE) - (X4,%) показує, наскільки ефективно використовуються власні кошти акціонерів. Цей показник дає уявлення про розмір чистого прибутку, який отримують акціонери від своїх інвестицій. Зростання цього показника при зниженні рівня капітальної достатності свідчить про зростання ризику банку через збільшення ризикованих операцій.

Частка прострочених кредитів у загальному обсязі - (X5) відображає проблему несвоєчасного погашення кредитів, що погіршує якість кредитного портфеля банку і збільшує частку проблемних активів. Зокрема, кредити, надані фізичним особам в іноземній валюті, створюють найбільшу частину цього ризику.

Фінансовий результат - (X6, млн. грн.) визначає ефективність управління дохідністю банку, аналізуючи доходи та витрати. Негативні фактори можуть призвести до фінансових втрат, що прямо вплине на стійкість банку.

Реальні доходи населення - (X7, %) визначають купівельну спроможність населення, яка, серед іншого, впливає на споживання банківських послуг. Зниження добробуту населення може призвести до зниження активності банків і ослаблення їхньої фінансової стійкості.

Ця класифікація факторів має загальний характер для комерційних банків і значно впливає на їх фінансову стійкість. Для оцінки цих факторів пропонується дослідження, яке включає аналіз взаємозв'язку між показниками діяльності банку та його фінансовим станом.

1.3. Міжнародний досвід розробки політик запобігання банкрутству

Одним із прямих способів підтримки підприємств є викуп державою акцій компаній, які перебувають у фінансовій скруті. У багатьох країнах, таких як Німеччина, США, Швеція, Великобританія, Франція, значну частину державного сектора складають колишні приватні підприємства, що опинилися на межі банкрутства [12].

Так, французький концерн "Alston" у 2003 році здійснив викуп акцій на суму 300 млн євро, що становило половину від загального обсягу збільшення капіталу, після чого частка держави в акціях компанії зросла до 31,5%. Важливою рисою цього підходу є тимчасовість державного володіння корпоративними правами, а також те, що держава має виконувати функції власника, дотримуючись принципів ринкової економіки. Управління державним пакетом акцій повинно здійснюватися на таких самих умовах, як для приватних інвесторів. Головною метою державної підтримки є відновлення фінансової стабільності підприємства для збереження робочих місць, розвитку нових продуктів та технологій, а також підтримка стратегічних компаній, тоді як отримання прибутку відходить на другий план.

Іншим варіантом державної підтримки є надання дозволу на порушення антимонопольного законодавства. У США, наприклад, це може включати дозвіл на злиття компаній у випадку, коли одна з них має важливе значення для національної економіки і перебуває на межі банкрутства. В Україні для монополізації ринку потрібно отримати дозвіл від Антимонопольного комітету згідно з законом "Про обмеження монополізму та недопущення несумлінної конкуренції". Якщо підприємство контролює більше 35% ринку певного товару чи послуги, воно вважається монополістом. В Україні є приклади порушення антимонопольного законодавства, наприклад, у таких сферах, як телекомунікації, металургія, вуглевидобуток, нафтопереробка, постачання

паливно-мастильних матеріалів і збут зерна. Одним із прикладів є продаж газу компанією Росукренерго, що становив понад 70% річної потреби України [13].

Застосування цього методу можливе лише в окремих галузях, таких як природні монополії або підприємства, що виготовляють стратегічно важливу продукцію. У Німеччині, наприклад, отримати дозвіл на порушення антимонопольного законодавства майже неможливо через жорстке законодавство, яке підтримує добросовісну конкуренцію. Таке право на порушення антимонопольних норм має бути обґрунтоване покращенням діяльності підприємства, підвищенням рівня задоволення потреб споживачів і поліпшенням умов для працівників. Підприємства, яким надано таке право, перебувають під особливим контролем органів нагляду. Це право надається на певний період, після чого проводиться аналіз результатів, і ухвалюється рішення щодо пролонгації дозволу або поділу підприємства на кілька менших суб'єктів господарювання.

Укладання мирових угод є досить поширеною практикою в різних країнах, проте процедура та форма таких угод можуть відрізнятися. Основними формами поступок від кредиторів, які можуть бути передбачені в мирових угодах, є мораторій (пролонгація або реструктуризація боргу) та списання частини заборгованості. Зазвичай ці форми комбінуються у межах однієї угоди.

Згідно з українським законодавством, суми дебіторської заборгованості, термін позивної давності яких минув, можуть бути враховані для зменшення оподаткованого прибутку тільки у разі подачі позову до Арбітражного суду. Через це українські кредитори, зокрема постачальники, не дуже схильні до реструктуризації дебіторської заборгованості. Однак, в Україні кошти, отримані від ліквідації боржників, зазвичай складають лише 1,5% від вимог кредиторів, що значно нижче від 30%, що є нормою у міжнародній практиці.

Згідно з чинним законодавством, скасування заборгованості в рамках мирової угоди може стосуватися окремих кредиторів (за їхньою згодою) або всіх кредиторів одного порядку. Якщо більшість кредиторів у комітеті

схвалюють таке рішення, воно є обов'язковим для всіх кредиторів, навіть якщо вони не брали участі в голосуванні чи були проти [14].

У США поступки з боку кредиторів є досить поширеними. Проте зазвичай кредитори вимагають, щоб їхній представник був включений до Ради директорів підприємства-боржника, зокрема для контролю за фінансовими потоками компанії.

У Європі часто використовують іншу форму мирової угоди для запобігання банкрутству, що передбачає пролонгацію термінів погашення заборгованості або надання додаткових кредитних ресурсів шляхом відмови від фінансових вимог на певний час. В окремих країнах законодавство визначає мінімальний відсоток заборгованості, який боржник має погасити, перш ніж мирову угоду затвердить арбітражний суд. Наприклад, у Німеччині цей мінімум становить 35% заборгованості, якщо пролонгація не перевищує 12 місяців, або 40%, якщо відстрочка надається на довший період. В Україні таких обмежень немає.

Одним із розповсюджених способів підтримки проблемних підприємств є податкові пільги, які можуть включати списання або реструктуризацію податкових зобов'язань, надання податкових кредитів або інших спеціальних пільг. Це фіскальні поступки для основних кредиторів підприємств. Постійна фіскальна підтримка є своєрідним прихованим бюджетним субсидіюванням, оскільки через списання заборгованості або надання податкових пільг зменшуються бюджетні надходження. Така підтримка займає значну частку в структурі непрямого субсидіювання в Україні. Однак, аналізуючи практику вітчизняних податкових органів, можна зробити висновок, що ці органи рідко йдуть на поступки боржникам, оскільки, за статистикою, основним позивачем в Україні є Державна податкова адміністрація [15].

Фіскальні пільги не завжди є виправданими, оскільки їх фінансування здійснюється за рахунок суспільства. Одним з варіантів пільгового оподаткування в Україні були вільні економічні зони, де для підприємств, що

працювали в цих зонах, застосовувались особливі умови через зниження бази оподаткування. Така практика не поширена у більшості розвинених країн і існує лише в країнах з перехідною економікою, які поступово відмовляються від створення таких зон через зловживання з боку підприємців (наприклад, Польща, Чехія, Словаччина). Натомість в Китаї вільні економічні зони діють ефективно, ймовірно, через авторитарний стиль управління та строгий державний контроль.

Особливу роль у діяльності підприємств відіграє фіскальна підтримка, пов'язана з лізинговим фінансуванням виробничих та технічних санацій. Лізинг дозволяє впроваджувати новітні технології без великих капіталовкладень, що робить його важливим інструментом в умовах обмежених фінансових ресурсів. У багатьох країнах, зокрема в США, Франції, передбачені пільги для лізингових операцій. В США найпоширенішими пільгами є податкові знижки, прискорена амортизація та інвестиційні податкові пільги, але вони доступні переважно для автотранспортних підприємств. У Німеччині на початкових етапах розвитку лізингових операцій існували значні податкові пільги, але після численних зловживань уряд скоротив або скасував їх. В Японії ж такі пільги взагалі не передбачені. В Україні немає обмежень на використання прискореної амортизації у договорах лізингу, однак податкових пільг у законодавстві не зазначено.

У останні роки поширена практика запобігання банкрутства підприємств за рахунок державних гарантій та бюджетних позик. Бюджетні позики є популярними на регіональному рівні, тоді як на загальнодержавному рівні основним видом підтримки є урядові гарантії, зокрема для залучення іноземних кредитів підприємствами. Оскільки більшість українських боржників не виконують зобов'язання, державні гарантії часто стають формою бюджетних субсидій або позик (якщо кошти повертаються), і це можна вважати прямим фінансуванням [16].

Протягом 90-х років, коли держава надавала гарантії під міжнародні кредити, багато підприємств не виконували своїх зобов'язань, і держава

змушена була сплачувати кредити сама. Наприклад, з 1992 по 1996 рік українські підприємства отримали під урядові гарантії 194 млн доларів, а в 1997 році держава сплатила 16,8 млн доларів за не повернуті кредити. Це стало приводом для економічних злочинів і зловживань через відсутність належного контролю.

У міжнародній практиці підтримка підприємств через надання державних гарантій є широко застосовуваною практикою. Однак, у багатьох країнах функції надання таких гарантій та їх виконання у разі настання гарантійних випадків передаються спеціалізованим установам з державною участю. Наприклад, у США за цією функцією відповідає "Ексімбанк", створений спеціально для надання таких послуг. Ці організації розглядають заявки підприємств, оцінюють їх бізнес-плани та вибирають серед них ті, що мають важливе значення для економічного розвитку країни та більші шанси на виживання. Вони також надають державні гарантії відібраним підприємствам та здійснюють контроль за тим, як використовуються кошти, отримані від кредиторів. Крім того, кредитори можуть вимагати зниження процентних ставок на такі кредити, оскільки вони є більш безпечними через державні гарантії, що знижує ризик неповернення боргів.

Ще одним способом захисту підприємств від банкрутства або підтримки певних галузей економіки є введення торговельних бар'єрів у вигляді тарифних та нетарифних обмежень. Проте, зважаючи на те, що більшість країн є членами Світової організації торгівлі (СОТ), вони все частіше відмовляються від використання тарифних обмежень і замінюють їх на приховані нетарифні обмеження, які сприяють розвитку національного виробника товарів чи послуг. Україна, не будучи членом СОТ, активно застосовує тарифні обмеження на імпортовані товари. В країнах Європейського Союзу використовують вирівнювальне мито для товарів з третіх країн [17].

Одним із важливих інструментів для запобігання банкрутства підприємств є державне субсидювання. Вчені зазначають, що політика субсидування

підприємств визначається не лише економічними чинниками, а й політичними інтересами впливових угруповань. Прикладом неефективності такої політики є підтримка французького автомобільного концерну "Рено", автомобільної промисловості Великобританії та вугільної галузі України. Наприклад, аналіз діяльності двох французьких автомобільних компаній – "Пежо" та "Рено" – показує, що з 1960 до 1980 року державна компанія "Рено" отримала дотації на суму 5,8 млрд. франків, сплативши 1,7 млрд. франків податків, в той час як приватна "Пежо" за цей же період сплатила 11 млрд. франків податків, не отримавши жодної допомоги від держави.

Дослідження структури державного субсидювання вказує на те, що значна частина коштів, близько 45%, витрачається на підтримку окремих підприємств через розвиток виробництва та розширення їхньої діяльності; майже 17% йде на поповнення оборотного капіталу; 12% – на закупівлю основних засобів і технічне оновлення; 5,5% спрямовуються на створення нових робочих місць та виплату зарплат для зменшення соціальної напруги, і лише 0,4% від загальної суми використовуються на науково-дослідницькі роботи. На місцевому рівні часто практикується підтримка підприємств у вигляді пільгової орендної плати за використання земельних ділянок, приміщень та інших ресурсів. Це свідчить про те, що більшість державних коштів йде на вирішення поточних проблем підприємств, тоді як на стратегічні цілі та інновації виділяються мінімальні суми.

Згідно з європейським законодавством, субвенціонування охоплює різні форми фінансової підтримки підприємств, такі як субсидії, пільгові кредити, зниження податкових зобов'язань і дотації на окремі фактори виробництва. У ЄС є два основні механізми підтримки підприємств, що опинились у кризовій ситуації. надання безповоротних дотацій та податкові пільги. Величезну популярність серед цих інструментів мають податкові пільги, особливо у Великобританії, де цей метод застосовується у понад 96% випадків. Найменш

поширеними є методи, як участь у статутному капіталі підприємства та відстрочка податків [18].

Одним із варіантів державного субсидування є крос-субсидування, або опосередкована підтримка одних галузей через допомогу іншим. Це дозволяє державі стимулювати розвиток деяких секторів економіки навіть за умов обмежень на пряме субсидування кризових підприємств. Наприклад, надаючи субсидії переробним підприємствам для оновлення основних фондів, держава сприяє розвитку машинобудівного сектора. Попит на деякі товари також залежить від державного фінансування. Це стосується таких сфер, як оборонна промисловість (де уряд США стимулює активність через військові замовлення) та бюджетний сектор, що покращує фінансове становище постачальників послуг для державних установ.

Аналізуючи державне регулювання, можна зробити висновок, що крос-субсидіювання варто розглядати в двох формах. пряме та зворотне. Зворотне крос-субсидіювання передбачає надання фінансової підтримки постачальникам сировини для підприємств, які переживають кризу. Наприклад, в Україні для зниження собівартості металургійної продукції активно субсидували вугільні шахти, що видобувають коксівне вугілля.

Крос-субсидіювання має ряд переваг для конкурентного розвитку економіки. Пряме субсидування, як правило, знижує конкуренцію і не стимулює інноваційний прогрес. Крім того, пряме субсидування часто здійснюється на основі лобістських інтересів, а не економічних показників. Натомість, при крос-субсидіюванні партнери самостійно обираються, що сприяє підвищенню конкуренції та розвитку інновацій.

Дослідження практики санаційних процедур в країнах Європейського Союзу дозволяє зробити висновок, що основні принципи запобігання банкрутства включають такі фактори. поступки з боку кредиторів, зокрема місцевих органів влади; мінімальне втручання держави у процеси запобігання банкрутства; суворе дотримання антимонопольних норм та інших законодавчих

актів; посилення стимулів для працівників; зміна власників підприємств; збільшення відповідальності керівництва і кадрові зміни серед топ-менеджменту.

Для швидкого виявлення фінансової кризи та визначення її причин у західних країнах активно використовуються економіко-математичні моделі. Одним з ключових інструментів системи раннього попередження банкрутства є дискримінантний аналіз, який дозволяє передбачити ймовірність банкрутства підприємства. Суть дискримінантного аналізу полягає в побудові математичної функції, за допомогою якої можна оцінити ризик банкрутства за наявності певних фінансових показників [19].

Цей метод ґрунтується на емпіричному аналізі фінансових показників різних банків, де частина з них вже стали банкрутами, а інші продовжують успішно працювати. Вибираються ключові фінансові коефіцієнти, для яких визначаються їхні вагові коефіцієнти в дискримінантній функції.

У рамках нашого дослідження ми вирішили проаналізувати дискримінантні моделі прогнозування банкрутства, розроблені в різних країнах, що дозволяє глибше зрозуміти ситуацію і розробити більш ефективну модель. Зокрема, в 2000 році Юджин Кочак створив багатофакторну модель для прогнозування банкрутства банків. Він досліджував вплив 87 коефіцієнтів на ймовірність банкрутства, з яких 8 виявилися найважливішими. Для дослідження були обрані 84 банки, серед яких половина показала хороші фінансові результати, а інша половина була на межі банкрутства або вже збанкрутіла.

Розроблена ним багатофакторна дискримінантна модель мала такий вигляд [19]:

$$Z = 1.8601 \times V1 - 2.008 \times V6 + 4.7043 \times V9 - 1.263 \times V11 + 1.4248 \times V46 + 2.3574 \times V56 - 1.656 \times V58 + 4.4307 \times V62, \quad (1.2)$$

де Z – це результативний показник, який характеризує собою ймовірність банкрутства банку;

V_1 – чистий прибуток / зобов'язання банку V_6 – операційні витрати / активи

V_9 – доходи по кредитах / активи V_{11} – заробітні плати / активи

V_{46} – цінні папери / робочі активи

V_{56} – інші доходи (небанківська діяльність) / активи

V_{58} – прострочені кредити / активи

V_{62} – резервні фонди / неповернені кредити

Якщо значення $Z < 0$, це свідчить про ймовірність банкрутства банку в найближчому майбутньому. Точність цього показника становить 95,7%.

У 2008 році Берзен Ейгі Ердоган розробив модель з шести факторів для прогнозування банкрутства турецьких банків. Він проаналізував 20 факторів, які, на його думку, могли вплинути на фінансову стійкість банків, і визначив шість найбільш значущих. Модель мала такий вигляд [20]:

$$XB = -13.2074 + 0.6261 \times C_2 - 2.1699 \times C_{12} + 9.4295 \times C_{14} + 5.5284 \times C_{16} + 2.3612 \times C_{17} - 1.7048 \times C_{19}, \quad (1.3)$$

де XB - показник ймовірності банкрутства;

C_2 – (власний капітал + загальний дохід)/(депозити + недепозитні фонди);

C_{12} – чистий прибуток (збиток) / активи;

C_{14} – чистий прибуток (збиток) / власний капітал; C_{16} – процентні доходи / процентні витрати;

C_{17} – непроцентні доходи / непроцентні витрати;

C_{19} – резерви на втрати за кредитами / всього виданих кредитів

Ця модель оцінює ймовірність банкрутства банку з точністю 95%. Граничне значення показника XB становить 0,5. Якщо значення цього

показника перевищує 0,5, банк не піддається загрозі банкрутства, у той час як показник нижче 0,5 свідчить про наближення банкрутства.

Групою викладачів економічного факультету політехнічного інституту міста Ово (Нігерія) – Adeyeye P. O., Fajembola O. D., Olopete M. O. та Adedeji D. B. – була розроблена модель D-оцінки ймовірності банкрутства. Для її створення використовувалася фінансова звітність 21 нігерійського банку за період з 1993 по 2010 роки. З 11 факторів було вибрано 5 основних.

F_1 – економічні умови країни / продуктивність праці персоналу; F_2 – кредитний ризик / ліквідність банку;

F_3 – управлінська компетентність / якість активів; F_4 – дохідність банку / прибуток;

F_5 – достатність капіталу банку / прибуток. Модель мала наступний вигляд.

$$D = -0,19 \times F_1 - 0,102 \times F_2 + 0,18 \times F_3 + 0,213 \times F_4 + 0,9 \times F_5$$

(1.4)

Аналізуючи зазначені моделі, можна виділити кілька важливих аспектів, що повинні враховуватися при створенні подібних моделей.

1. Для побудови моделей розглядалося близько 20 фінансових показників, але лише 5-8 з них стали ключовими для аналізу.

2. Моделі були розроблені на основі звітності банків за мінімум два роки.

3. Основа моделей будувалася на методі дискримінантного аналізу.

Вибрана модель дозволяє прогнозувати ризики банкрутства банків та визначати їх платоспроможність.

Для більш ефективного використання моделі рекомендується.

1) Використовувати прогнозні показники для оцінки фінансової стійкості банків у майбутньому;

2) Формувати прогнози не лише на основі річної звітності, а й місячної;

з) Пам'ятати, що модель не гарантує 100% точності, тому для аналізу банкрутства банків варто застосовувати інші методи та моделі прогнозування.

Отже, розроблена модель прогнозування банкрутства комерційних банків України є потужним інструментом для оцінки фінансової стабільності банківської системи. Вона дозволяє ефективно класифікувати банки на групи за рівнем ризику банкрутства, що дає змогу здійснювати своєчасні заходи для запобігання фінансовим кризам у банках. Основними перевагами моделі є її детальність, актуальність, а також точність прогнозування на рівні 95%.

Таким чином, модель є корисним інструментом для банківських установ, регуляторів і аналітиків, що займаються аналізом банківської платоспроможності та прогнозуванням фінансових ризиків. Використання таких інструментів сприятиме зміцненню стабільності банківської системи України і запобігання банкрутствам у майбутньому.

Таким чином, банкрутство є складним економічним явищем, що вимагає комплексного підходу до його вивчення. Причини банкрутства можуть бути різноманітними. Від внутрішніх факторів, таких як неефективне управління та фінансова нестабільність, до зовнішніх, зокрема змін у ринковому середовищі та економічній ситуації в країні. Підприємства можуть зіштовхуватися з фінансовими труднощами через неправильне прогнозування, недооцінку ризиків чи низький рівень адаптації до змін у галузі. Тому ефективне управління та оперативне виявлення ризиків є важливими складовими запобігання банкрутству.

Отже, запобігання банкрутству передбачає використання низки методів та підходів, спрямованих на виявлення потенційних загроз для фінансової стабільності підприємства. Це включає моніторинг фінансових показників, аналіз грошових потоків, прогнозування майбутніх ризиків, а також коригування стратегії діяльності у разі необхідності. Своєчасне виявлення фінансових проблем та адекватні управлінські рішення дозволяють запобігти

виникненню більш серйозних труднощів, які можуть призвести до неплатоспроможності підприємства.

Міжнародний досвід розробки політик запобігання банкрутству показує, що в різних країнах існують різні підходи до вирішення цієї проблеми. В деяких країнах розроблені спеціальні механізми фінансової реструктуризації, які дозволяють підприємствам залишатися на ринку навіть у складних умовах. У інших країнах активно впроваджуються системи раннього попередження банкрутства, які дозволяють своєчасно реагувати на потенційні загрози. Успішні приклади показують, що за допомогою відповідних політик та стратегій можна знижувати ймовірність банкрутства, підтримуючи стабільність економіки на рівні окремих підприємств.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПРИВАТБАНК» та його місце на ринку України

ПриватБанк, заснований у 1992 році, є найбільшим банком в Україні за розміром активів та лідером у сфері роздрібного банківського обслуговування. Банк був створений під керівництвом Сергія Тігіпка, українського підприємця та політика. За станом на 2018 рік, чисті активи банку склали 259 мільярдів гривень, що становить 19,3% від загальних активів усіх банків в Україні. ПриватБанк має велику мережу, що включає понад 7,2 тисячі банкоматів, 13,3 тисячі платіжних терміналів та 141 тисячу POS-терміналів. Банк також є найбільшим емітентом і екваєром платіжних карток в Україні, а його мережа обслуговування налічує близько 2240 відділень. Окрім того, ПриватБанк має власну систему грошових переказів "PrivatMoney" та інтернет-банкінг "Приват24".

У 2016 році банк було націоналізовано, ставши повністю державним. Це відбулося через фінансові труднощі, які призвели до значних збитків - 135 мільярдів гривень у 2016 році та 23 мільярдів гривень у 2017 році. ПриватБанк також має дочірній банк у Латвії та філії в Італії, Португалії та Кіпрі. За версією британського видання The Banker, у 2016 році він зайняв 16-те місце серед найбільших банків Центральної та Східної Європи та 627-ме місце у світовому рейтингу топ-1000 банків [21].

До націоналізації ПриватБанк був частиною фінансово-промислової групи "Приват", яка належала Ігорю Коломойському та Геннадію Боголюбову. Після націоналізації, державні кошти були вкладені в статутний капітал банку для підтримки його стабільності. Це спричинило значні фінансові втрати в 2016 і

2017 роках, проте завдяки державній підтримці та реформам, банку вдалося продовжити свою діяльність і працювати над відновленням фінансової стійкості.

Головний офіс ПриватБанку знаходиться в Дніпрі, але з 2017 року юридична адреса була перенесена до Києва. Незважаючи на це, основні служби та керівництво залишаються в Дніпрі. Національний банк України відніс ПриватБанк до числа трьох найбільших системно важливих банків країни у 2018 році [22].

ПриватБанк є одним з провідних фінансових інститутів, який активно бере участь у виконанні державних програм. У його відділеннях здійснюються виплати пенсій, приймаються платежі та виконуються інші фінансові операції.

Далі розглянемо загальну організаційну структуру АТ КБ "Приватбанк".

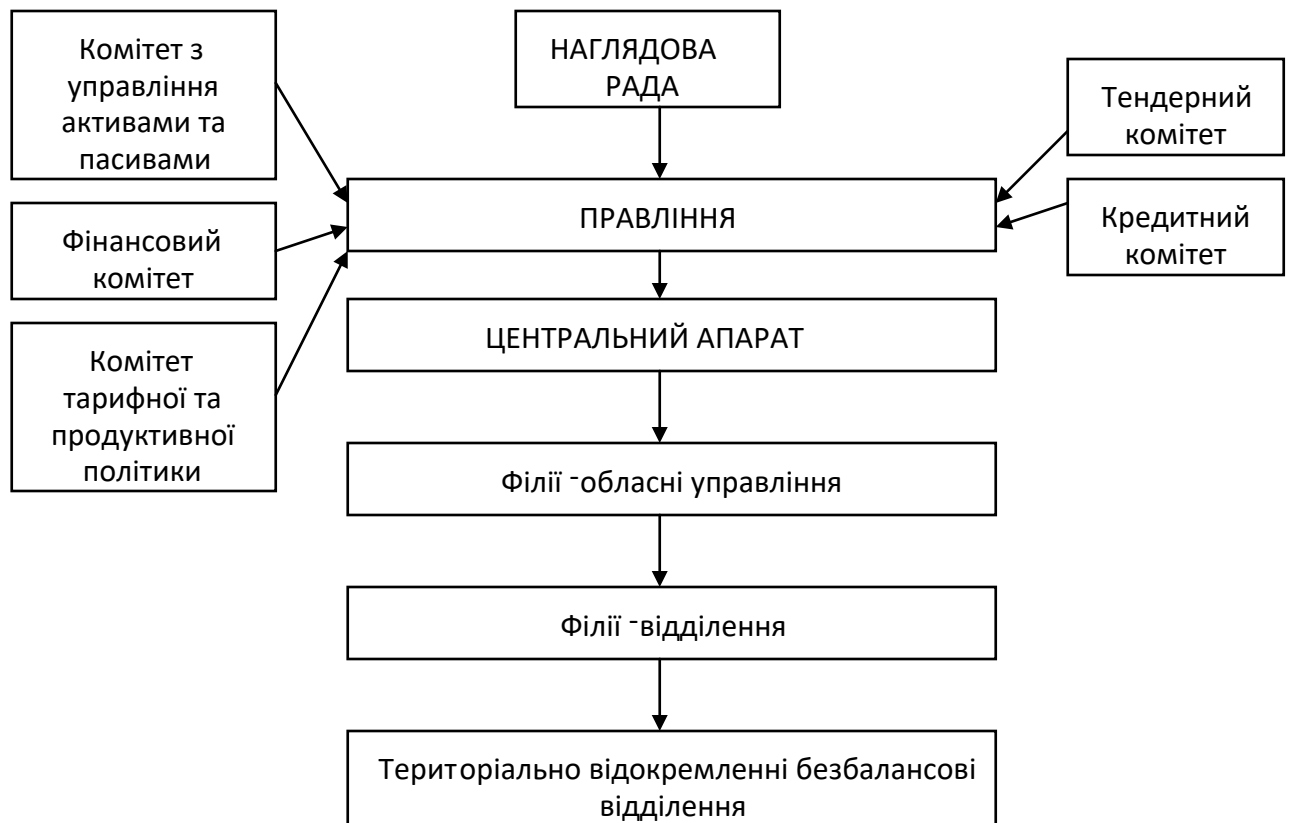

Рис. 2.1. Загальна організаційна структура АТ КБ “Приватбанк”

Джерело: складено автором на основі [56].

Організаційна структура ПриватБанку є досить складною, з багатьма підрозділами, які активно співпрацюють між собою. Банк має 25 регіональних управлінь, понад 450 відділень і 7418 філій по всій країні, з головним офісом у Києві. Його роботу забезпечує понад 35 тисяч працівників.

ПриватБанк є державною установою, всі акції якої належать Кабінету Міністрів України, а Міністерство фінансів України володіє 100% акцій банку з 21 грудня 2016 року. На 30 квітня 2019 року власником банку також є держава, представлена Кабінетом Міністрів. Статутний капітал банку складає 206 059 743 960 гривень, що поділений на 735 927 657 акцій номінальною вартістю 280 гривень кожна [23].

Управління банком здійснюється через кілька органів.

1. Вищий орган - акціонер, який відповідає за реалізацію та захист прав та інтересів акціонера.

2. Наглядова рада, що керує стратегією діяльності банку, контролює роботу Правління і захищає інтереси акціонера.

Правління банку здійснює управління поточною діяльністю та підзвітне Наглядовій раді і Вищому органу. Для підвищення ефективності роботи Правління в Банку було створено низку комітетів, серед яких.

- Бюджетний комітет;
- Комітет з комплаєнсу та фінансової безпеки;
- Комітет з управління активами і пасивами;
- Трансформаційний комітет;
- Комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки;
- Кредитний комітет;
- Маркетинговий та PR-комітет;
- Комітет з продуктів і тарифів;
- Тендерний комітет;
- Технологічний комітет;
- Комітет з управління непрацюючими активами.

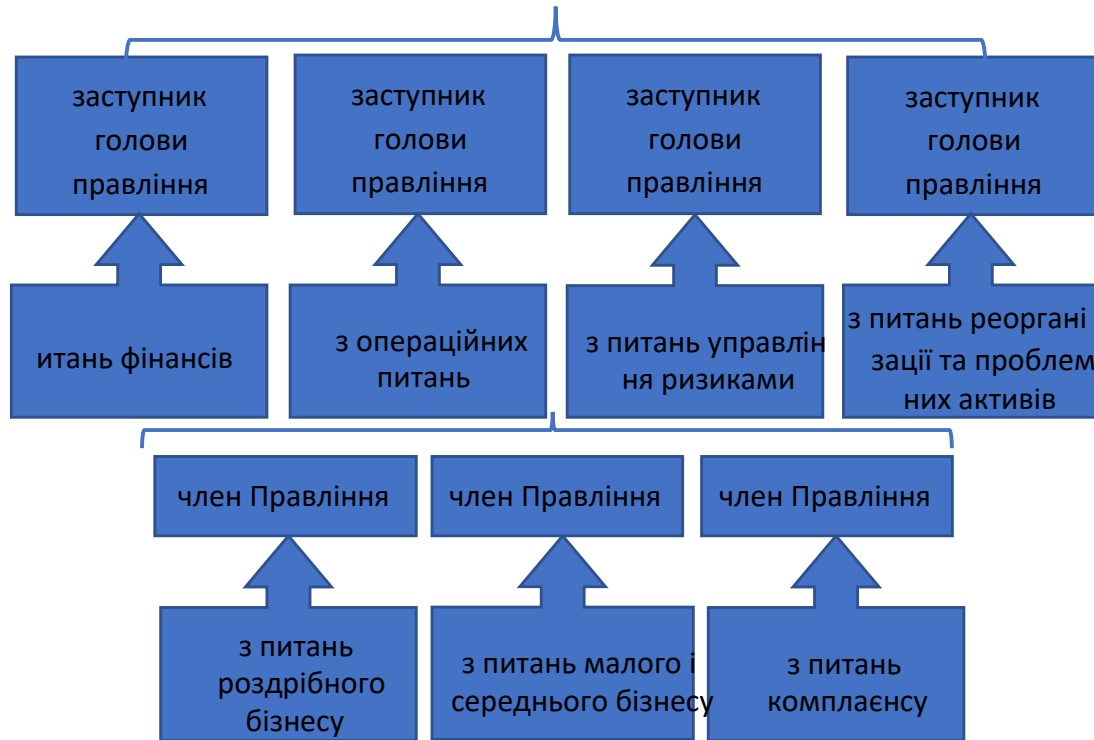

Рис. 2.2. Склад Правління АТ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором на основі [37]

Правління має можливість створювати додаткові комітети в залежності від розміру активів, специфіки діяльності банку та характеру фінансових послуг. Компетенція, структура та порядок роботи кожного комітету визначаються відповідними Положеннями, що затверджуються Правлінням банку.

У банку також діє постійний підрозділ внутрішнього аудиту, який підпорядковується Наглядовій раді. Цей підрозділ відповідає за незалежну оцінку ефективності роботи системи внутрішнього контролю [24].

У 2023 році, попри воєнний стан, продовжувалася робота над удосконаленням організаційної структури банку відповідно до затвердженої Стратегії розвитку. Було проведено оптимізацію регіональної мережі, зокрема завершено процес переведення балансу та клієнтів філій на головний офіс. Також відбулися зміни в структурі головного офісу. були створені нові посади в

Правлінні, сформовано нові підрозділи, а також переглянута підпорядкованість та організаційна структура існуючих підрозділів.

Банк пропонує широкий спектр послуг для різних категорій клієнтів і займає провідні позиції на українському ринку у роздрібному секторі. Активно розвивається обслуговування малого та середнього бізнесу, з обмеженим фокусом на корпоративних клієнтах. Основними ресурсами банку є депозити фізичних осіб в національній валюті, більша частина яких складається з поточних рахунків. Стратегічною метою є збільшення кредитного портфеля, орієнтуючись на роздрібних клієнтів та малий і середній бізнес.

ПриватБанк обслуговує понад 19 мільйонів активних клієнтів, серед яких фізичні та юридичні особи. У його розпорядженні більше 1000 відділень, понад 5 000 банкоматів та 10 000 терміналів самообслуговування [25].

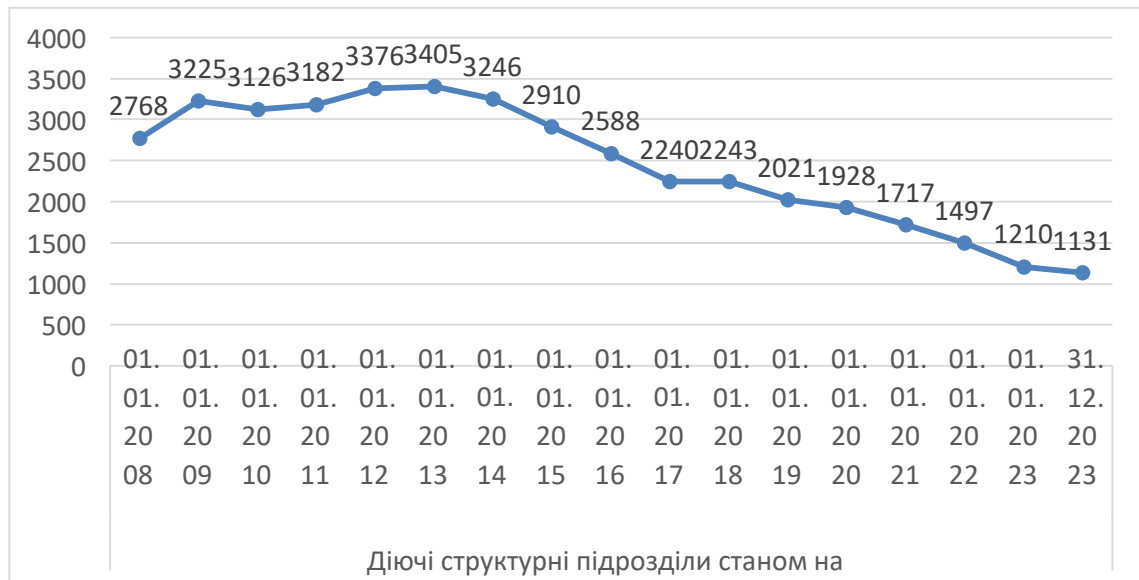

Рис. 2.3. Динаміка кількості відділень АТ «ПриватБанк» протягом 01.01.2008 - 31.12.2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [11]

Як роботодавець і один із найбільших платників податків, ПриватБанк відіграє важливу роль у фінансовій системі країни. У 2023 році частка Банку в

роздрібному кредитному портфелі зросла з 26% до 32%, а для бізнесу було видано нових кредитів на суму 23,8 млрд грн.

Проаналізуємо рейтингові позиції банку. Міжнародні рейтингові агентства продовжують уважно моніторити розвиток ситуації в Україні під час війни, періодично переглядаючи суверенні рейтинги країни та, відповідно, рейтинги банківської системи. У березні 2022 року, на фоні військового конфлікту з Росією, агентства Fitch Ratings та Moody's оновили суверенний рейтинг України, що відобразилося на рейтингах українських банків. Зокрема, довгостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті було знижено до рівня «ССС-» (раніше «В»), а рейтинг за довгостроковими депозитами в національній та іноземній валютах - до Саа2 (раніше В3) [26].

У серпні Fitch Ratings підтвердило довгострокові рейтинги дефолту емітента (РДЕ) для чотирьох державних банків, зокрема для ПриватБанку, а також для трьох приватних банків України в іноземній та національній валютах на рівнях ССС- та ССС відповідно. Крім того, Fitch знизило рейтинг стійкості для шести банків до рівня сс, а для ПриватБанку - до ссс-, що відображає зростання суверенних ризиків та негативний вплив операційного середовища на здатність банків до виконання зобов'язань. Це зниження рейтингу стійкості було спричинене зниженням суверенного рейтингу України до рівня сс через відстрочення виплат за єврооблігаціями.

Таблиця 2.1

Рейтинги АТ КБ «Приватбанк» станом на 01.01.2024 р.

Вид рейтингу	Показник
Standard Rating	
Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	uaAA
Короткостроковий кредитний рейтинг	uaK1
Рейтинг депозитів	ua.1
Fitch Ratings	

Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	AA (ukr)/Stable
Довгостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	CCC-
Довгостроковий рейтинг РДЕ в національній валюті	CCC
Короткостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	C
Рейтинг підтримки	WD
Рівень підтримки довгострокового РДЕ	WD
Moody's (рейтинги визначаються на основі публічної інформації)	
Базова оцінка кредитоспроможності (BCA)	са
Скоригована базова оцінка кредитоспроможності (Adjusted BCA)	са
Довгострокові депозити (іноземна валюта)	Саа3
Довгострокові депозити (національна валюта)	Саа3

Джерело: складено автором на основі [41]

14 лютого 2023 року рейтингове агентство Moody's переглянуло кредитні рейтинги п'яти українських банків, включаючи АТ «ПриватБанк», з «Саа3» на «Са» у зв'язку зі зниженням рейтингу незабезпеченого боргу України, що також було понижено до «Са» з «Саа3». За словами агентства, таке зниження обумовлене наслідками війни з Росією, що, ймовірно, матиме довготривалі негативні наслідки для економіки та фінансів України.

Держава, через Міністерство фінансів України, набула права власності на 100% акцій «ПриватБанку» 21 грудня 2016 року на підставі статті 41 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Це стало можливим завдяки постанові Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи», ухваленій з урахуванням рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 грудня 2016 року та введеної в дію Указом Президента України від 18

грудня 2016 року № 560, а також на основі пропозиції Національного банку України і рішення Ради з фінансової стабільності від 18 грудня 2016 року [27].

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» утримує лідерство на українському банківському ринку. Завдяки впровадженню інновацій та високій ефективності управлінських процесів, банк у 2023 році досяг чистого прибутку у розмірі 12,79 млрд грн, що дозволило йому зайняти першу позицію серед усіх банків країни за цим показником. Це є рекордним результатом для банківської системи України з моменту економічної кризи.

2.2. Оцінка фінансових показників ПриватБанку за 2021 - 2023 роки

Аналіз фінансових показників АТ КБ "ПриватБанк" за 2021–2023 роки дозволяє оцінити динаміку основних статей балансу та результатів діяльності банку в умовах стабільних економічних змін та викликів.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %.	
	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	р., тис. грн	р., тис. грн	р., тис. грн				
Грошові кошти та їх еквіваленти	28117656	40566774	79648102	12449118	39081328	44,28	96,34

Продовження таблиці 2.2

Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	93096372	95716216	100376470	2619844	4660254	2,81	4,87
Кошти в інших банках	25839685	60233746	75061458	34394061	14827712	133,11	24,62
Кредити та заборгованість клієнтів	70193030	71355251	95637763	1162221	24282512	1,66	34,03
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	26319531	100242085	133798041	73922554	33555956	280,87	33,47
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	30243	30243	30246	0	3	0,00	0,01
Інвестиційна нерухомість	1989030	2154747	2339766	165717	185019	8,33	8,59
Дебіторська заборгованість щодо податку	9977735	12051312	3616	2073577	-12047696	20,78	-99,97

Джерело: складено автором на основі [13]

Аналіз динаміки активів банку свідчить про їхнє суттєве зростання протягом аналізованого періоду. Загальні активи станом на 1 січня 2024 року склали 686 613 291 тис. грн, що на 136 939 264 тис. грн (24,91%) більше порівняно з попереднім роком. Основні джерела зростання активів – це грошові кошти та їх еквіваленти, фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю, а також цінні папери. Особливо варто відзначити збільшення

грошових коштів та їх еквівалентів на 96,34% у 2023 році, що свідчить про зміцнення ліквідності банку [28].

Приріст фінансових активів, які обліковуються за справедливою вартістю, склав 4,87% у 2023 році, що вказує на помірний, але стабільний розвиток інвестиційної діяльності. Також значний приріст спостерігається у категорії цінних паперів, облікованих за амортизованою собівартістю (+33,47% у 2023 році), що свідчить про посилення довгострокових фінансових інструментів у структурі активів.

Натомість спостерігається суттєве зниження дебіторської заборгованості щодо поточного податку на прибуток, що впало майже до нуля у 2023 році. Це може бути наслідком оптимізації оподаткування та зменшення проблемних активів. З іншого боку, основні засоби та нематеріальні активи демонструють незначне зростання (+1,09%), що свідчить про стабільність у цій категорії.

Таблиця 2.3

Структура та динаміка активів АТ «ПриватБанк» за період 2021-2023 рр.

Активи	млн. грн	млн. грн	млн. грн	Відносне відхилення, %			Структура, %
	01.01.22	01.01.23	01.01.24	22/21	23/22	24/23	
Готівкові кошти і їх еквіваленти	49911	52835	96380	108,8	105,9	182,4	17,8
Кредити та аванси банкам	25059	26243	103837	92,4	104,7	395,7	19,2
Кредити та аванси клієнтам	55021	68218	68084	92,4	124,0	99,8	12,6
Інвестиції в цінні папери	221661	222277	239752	145,7	100,3	107,9	44,3
Інвестиційна нерухомість	2933	1989	2155	128,7	67,8	108,3	0,4

Джерело: складено автором на основі [51]

За результатами аналізу структури активів (рис.2.3) на 1 січня 2024 року, найбільшу частку склали інвестиції в цінні папери (понад 44%), кредити та аванси банкам (19,2%), готівка та її еквіваленти (17,8%), а також кредити і аванси, надані клієнтам (12,6%).

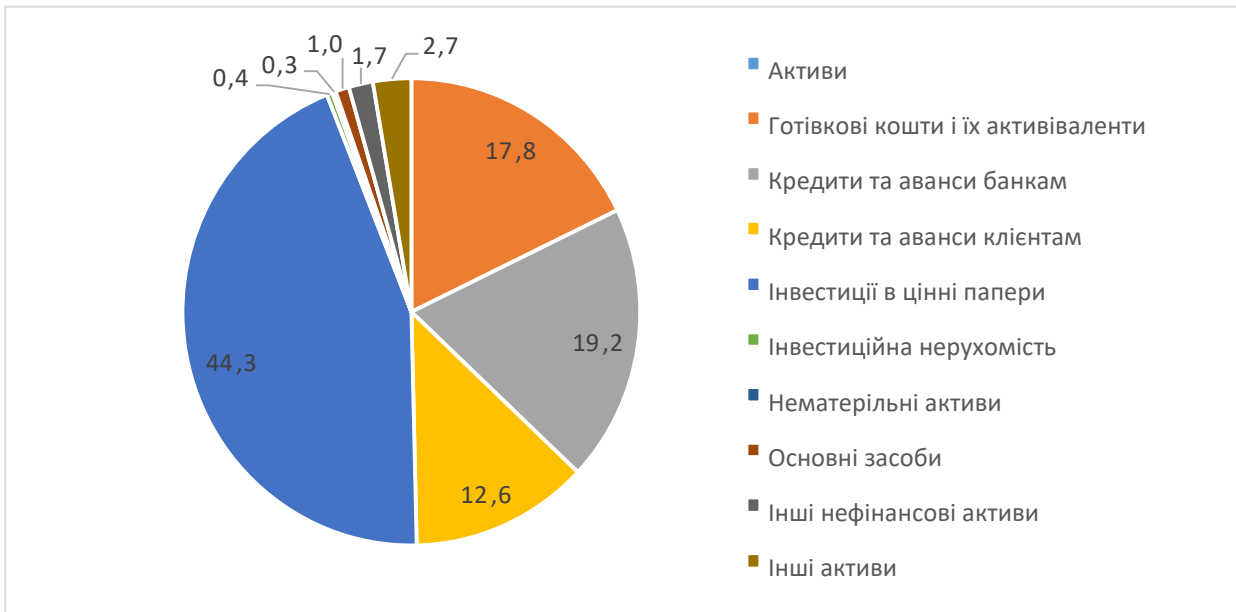

Рис. 2.4 Структура активу банку АТ «ПриватБанк» станом на 01.01.2024 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [54].

За період з 2021 по 2023 роки зобов'язання ПриватБанку суттєво зросли. Станом на 1 січня 2024 року вони склали 601 768 639 тис. грн, що на 109 883 431 тис. грн більше порівняно з попереднім роком (+22,34%). Основним фактором збільшення зобов'язань є приріст коштів клієнтів, який склав 84 815 143 тис. грн (+18,24%). Це свідчить про підвищення довіри клієнтів до банку та його стабільну позицію на ринку [29].

Аналіз динаміки зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %	
	01.01. 2022 р., тис. грн	01.01. 2023 р., тис. грн	01.01. 2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	Кошти банків	2532	329	486	-2203	157	-87,01
Кошти клієнтів	321705424	464871501	549686644	143166077	84815143	44,50	18,24
Боргові цінні папери емітовані банком	2427	2528	2628	101	100	4,16	3,96
Інші залучені кошти	328330	567788	3087561	239458	2519773	72,93	443,79
Зобов'язання	0	2972075	25790403	2972075	22818328	100,0	767,76

Джерело: складено автором на основі [34]

Значний приріст спостерігається також у категорії зобов'язань щодо поточного податку на прибуток (+767,76% у 2023 році). Це може бути пов'язано зі збільшенням оподаткованого прибутку банку в умовах його ефективної діяльності. Інші залучені кошти зросли на 443,79% у 2023 році, що свідчить про активне залучення зовнішніх джерел фінансування для підтримки операційної діяльності. Власний капітал ПриватБанку демонструє позитивну динаміку у 2023 році. Після зниження на 13,24% у 2022 році він збільшився на 46,81% у 2023 році, досягнувши 84 844 652 тис. грн. Основними причинами цього приросту є зростання резервів переоцінки (+448,47%) та збільшення резервних фондів (+13,18%). Це свідчить про поступове накопичення банком фінансового

резерву, який може бути використаний для підтримання його стабільності у разі кризових ситуацій [30].

Таблиця 2.5

Структура та динаміка зобов'язань АТ «ПриватБанк» за період 2019-2022р.

Активи	млн. грн	млн. грн	млн. грн	Відносне відхилення, %			Структура, %
	01.01.22	01.01.23	01.01.24	22/21	23/22	24/23	
Кошти банків	2	3	0	1,0	150,0	0,0	0,0
Кошти клієнтів	312708	325303	471970	130,0	104,0	145,1	97,8
Відстрочені податкові зобов'язання	146	159	0	120,7	108,9	0,0	0,0
Інші фінансові зобов'язання	4059	3770	2634	153,8	92,9	69,9	0,5
Забезпечення	10687	3651	5804	452,3	34,2	159,0	1,2
Інші нефінансові зобов'язання	2098	1795	2271	137,3	85,6	126,5	0,5
Інші зобов'язання	0	0	128	0,0	0,0	0,0	0,0
Разом зобов'язань	329700	334681	482807	129,2	101,5	144,3	100,0

Джерело: складено автором на основі [22]

Водночас варто звернути увагу на нерозподілений збиток, який, хоча й скоротився у 2023 році на 7,73%, все ще залишається значним. Це свідчить про необхідність подальшого збільшення операційного прибутку та раціонального використання ресурсів.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» в 2021-2023 рр.

Показник	Станом на			Абсолютне відхилення відхилення (+,-) тис. грн	Відносне відхилення (приріст зменшення) у %	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн		2022 р.	2023 р.
					2022	2023

				до 2021 р.	до 2022 р.	р. до 2021 р.	р. до 2022 р.
Статутний капітал	206059744	206059744	206059744	0,00	0,00	0,00	0,00
Емісійні різниці	22690	22690	22690	0,00	0,00	0,00	0,00
Резервні та інші фонди банку	9696019	11448539	12958438	1752520	1509899	18,07	13,18
Резерви переоцінки	8082924	-2993739	10432374	-11076663	13426113	-137,03	448,47
Нерозподілений прибуток/ непокритий збиток	-157246851	-156748415	-144628594	-498436	-12119821	-0,31	-7,73
Усього власного капіталу	66614525	57788819	84844652	-8825706	27055833	-13,24	46,81

Джерело: складено автором на основі [38]

У 2022 році, відповідно до рішення Кабінету Міністрів України щодо обов'язкової сплати 80% від прибутку державних установ та затвердження річної фінансової звітності Банку за 2021 рік, Банк виплатив дивіденди на суму 28 040 мільйонів гривень, або 38,10 гривень на одну акцію, що на 44% більше, ніж у 2021 році. Крім того, згідно з Податковим кодексом України, Банк сплатив авансовий внесок з податку на прибуток у сумі 5 047 мільйонів гривень, що на 52% більше, порівняно з 2021 роком.

Попри зростання кредитних ризиків та складні макроекономічні умови воєнного стану, Банк зміг досягти високих результатів за підсумками звітного періоду. Чистий прибуток Банку за 2022 рік становив 30,2 млрд грн, що на 4,85

млрд грн, або 13,8% менше, ніж у 2021 році. Однак цей результат залишався найвищим серед усіх банків України, загальний прибуток яких у 2022 році склав 24,7 млрд грн.

Таблиця 2.7

Склад та динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2023р. р.

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Чистий процентні дохід / витрати	29316919	39917417	59620969	10600498	19703552	36,16	49,36
Чистий комісійний дохід / витрати	23217302	20439858	24438766	-2777444	3998908	-11,96	19,56
Торговий результат	-3390441	9504922	13756206	12895363	4251284	-380,34	44,72
Інші операційні доходи	1370159	2759266	3075279	1389107	316013	101,38	11,45
Інші доходи	423603	611809	746313	188206	134504	44,43	21,98
Всього доходів	50937542	73233272	101637532	22295730	28404260	43,77	38,78
Відрахування до резервів	-5698964	16327500	4499763	22026464	-11827737	-386,50	-72,44
Адміністративні	21569398	22233786	24372510	664388	2138724	3,08	9,61

та інші операційні витрати								
Всього витрат	15870434	38561286	28872273	22690852	-9689013	142,98	-25,12	
Прибуток (збиток) до оподаткування	35067108	34671985	72765259	-395123	38093274	-1,13	109,86	
Витрати на податок прибуток	16698	4474017	35000574	4457319	30526557	26693,73	682,30	
Прибуток (збиток)	35050411	30197968	37764685	-4852443	7566717	-13,84	25,05	

Джерело: складено автором на основі [61]

Аналіз фінансових результатів ПриватБанку за 2021–2023 роки свідчить про значний прогрес у підвищенні ефективності його діяльності. Загальні доходи банку у 2023 році зросли на 38,78%, досягнувши 101 637 532 тис. грн. Основними джерелами зростання є чистий процентний дохід (+49,36%) та торговий результат (+44,72%). Зростання чистого процентного доходу свідчить про підвищення ефективності кредитного портфеля банку, а також про зростання прибутковості від операцій з цінними паперами [31].

Натомість чистий комісійний дохід, який у 2022 році скоротився на 11,96%, у 2023 році зріс на 19,56%. Це свідчить про активізацію операційної діяльності та підвищення якості послуг, що надаються клієнтам. Інші операційні доходи демонструють стабільне зростання (+11,45% у 2023 році), що свідчить про поступове розширення спектру додаткових послуг банку.

Суттєве скорочення відрахувань до резервів (-72,44% у 2023 році) свідчить про зменшення обсягу проблемних активів та покращення якості кредитного портфеля. Це позитивно позначилося на прибутковості банку, яка у

2023 році зросла на 25,05%, досягнувши 37 764 685 тис. грн. Водночас адміністративні та операційні витрати збільшилися на 9,61%, що може бути пов'язано з інфляційними процесами та зростанням вартості підтримки операційної діяльності.

Таблиця 2.8

Динаміка показників звіту про прибутки та збитки АТ «ПриватБанк» за період 2021-2023 рр., млн. грн.

Показники	млн.грн	млн.грн	млн.грн	Відносне відхилення		
	01.01.22	01.01.23	01.01.24	22/21	23/22	24/23
Процентні доходи	33563	35854	43686	99,2	106,8	121,8
Процентні витрати	-11961	-6537	-3768	84,4	54,7	57,6
Чистий процентний дохід	21602	29317	39918	109,8	135,7	136,2
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	19793	28461	24522	100,7	143,8	86,2
Комісійні доходи	27649	25057	32945	112,5	90,6	131,5
Комісійні витрати	-8888	-11840	-12505	139,2	133,2	105,6

Джерело: складено автором на основі [56]

Динаміка прибуткових показників представлена на графіку 2.4. Протягом 2023 року доходи від відсотків і комісій збільшилися більше ніж на 30%, водночас комісійні витрати також зросли на 5,6%.

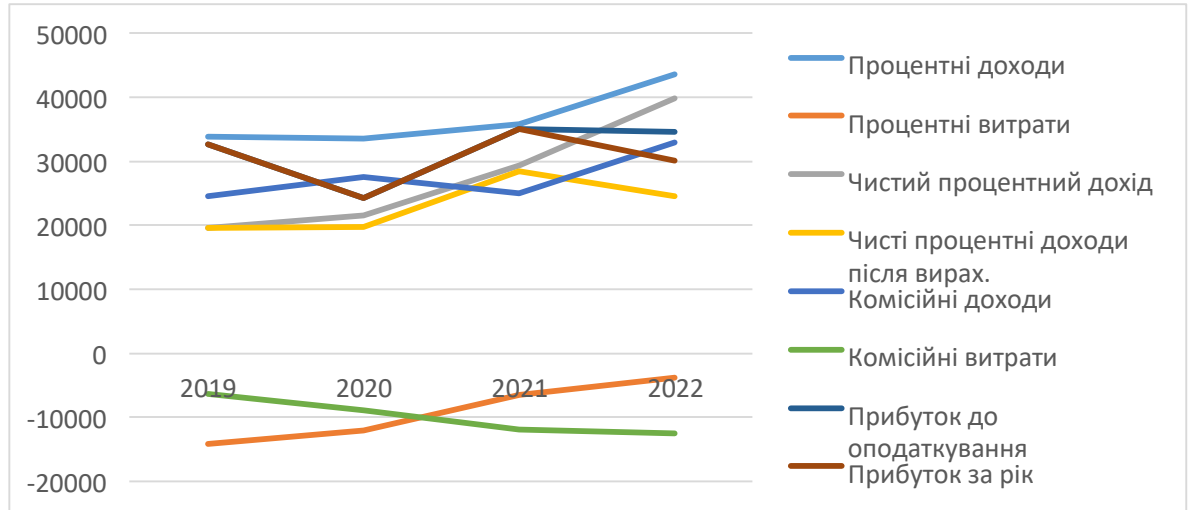

Рис. 2.4. Динаміка показників доходів та витрат АТ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором на основі [14]

Аналіз динаміки річного прибутку показує, що 2022 рік був прибутковим, зростання становило 44,2%, тоді як у 2023 році прибуток знизився на 13,8%.

На фінансові результати банку також вплинули переоцінки. Зокрема, зміна офіційного курсу гривні до долара США в липні призвела до збитків від переоцінки валютних позицій, що частково було компенсовано позитивними змінами в індексації ОВДП у портфелі банку. Переоцінка індексованих облігацій була зумовлена як змінами валютного курсу, так і підвищенням інфляційних очікувань та процентних ставок на внутрішньому та міжнародному ринку.

Отже, результати роботи банку в 2023 році підтверджують його стійкість, гнучкість та здатність адаптуватися до нових умов. Високий рівень довіри клієнтів і швидке реагування на зміни зовнішнього середовища та вимоги клієнтів дозволили банку зберегти лідируючі позиції в системі. ПриватБанк, як державний банк, залишається системно важливим елементом фінансової стабільності України [32].

За підсумками 2023 року, банк відповідає всім нормативам Національного банку України, згідно з Інструкцією щодо регулювання банківської діяльності. Регулятивний капітал на кінець року становив 54,5 млрд грн, а норматив адекватності капіталу досяг 23,78% при мінімальній вимозі в 10%. Показники ліквідності також значно перевищують встановлені норми, зокрема коефіцієнт покриття ліквідністю на 31 грудня 2022 року склав 311,01% для всіх валют та 260,14% для іноземної валюти при нормі не менше 100%.

Таблиця 2.9

**Аналіз динаміки дотримання АТ «ПриватБанк» нормативів НБУ за період
01.01.2022-01.01.2024 рр.**

Дата	Нормативи ліквідності				
	Н1	Загальна сума основного капіталу	Загальна сума додаткового капіталу	Н2	Н3
01.01.2022	40842923,8	20436584,0	20 436 584,0	18,33	9,17
01.01.2023	54523488,2	27276866,2	27 276 866,2	23,78	11,90
01.01.2024	66595 976,8	33313110,5	33313110,5	27,77	13,89
Дата	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
01.01.2022	8,0	0	0,08	0,01	0,02
01.01.2023	6,37	0	0	0	0
01.01.2024	5,22	0,00	0,00	0,00	0,00
Дата	Ліміти відкритої валютної позиції				
	Л13-1	Л13-2	LCR _{ВВ}	LCR _{іВ}	NSFR
01.01.2022	86,4612	1,1811	258,8487	200,3644	156,5656
01.01.2023	92,5844	1,3178	311,0103	260,1445	182,241
01.01.2024	79,3267	0,2261	401,3396	287,1741	180,7587

Джерело: складено автором на основі [62]

Управління ризиком ліквідності здійснюється через виконання регуляторних вимог щодо показників LCR і NSFR, а також через контроль лімітів і вимог, що стосуються розривів ліквідності, обсягів високоякісних ліквідних активів і концентрацій джерел фінансування. Для ефективного управління ліквідністю в умовах кризових ситуацій розроблений спеціальний план фінансування, що передбачає можливі причини виникнення кризи ліквідності, її ознаки, а також комплекс заходів для її локалізації і усунення. У плані визначені відповідальні служби та порядок їх співпраці. Крім того, банк регулярно проводить стрес-тестування ліквідності, розглядаючи різні сценарії, що можуть включати несприятливі умови [33].

Розрахунки, представлені в попередній таблиці, показують, що процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» збільшилися на 142,05%, що еквівалентно приросту на 12 932 млн грн. Однак, їх частка в загальній структурі активів зменшилася на 2,98 відсоткових пункти порівняно з 2018 роком.

Таблиця 2.10

**Динаміка чистого процентного доходу в структурі активів АТ КБ
«Приватбанк» за 2021-2023 рр.**

Показник	2021р.	2022р.	2023р.	2023 р. / 2021 р., +,-
Процентні доходи, млн грн.	33563	35854	43686	12932,0
Питома вага, %	8,77	8,93	8,08	-2,98
Процентні витрати, млн грн.	11961	6537	3768	-10234,0
Питома вага, %	3,13	1,63	0,70	-4,34
Чисті процентні доходи, млн грн.	21602	29317	39918	23166,0
Питома вага, %	5,65	7,31	7,38	1,36
Активи, всього	382525	401296	540596	262548,0

Джерело: складено автором на основі [51]

Розрахунки, представлені в попередній таблиці, показують, що процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» збільшилися на 142,05%, що еквівалентно приросту на 12 932 млн грн. Однак, їх частка в загальній структурі активів зменшилася на 2,98 відсоткових пункти порівняно з 2018 роком. Водночас, за аналізований період процентні витрати банку зменшилися на 10 234 млн грн, а їх частка в активів знизилася на 4,34 відсоткових пункти. Чисті процентні доходи в 2023 році зросли на 1,4 раза, що в абсолютному виразі становить приріст на 23 166 млн грн, а їх частка в структурі активів збільшилася на 1,36 процентних пунктів, досягнувши 7,38%.

Таблиця 2.11.

Динаміка процентного доходу, витрат при формуванні чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» за 2021-2023 роки

Показник	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення 2023р.
				у % до 2021р.
Процентні доходи банку	33563	35854	43686	142,05
Процентні витрати банку	11961	6537	3768	26,91
Чистий процентний дохід	21602	29317	39918	238,29
Відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	1771	856	15396	252,85
Прибуток банку до оподаткування	24296	35067	34672	271,11
Чистий прибуток	24302	35050	30198	235,96

Джерело: складено автором на основі [6]

Таким чином, в період з 2021 по 2023 рік процентні доходи АТ КБ «ПриватБанк» збільшилися на 42,05%, а чисті процентні доходи зросли в 1,38 рази, що призвело до значного зростання чистого прибутку в 2023 році - на 2,35 рази. За цей період спостерігалось покращення чистої процентної маржі на 9,39 відсоткових пункти, а рентабельність активів збільшилася на 0,01 відсотковий пункт. Рентабельність капіталу також зросла на 0,11 відсоткових пункти.

Висновки з проведених розрахунків свідчать, що рентабельність банку АТ КБ «ПриватБанк» зростала кожного року порівняно з 2021 роком.

Таблиця 2.12

Аналіз показників рентабельності (прибутковості) АТ КБ «Приватбанк»

Показник	2021р.	2022 р.	2023р.	Зміни 2023 р. до 2021р., +/-
Чиста процентна маржа	3,13	1,63	0,70	-4,34
Рентабельність активів ROA	6,35	8,73	5,59	0,99
Операційна рентабельність	8,57	11,15	8,53	1,70
Рентабельність капіталу ROE	46,18	52,62	52,26	11,61
Рентабельність витрат CIR	203,18	536,18	801,43	710,03
Чистий спред	1,23	10,24	111,99	99,8
Рівень іншого операційного доходу	118,13	226,57	158,43	28,19

Джерело: складено автором на основі [22]

Щодо показників ефективності використання капіталу, згідно з даними таблиці 2.12, ефективність використання власного капіталу знизилася на 8%, а статутного капіталу – на 4,2%. Це вказує на те, що в 2023 році банк активно використовував ресурси, накопичені в попередні два роки, що призвело до того, що темп приросту капіталу виявився меншим за темп приросту прибутку на 4,1%.

Що стосується зобов'язань, то їх частка у загальній структурі пасивів у 2018 році зросла на 7,6%. Динаміка зобов'язань показує зростання на 28 901 098 тисяч гривень або на 65,5%. Загалом, за період 2021-2023 років темпи зростання зобов'язань виявилися вищими, ніж темпи зростання активів на 47,6%.

Таблиця 2.13

Основні показники, що характеризують ефективність використання капіталу в АТ КБ “Приватбанк” за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення за 2020-2023 рр.
Власний капітал	16838043	179505541	18275674	1437631
Статутний капітал	13892000	15537900	14496000	604000
Чистий прибуток	504177	1005791	1057761	553584
Рентабельність власного капіталу (ЧП/ВК)	3,0	5,6	5,8	2,8
Рентабельність статутного капіталу (ЧП/СК)	3,6	6,5	7,3	3,7

Джерело: складено автором на основі [39]

Отже, можна зробити висновок, що АТ КБ "Приватбанк" є потужною фінансовою установою, що працює на державному рівні та має багатий досвід і репутацію, яка була здобута за багато років. Банк користується високою довірою з боку клієнтів, оскільки держава гарантує його стабільність та несе відповідальність за банківські ризики. Однак, основними клієнтами є переважно особи з середнім або низьким рівнем доходів, в той час як кількість великих клієнтів є обмеженою [34].

Таблиця 2.14

**Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за
2021–2023 рр., млн. грн.**

Показники, млн. грн	Роки			Відхилення, млн. грн	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Міжбанківські кредити	3447,4	4082,4	0.00	635	-4082,4
Кредити юридичним особам	163070	9 320	3691	-153 750	-5 629
Кредити фізичним особам	24388	19166	30481	-5222	11315
Цінні папери	20231	17317	28198	-2894	10881
КІП	211116,4	49885,4	62370	-161231	12484,6

Джерело: складено автором на основі [52]

Таким чином, АТ КБ "ПриватБанк" відноситься до категорії банків, які мають значну частку на ринку і демонструють високу рентабельність своєї діяльності. Ця ознака підкреслює важливу роль банку в фінансовій системі країни та його значний вплив на банківську сферу загалом. Банк, подібно до таких великих гравців, сприяє стабільності та розвитку банківського сектора, зміцнюючи позитивне сприйняття і довіру до всієї банківської системи.

Завдяки великій частці на ринку, АТ КБ "ПриватБанк" має значні активи та пропонує широкий спектр фінансових послуг. Висока рентабельність свідчить про ефективне управління ресурсами та успішну реалізацію інвестиційних стратегій. Це дозволяє банку зберігати конкурентні переваги та займати лідируючу позицію на ринку.

2.3. Аналіз ризиків та загрози банкрутства банку

При оцінці ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" варто звернути увагу на одну з найбільш широко застосовуваних у міжнародній практиці моделей - модель Альтмана. Z-рахунок Альтмана - це фінансова модель, розроблена американським вченим, яка дозволяє спрогнозувати ймовірність фінансових проблем підприємства. Модель базується на аналізі п'яти основних коефіцієнтів, які відображають результати роботи компанії та її фінансовий стан.

Адаптована п'ятифакторна модель Альтмана має наступну форму.

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5, \quad (2.1)$$

де X_1 – відношення власного оборотного капіталу до всього активів;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до всього активів;

X_3 – відношення прибутку до виплати відсотків до всього активів;

X_4 – відношення власного капіталу до зобов'язань;

X_5 – відношення чистого доходу до всього активів.

$$X_1 = (\text{ф. 1, р. 1195} - \text{р. 1695}) / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_2 = \text{ф. 1, р. 1420} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_3 = \text{ф. 2, р. 2290 (2295)} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

$$X_4 = \text{ф. 1, р. 1495} / (\text{ф. 1, р. 1595} + \text{р. 1695}) \quad X_5 = \text{ф. 2, р. 2000} / \text{ф. 1, р. 1300}$$

Якщо $Z < 1,81$ – ймовірність банкрутства дуже висока;

- $1,81 \leq Z < 2,77$ – ймовірність банкрутства висока;
 $2,77 \leq Z < 2,99$ – ймовірність банкрутства середня;
 $Z \geq 2,99$ – ймовірність банкрутства низька [35].

Оцінку ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за допомогою моделі Альтмана можна знайти в таблиці 1. Як показано в таблиці, за період з 2021 по 2023 рік інтегральний показник Z залишався нижчим за 1,89, що свідчить про дуже високу ймовірність банкрутства компанії. Варто зазначити, що за останні три роки цей показник знизився на 0,427, що означає, що у 2023 році ризик банкрутства став ще вищим порівняно з 2021 роком.

Таблиця 2.14

**Оцінка банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за моделлю Альтмана за 2021–
2023 роки**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Активи, тис. грн	479085	536372	615327	57287	-1151699	136242
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	260082	245277	313429	-14805	-558706	53347
Нерозподілений прибуток, тис. грн	34185,5	33565,5	56087	-620	-89652,5	21901,5
Прибуток до оподаткування, тис. грн	769	10851	42845	10082	-53696	42076
Зобов'язання, тис. грн	143090,5	201168	257731,5	58077,5	-458899,5	114641
Поточні зобов'язання, тис. грн	52527	129800,5	219089,5	77273,5	-348890	166562,5

Власний капітал, тис. грн	335994,5	335204	357595,5	-790,5	-692799,5	21601
Оборотні активи, тис. грн	141688	98520	146276,5	-43168	-244796,5	4588,5
X1	0,186	-0,058	-0,118	-0,244	0,177	-0,304
X2	0,071	0,063	0,091	-0,009	-0,154	0,020
X4	2,348	1,666	1,387	-0,682	-3,054	-0,961
X5	0,543	0,457	0,509	-0,086	-0,967	-0,034
$Z = 0,717X1 + 0,847X2$ $+ 3,107X3 + 0,42X4 +$ $0,995X5$	1,725	1,229	1,298	-0,496	-2,527	-0,427

Джерело: складено автором на основі [28]

Дискримінантна модель Р. Ліса виглядає так.

$$Z = 0,063 * A + 0,092 * B + 0,057 * C + 0,001 * D, \quad (2.2)$$

де,

- А - це частка оборотних активів у загальній сумі активів;
- В - це співвідношення прибутку від реалізації до суми активів;
- С - це частка нерозподіленого прибутку в загальній сумі активів;
- D - це співвідношення власного капіталу до позикового капіталу.

Якщо значення Z більше за 0,037, то ймовірність банкрутства є низькою; якщо менше - то ймовірність банкрутства висока. Тепер здійснимо оцінку ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за допомогою моделі Ліса, як показано в таблиці 2.15.

Оцінка банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за моделлю Ліса за 2021–2023 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Активи, тис. грн	479085	536372	615327	57287	78955	136242
Власний капітал, тис. грн	335994,5	335204	357595,5	-790,5	22391,5	21601
Оборотні активи, тис. грн	141688	98520	146276,5	-43168	47756,5	4588,5
Нерозподілений прибуток, тис. грн	34185,5	33565,5	56087	-620	22521,5	21901,5
Прибуток від реалізації, тис. грн	22617	20513	81371	-2104	60858	58754
A	0,296	0,184	0,238	-0,112	0,054	-0,058
B	0,047	0,038	0,132	-0,009	0,094	0,085
C	0,071	0,063	0,091	-0,009	0,029	0,020
D	2,348	1,666	1,387	-0,682	-0,279	-0,961
$Z = 0,063*A + 0,092*B + 0,057*C + 0,001*D$	0,029	0,020	0,034	-0,009	0,013	0,004

Джерело: складено автором на основі [16]

З таблиці 2.15. видно, що протягом усього аналізованого періоду показник Z залишався вище 0,037, що свідчить про низьку ймовірність банкрутства АТ КБ "Приватбанк". Однак варто відзначити, що в 2023 році значення Z значно наблизилося до цієї межі [36].

Дискримінантна модель О. Терещенка має наступний вигляд.

$$ZTEP = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \quad (3)$$

де, X_1 – грошові надходження / зобов'язання X_2 – валюта балансу / зобов'язання ;

X_3 – чистий прибуток / середньорічна сума активів;

X_4 – прибуток / виручка від реалізації;

X_5 – виробничі запаси / виручка від реалізації;

X_6 – виручка від реалізації / основний капітал.

$X_1 = (\text{ф. 2 } 2350 \text{ або } 2355 + \text{аморт. Ф. 2}$

$\text{к. 1195}) / (\text{ф. 1 к. 1595} + 1695);$

$X_2 = \text{р. 1900 (ф. 1)} / (\text{ф.1 к. 1595} + 1695);$

$X_3 = \text{р. 2350 (ф. 2)} / \text{р. 1900 (ф. 1)};$

$X_4 = \text{р. 2350 (ф. 2)} / \text{р. 2000 (ф. 2)}; X_5 = \text{р. 1100 (ф. 1)} / \text{р. 2000 (ф. 2)}; X_6 = \text{р. 2000 (ф. 2)} / \text{р. 1900 (ф. 1)}.$

Отримані значення показника Z можна інтерпретувати наступним чином.

Якщо $Z > 2$, підприємство має стабільне фінансове становище і йому не загрожує банкрутство;

Якщо $1 < Z < 2$, фінансова рівновага підприємства порушена, але йому не загрожує банкрутство, за умови вжиття заходів з антикризового управління;

Якщо $0 < Z < 1$, підприємству загрожує банкрутство, якщо не буде вжито заходів щодо його оздоровлення [37].

У таблиці 2.16. представлено розрахунок ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за моделлю О. Терещенка. З даних таблиці 2.16. видно, що в 2021–2022 роках інтегральний показник $ZTEP$ знаходився в межах від 0 до 1, що свідчить про наближення підприємства до банкрутства. Однак у 2023 році цей показник вже перебував в діапазоні від 1 до 2, що вказує на порушення фінансової рівноваги, але без ризику банкрутства, за умови переходу на антикризове управління.

**Оцінка банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за моделлю Терещенко за 2021–
2023 роки**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)		
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	260082	245277	313429	-14805	-558706	53347
Зобов'язання, тис. грн	143090,5	201168	257731,5	58077,5	56563,5	114641
Активи, тис. грн	479085	536372	615327	57287	78955	136242
Чистий прибуток, тис. грн	-10103	8581	36201	18684	27620	46304
Виробничі запаси, тис. грн	10469	11960	12395	1491	435	1926
Амортизація, тис. грн	19617	23103	37331	3486	14228	17714
X ₁	0,066	0,158	0,285	0,091	0,128	0,219
X ₂	3,348	2,666	2,387	-0,682	-0,279	-0,961
X ₃	-0,021	0,016	0,059	0,037	0,043	0,080
X ₄	-0,039	0,035	0,115	0,074	0,081	0,154
X ₅	0,040	0,049	0,040	0,009	-0,009	-0,001
Z _{ТЕР} = 1,5X ₁ + 0,08X ₂ + 10X ₃ + 5X ₄ + 0,3X ₅ + 0,1X ₆	0,029	0,845	1,848	0,816	1,003	1,819

Джерело: складено автором на основі [34]

Отже, після оцінки ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за допомогою трьох моделей (Альтмана, Ліса та Терещенка), не можна зробити однозначний висновок щодо ризику банкрутства цього підприємства. Однак, можна стверджувати, що керівництву банку варто вжити заходів для покращення його фінансової стійкості та прибутковості [38].

Нестабільна економічна ситуація в Україні змушує керівників компаній шукати способи підвищення ефективності своєї діяльності. Це вимагає знаходження нових підходів для усунення існуючих проблем. Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від результатів його господарської діяльності. Оцінка майнового та фінансового становища створює базу для прийняття ефективних управлінських і фінансових рішень, залучення інвестицій і розвитку виробництва.

Для забезпечення фінансової стабільності підприємство повинно генерувати прибуток у таких розмірах, які дозволяють забезпечити зростання фінансових ресурсів, необхідних для зміцнення його матеріально-технічної бази та соціальної сфери. Тому одним із головних завдань покращення фінансового стану АТ КБ "Приватбанк" є збільшення чистого прибутку.

2.4. Дослідження фінансової стійкості та ліквідності банку

Коефіцієнт фінансового важеля є протилежним до коефіцієнта надійності і демонструє здатність банку залучати фінансування на ринку капіталів. У АТ КБ "Приватбанк" цей коефіцієнт знаходиться в межах допустимих значень, але наближається до нижнього порогу.

Таблиця 2.17. містить коефіцієнти фінансової стійкості банку. Загалом, фінансову стійкість АТ КБ "Приватбанк" можна оцінити як достатню, хоча деякі показники знаходяться на межі нормативних значень. Однак банк

стикається з певними проблемами, зокрема, його основна діяльність орієнтована на обслуговування фізичних осіб, що знижує частку юридичних клієнтів [39].

Одним із ключових завдань банку є досягнення високої рентабельності, оскільки стабільний рівень прибутковості є основою для забезпечення надійної платоспроможності.

Таблиця 2.17

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	Оптимальне значення	2021	2022	2023
Коефіцієнт надійності	(0,08 – 0,1)	0,02	0,04	0,71
Коефіцієнт фінансового важеля	(10 – 12)	10,44	10,75	10,53
Коефіцієнт мінімального статутного фонду	(0,04 – 0,05)	0,041	0,44	0,46
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	(0,3 – 1)	0,679	0,841	0,998
Коефіцієнт мобільності власного капіталу	(> 0)	0,75	0,779	0,854
Коефіцієнт розвитку клієнтської бази	(0,15 – 0,3)	0,223	0,227	0,293
Коефіцієнт мобільності депозитної бази	(> 1)	1,741	1,846	1,968

Джерело: складено автором на основі [47]

Показник ROAA використовується для оцінки ефективності роботи менеджменту щодо досягнення прибутковості банківської установи. Він розраховується як відношення чистого прибутку до загальних активів банку, і нормативне значення повинно бути не менше 1%. У 2017 році цей показник був

від'ємним, але в наступні роки, зокрема в 2021–2023 роках, він покращився до задовільних рівнів. Однак з 2021 року спостерігається погіршення, ймовірно, через вплив економічних і політичних кризових факторів.

Показник ROAE відображає залежність між прибутковістю та ризиковістю. Цей коефіцієнт залежить від того, які ресурси використовуються більше - власні чи позичкові. Він розраховується як співвідношення чистого прибутку до капіталу банку, де нормативне значення повинно бути не менше 15%. У 2021 році цей показник був дуже низьким (-120%), але в 2022 та 2023 роках перевищив норму, досягнувши 69,9% на кінець II кварталу 2023 року. У 2021 році, коли банк переживав кризу, показник рентабельності був в 6 разів менший за норму, а капітал сильно зменшився, що ставило банк на межу банкрутства [40].

Загальний аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності показує, що, незважаючи на труднощі в банківському секторі та негативні зовнішні фактори, АТ КБ "ПриватБанк" має задовільний рівень фінансової стійкості. Однак нестабільність ринкового середовища вимагає від банку постійних зусиль для підтримки цього рівня і забезпечення конкурентоспроможності.

При створенні моделі управління фінансовою стійкістю банку необхідно враховувати глобальні зміни у фінансовій системі. ПриватБанк є одним із найтехнологічніших банків України, який задає тренди на ринку та активно впроваджує інновації. У умовах швидкого цифрового розвитку і зростаючих ризиків виникає потреба в оптимальній моделі управління фінансовою стійкістю, яка відповідатиме цілям банку. Відповідно до стратегії розвитку, визначеної на 2025–2027 роки, основною метою є стати надійним партнером для фізичних осіб і бізнесу, а також сприяти розвитку економіки країни в цілому.

Управління фінансовою стійкістю банку значною мірою залежить від зростання його клієнтської бази. На 2023 рік основну частку клієнтів АТ КБ

«ПриватБанк» складають фізичні особи, тоді як частка юридичних осіб залишається меншою. Це створює потребу в залученні малих та середніх підприємств (МСБ), оскільки бізнес має більші фінансові ресурси, ніж фізичні особи, та іншу стратегію зберігання капіталу.

Таблиця 2.18

Показники рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки

Рентабельність (%)	2021	2022	2023
ROAA	8,4	4,3	-9,6
ROAE	69,9	40,9	-120,0
Чиста % маржа	8,7	7,5	2,8
%Витрати/%Доходи	41,2	45,5	79,8

Джерело: складено автором на основі [56]

Широка клієнтська база дозволяє застосовувати різні стратегії для окремих груп клієнтів. Пропонується використовувати роздрібний підхід для більшості клієнтів, а для ключових клієнтів - модель обслуговування персональними менеджерами. Роздрібний підхід полягає в обслуговуванні клієнтів групами менеджерів, які мають відповідні знання про галузі, а модель обслуговування персональними менеджерами передбачає закріплення конкретного менеджера за підприємствами, який буде здійснювати консультування та супровід фінансових питань клієнта [41].

Збільшення клієнтської бази є важливою частиною управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк», оскільки залучення нових бізнес-клієнтів може забезпечити додаткові фінансові ресурси, що сприятиме розвитку банку і зміцненню його позицій на ринку.

Прогнозування кількості клієнтів на основі цих заходів показує, що темп залучення клієнтів може становити 5,1%, що відповідає середньому рівню 2021–2023 років, при цьому відтік клієнтів може бути на рівні -4%. Очікується,

що у 2024 році приріст клієнтів може зменшитися через вплив війни, демографічні фактори (внутрішня та зовнішня міграція), а також через конкуренцію в інтернет-банкінгу, де клієнти переходять до банків із зручнішим інтерфейсом, таких як «Monobank». Проте, з огляду на стратегію розвитку ПриватБанку, банк може збільшити свою клієнтську базу шляхом оптимізації цифрової системи обслуговування. Крім того, зростання попиту на банківські послуги можна очікувати через підвищення зацікавленості населення в ліквідності своїх коштів, що дозволяє досягти шляхом зберігання коштів на рахунку замість готівки. Це також сприятиме попиту на послуги банку, інфраструктура якого забезпечить доступ до активів клієнтів незалежно від місця їх перебування.

Фінансову стійкість банку було обрано як основний показник для оцінки. Цей показник визначався за допомогою вербально-числової шкали Харрінгтона, і результати були подані в матриці.

$$\begin{aligned} Var_1 = & 0,273752 + 0,0124 * Factor_X1 + 0,01315 * Factor_X2 + 0,07 \\ & * Factor_X3 + 0,00849 * Factor_X4 - 0,004 * Factor_X5 \\ & + 0,00001 * Factor_X6 + 0,0024 * Factor_X7. \quad (2.4) \end{aligned}$$

Цю модель можна застосовувати не лише для оцінки фінансової стабільності банківської системи в цілому, а й для аналізу окремого банку. Наприклад, проаналізуємо фінансовий стан АТ КБ "Приватбанк" станом на 01.01.2024 року (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Показники фінансових результатів АТ КБ "Приватбанк"

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	Y
01.01.2023	10,01	0,4998	0,49	1,2	7,8	- 18864,322	106,1	0,47
01.01.2024	*	0,1484	-226,68	*	8,4	- 33285,069	91,0	-1,1

Джерело: складено автором на основі [55]

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що якість активів банку погіршилася, що призвело до негативного результату, а також зросла частка прострочених кредитних зобов'язань у загальній сумі наданих кредитів. Отримані дані на 01.01.2023 року свідчать про те, що фінансовий стан банку був на межі середнього та критичного рівнів. На 01.01.2024 року цей показник вказував на серйозну кризу. Межі інтервалів для оцінки якості показника представлені в табл. 2.20.

Таблиця 2.20

Межі зон фінансової стійкості - модифікована шкала Харрінгтона

Межі зони стійкості	Характеристика зони стійкості
Від < -0,1	Глибока криза
Від -0,1 до 0,20	Криза
Від 0,21 до 0,40	Низький (критичний) рівень
Від 0,41 до 0,60	Середній рівень
Від 0,61 до 0,80	Достатній рівень
Більше ніж 0,81 до 1	Високий рівень

Джерело: складено автором на основі [53]

Таким чином, одержана регресійна модель довела здатність визначати фактичну оцінку фінансової стійкості банку який досліджувався.

Таблиця 2.21

Матриця вихідних даних для багатofакторного регресійного аналізу фінансового стану АТ КБ "Приватбанк"

Період	Достатність регулятивного капіталу (H2), % (не менше 10)	Ліквідність поточна (не менше 40%)	Рентабельність активів, % ROA.	Рентабельність капіталу, %, ROE	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі	Показник фінансового результату банків (млн грн.)	Реальні наявні доходи населення, %	Фінансова стійкість по Харінгтону	Фінансова стійкість по регресійній моделі
--------	--	------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------	--	---	------------------------------------	-----------------------------------	---

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	Y_1	Y_2
01.01. 2021	18.90	0,7045	-0.76	-5.27	9.6	-7 708	108,0	0,50	0,67
01.01. 2022	18.06	0,8034	0.45	3.03	8.9	4 899	113,9	0,80	0,80
01.01. 2023	18.26	0,8086	0.12	0.81	7.7	1 436	106,1	0,63	0,73
01.01. 2024	15.60	0.7991	-4.07	-30.46	13.5	-52 966	91,0	0,40	0,45

Джерело: складено автором на основі [18]

Для визначення причин погіршення фінансової стійкості банку була запропонована регресійна модель, яка дозволяє оптимізувати процес підвищення рівня фінансової стійкості. Ця модель адаптована для аналізу негативних значень показників, які часто є характерними для оцінки стану банків, що переживають кризу.

Удосконалена версія універсальної шкали Харрінгтона дозволяє вирішити проблему якісного розподілу кількісних критеріїв, які можуть бути як позитивними, так і негативними, що значно розширює можливості порівняння показників банків, які знаходяться у кризовому стані [42].

Для оцінки фінансової стійкості банку необхідно використовувати різноманітні методи обробки інформації, зокрема статистичні, економіко-математичні, бухгалтерські тощо. Важливим є формування системи показників, що характеризують діяльність банку, аналіз факторів, які на них впливають, а також виявлення причин їх змін. Основними об'єктами аналізу фінансової стійкості банку є капітал банку та заходи щодо формування його структури, якість активів, показники прибутковості, ліквідності та платоспроможності, темпи зростання, а також різні ризики, що впливають на діяльність установи.

Оцінка ефективності банківських операцій здійснюється на основі показників рентабельності активів, капіталу, прибутку, чистого процентного спреду, чистої процентної маржі та інших.

Для аналізу фінансової стійкості АТ КБ "ПриватБанк" застосовується коефіцієнтний аналіз, що включає співвідношення власного капіталу до активів, статутного капіталу до балансового капіталу, коефіцієнт мультиплікатора капіталу та інші показники, розрахунки яких наведені в таблицях 2.22 та 2.23.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає рівень покриття активів акціонерним капіталом. Чим вищий цей коефіцієнт, тим менше стабільним є банк, але це може також свідчити про зростання прибутковості акціонерного капіталу. Це цікавить акціонерів, оскільки прибуток генерується за рахунок всього капіталу, в тому числі і залученого, а дивіденди отримують лише акціонери.

Коефіцієнт фінансування показує, яку частину активів компанія може фінансувати за рахунок постійного капіталу та капіталу, залученого на довгострокову основу. У таблиці 2.23 видно тенденцію до зниження цього показника, а з 2024 року він вже знаходиться нижче норми, що вказує на потенційний ризик втрати платоспроможності [43].

Щодо коефіцієнта загальної платоспроможності, критичним можна вважати значення, яке перевищує 0, а нормальний рівень фінансової стійкості визначається діапазоном від 2,0 до 2,6. Згідно з розрахунками, можна стверджувати, що банк має достатньо оборотних активів для виконання своїх поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності є одним з найбільш точних інструментів для визначення здатності банку погашати поточні зобов'язання без залучення зовнішнього капіталу.

Показники фінансової стійкості та їх алгоритм розрахунку

Найменування показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника визначає
Коефіцієнт загальної платоспроможності	$K = \left(\frac{B}{A}\right)$	Один із видів фінансових коефіцієнтів, що характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства у його майно, визначає ступінь незалежності від кредиторів. Розраховується за даними бухгалтерського балансу шляхом розподілу суми власного капіталу (B) на загальну вартість активів (A) підприємства.
Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{\text{фв}} = \left(\frac{Зк}{К}\right)$	Співвідношення зобов'язань банку (З) і капіталу (К), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність капіталу	$K_{\text{ук}} = \left(\frac{К}{A_{\text{злг}}}\right)$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{\text{мк}} = \left(\frac{A}{K_a}\right)$	Ступінь покриття активів (A) (акціонерним) капіталом (Ka)
Відношення статутного капіталу до власного капіталу	$K = \left(\frac{C}{B}\right)$	

Джерело: складено автором на основі [35]

Коефіцієнт, який визначає співвідношення власного капіталу до активів, відображає ступінь фінансування активів за рахунок власних коштів, тобто скільки капіталу припадає на кожну одиницю активів. Ідеальний рівень цього показника має бути не менше 4%. Згідно з розрахунками, наведеними в таблиці 2.6, цей коефіцієнт перевищує нормативне значення.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на здатність компанії швидко погасити короткострокові зобов'язання і розраховується як співвідношення

суми грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до суми короткострокових зобов'язань.

Таблиця 2.23

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості банку АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	Од. виміру	Нормативне значення	2020	2021	2022	2023
Активи	тис.грн	-	309723	382525	401296	540596
Статутний капітал	тис.грн	-	206060	206060	206060	206060
Залучені кошти	тис.грн	-	255194	329700	334631	482807
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів	%	≤4	17,61	13,81	16,60	10,69
Відношення статутного капіталу до власного капіталу	%	15-50	377,89	390,08	309,33	356,57
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	-		1,50	1,86	1,95	2,62
Коефіцієнт загальної платоспроможності			1,21	1,16	1,20	1,12
Коефіцієнт фінансового важеля			4,68	6,24	5,02	8,35
Коефіцієнт фінансування		0,7-0,9	8,35	5,02	6,24	4,68
Коефіцієнт фінансової стабільності			0,12	0,20	0,16	0,21

Джерело: складено автором на основі [36]

Нормативне значення коефіцієнта швидкої ліквідності має бути не менше 7. Згідно з проведеними розрахунками, цей коефіцієнт знаходиться в межах норми, і всі активи, що мають термін оборотності менше одного року, здатні покрити зобов'язання, які потрібно виконати впродовж року. В таблиці 2.24 видно, що рівень швидкої ліквідності зростав до 2022 року, хоча в 2022 році цей показник залишався в межах норми (0,71) [44].

Нормативне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності має бути більше за 0,2. З таблиці 2.24 видно, що цей коефіцієнт також відповідає нормативним вимогам.

Таблиця 2.24

Розрахунок коефіцієнтів надійності банку АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт надійності	21,37	16,02	19,91	11,97
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,80	0,84	0,84	0,71
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,18	0,15	0,16	0,20
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів	82,39	86,19	83,39	89,31

Джерело: складено автором на основі [8]

Одними з ключових факторів для оцінки ефективності банківської діяльності є показники прибутковості. Згідно з думкою Шейли Хаффернан, оцінка результативності роботи банку є складним завданням, оскільки неможливо використовувати фізичні фактори для аналізу. Визначити ефективність надання послуг набагато важче, ніж оцінити продуктивність у виробництві. Крім того, важко визначити якість цих послуг, оскільки вони не мають таких самих критеріїв оцінки, як товари [45].

У нашому випадку були обрані кілька важливих показників для оцінки результативності роботи фінансових груп.

1. Рентабельність загальних активів;
2. Рентабельність власного капіталу;
3. Чиста процентна маржа.

АТ КБ «ПриватБанк» має різні напрямки діяльності і значну частку на ринку. Цей банк належить до першої банківської групи за розміром капіталу, потрапляючи до категорії великих банків. АТ КБ «ПриватБанк» є одним із найбільших банків в Україні за кількістю клієнтів, географічним покриттям, капіталом та активами.

Таблиця 2.25

Динаміка абсолютних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» для рейтингового оцінювання за методикою В.Кромонова, за 2021- 2023 рр.

Квартали	Активи	Статутний капітал	Зобов'язання	Ліквідні кошти	Власний капітал	Захищений капітал	Зобов'язання до запитань
I кв. 2021	376577	206060	322379	26190	54197	3824	21089
II кв. 2021	371042	206060	327311	27420	43731	8403	4566
III кв. 2021	374609	206060	321290	27352	53319	8684	14567
IV кв. 2021	407257	206060	340642	28118	66615	8857	25059
II кв. 2022	474220	206060	402757	29515	71463	8938	19554
III кв. 2022	491397	206060	438473	42587	52923	8646	17464
IV кв. 2022	549739	206060	491895	40567	57843	7413	103837
IV кв. 2023	559273	206060	484921	77931	74351	7335	54296

Джерело: складено автором на основі [2]

Загальний рейтинг надійності банку можна покращити завдяки впровадженню ефективних стратегій, таких як оптимізація управління активами і пасивами, збільшення власного капіталу, а також реорганізація операційних активів і пасивів. Маркетингова стратегія, особливо її комунікаційний аспект,

сприяє зміцненню репутації банку через підвищення довіри з боку як фізичних, так і юридичних осіб [46].

Таблиця 2.26

Динаміка параметричних коефіцієнтів для АТ КБ "Приватбанк" за 2021-2023 рр.

Назва коефіцієнту	I кв. 2021	II кв. 2021	III кв. 2021	IV кв. 2021	I кв. 2022	II кв. 2022	III кв. 2022	IV кв. 2022	IV кв. 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Генеральний коефіцієнт надійності	0,14	0,12	0,14	0,16	0,10	0,15	0,11	0,11	0,13
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	1,24	6,01	1,88	1,12	2,06	1,51	2,44	0,39	1,44
Крос-коефіцієнт	0,86	0,88	0,86	0,84	0,90	0,85	0,89	0,89	0,87
Коефіцієнт захищеності капіталу	0,07	0,19	0,16	0,13	0,21	0,13	0,16	0,13	0,10
Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	0,26	0,21	0,26	0,32	0,20	0,35	0,26	0,28	0,36
Інтегральний індекс надійності АТ КБ "ПриватБанк"	36,36	131,31	49,75	35,42	51,82	42,44	59,59	18,10	41,31

Джерело: складено автором на основі [42]

На рисунку 2.7 зображено зміни інтегрального індексу АТ КБ «ПриватБанк» за період 2021-2023 років. Визначені рейтинги надійності банку не є достатньо високими для того, щоб він міг утримати стабільну ринкову позицію в найближчій перспективі. Середнє значення інтегрального індексу

становить 51, що свідчить про його середній рівень. Таким чином, банківський сектор України функціонує в умовах змінного соціально-економічного та політичного середовища, що безумовно впливає на ефективність його роботи. Тому для розвитку вітчизняних банків важливо, щоб управлінці зробили перехід від хаотичного управління до більш збалансованого та продуманого менеджменту. У цьому контексті постає питання ефективного використання методів для оцінки поточного стану банку, його потенціалу та ризиків. Важливим є також проведення комплексної фінансової оцінки та вибір оптимальних методів для її виконання.

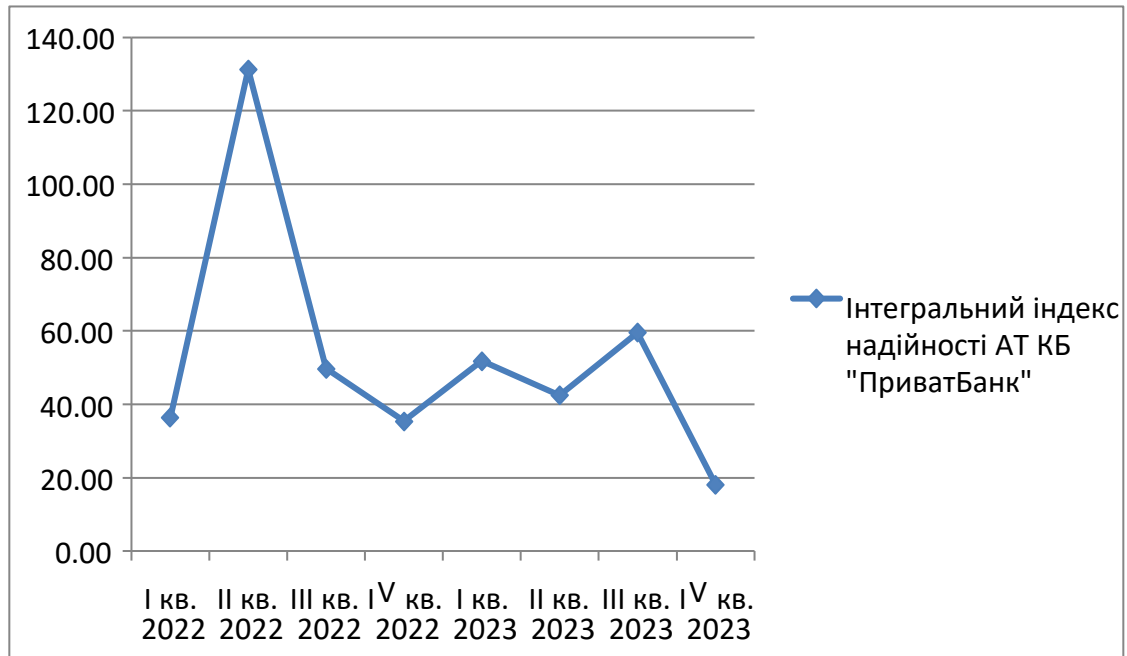

Рис.2.7. Динаміка інтегрального індексу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 -2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [9]

Отже, АТ КБ "ПриватБанк" є однією з найбільших фінансових установ в Україні, займаючи значну частку на банківському ринку. Враховуючи масштаби діяльності та обсяг клієнтської бази, він має ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності як для приватних осіб, так і для корпоративних клієнтів.

ПриватБанк володіє розгалуженою мережею відділень, що дозволяє йому активно працювати на ринку національних та міжнародних фінансових послуг, зокрема у сфері кредитування, депозитних програм та інших банківських операцій.

Отже, аналіз фінансових показників ПриватБанку за 2021–2023 роки дозволяє констатувати загальну стабільність його діяльності, незважаючи на складні економічні умови, зокрема в умовах воєнного стану та економічних викликів. Фінансові результати свідчать про зростання активів банку, збільшення депозитного портфеля та позитивну динаміку чистого прибутку.

Дослідження фінансової стійкості та ліквідності ПриватБанку вказує на те, що банк має достатній рівень ліквідних активів, що дозволяє йому підтримувати свою платоспроможність навіть у складних економічних ситуаціях. Це є важливим індикатором для забезпечення стабільності його діяльності, зокрема у контексті надання кредитів та виконання зобов'язань перед вкладниками.

Загалом, можна зробити висновок, що ПриватБанк займає сильні позиції на ринку України завдяки ефективному управлінню та здатності адаптуватися до змінних умов. Однак, для забезпечення тривалої стабільності необхідно постійно працювати над зниженням ризиків банкрутства, зокрема шляхом вдосконалення системи управління фінансовими та операційними ризиками, а також підтримки високих стандартів ліквідності. Врахування цих аспектів дозволить банку зберігати свою конкурентоспроможність та сприяти економічному розвитку країни.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПРИВАТБАНКУ

3.1. Прогнозування ключових показників діяльності банку

Методи екстраполяції є одними з найпоширеніших та розвинених інструментів прогнозування. Їх основна ідея полягає у вивченні змін певних економічних показників за певний період і перенесенні цих тенденцій на майбутнє. В екстраполяційних прогнозах важливо не тільки отримати точні значення для певного часу, а й зафіксувати основні фактори, які спричиняють зміни та визначають тенденції.

Під час формулювання фінансової стратегії компанії в умовах поточного ринкового середовища вирішуються кілька завдань, основним з яких є оптимізація капіталу. Це включає в себе.

- забезпечення необхідних довгострокових і короткострокових джерел фінансування, а також нормалізацію та безперервну роботу виробничих процесів;
- задоволення фінансових вимог власників, інвесторів та кредиторів.

Правильний вибір джерел фінансування для формування капіталу і створення ефективної структури фінансування є критично важливими для забезпечення довгострокової фінансової стабільності та прибутковості компанії. Тому чітке визначення цільових показників розвитку капіталу на прогнозний період є важливою умовою для досягнення ефективних результатів [47].

У сфері економічного прогнозування найпоширенішим методом моделювання є математична екстраполяція. Цей метод полягає у поширенні спостережуваних змін на майбутні періоди, дозволяючи передбачити зміни у показниках поза межами наявних даних. Математична модель є основним інструментом для вивчення залежності економічних показників з часом.

Операцію екстраполяції можна виразити як обчислення значення функції для майбутнього періоду.

$$Y_{t+1} = f(y_t), \quad (3.1.)$$

де Y_{t+1} – екстраполююче значення рівня;

1 – це період, протягом якого здійснюється прогнозування, тобто відрізок часу, що триває від моменту, коли є останні статистичні дані про об'єкт дослідження, до часу, для якого робиться прогноз;

y_t – значення, яке використовується як базова величина для екстраполяції.

Пропонується застосовувати однофакторні моделі прогнозування, де майбутній показник залежить лише від одного фактора. В економічному та технічному прогнозуванні час часто є основним фактором, що впливає на прогноз. MS Excel підтримує різні типи трендів, серед яких [48].

1. Лінійний тренд, який використовується для апроксимації даних за допомогою методу найменших квадратів відповідно до рівняння:

$$Y_t = a + bt, \quad (3.2.)$$

де a – початкове значення тренду на момент чи період, який вважається відліковим;

b – середня зміна показника за одиницю часу (константа тренду або коефіцієнт нахилу трендової лінії);

t – номер періоду часу.

Джерело: створено автором на основі [12].

2. Поліноміальний тренд. цей тип лінії тренду застосовується, коли дані демонструють коливання:

$$Y_t = a + bt + bt^2 + \dots$$

2. степенева. добре підходить для відображення процесів з різною мірою пропорційності змін у часі:

$$Y_t = at^b, \quad (3.3)$$

3. Експоненціальна, цей тип тренду використовується для наближення даних методом найменших квадратів відповідно до рівняння (3.5).

$$Y_t = ae^{bt}, \quad (3.4)$$

де a – початкове значення тренду;

e – основа натурального логарифма;

b – сталий параметр тренду, який визначає швидкість зміни показника.

Джерело: створено автором на основі [21].

3. Логарифмічна. цей тип моделі використовується для відображення тенденцій зростання, що сповільнюються. При зростанні значення t така залежність поступово наближається до лінійної [44]:

$$Y_t = a \ln(t) + b, \quad (3.5)$$

де \ln - функція натурального логарифма.

Експоненціальна залежність описує стабільність показника відносного приросту, якщо цей приріст зберігається майже сталим у початковому періоді часу (стабільність темпу приросту). Якщо така стабільність відсутня, то мова йде про стабільність у зміні відносного приросту. Очевидно, що прогнозний показник залежить не лише від часу, але й від впливу різних факторів, що змінюються з часом. Кожен момент характеризується певним станом цих факторів, і з часом вони змінюються. Тому час можна розглядати як об'єднуючий показник для аналізу цих змін [49].

Екстраполяція тенденцій розвитку явищ на основі їх минулої динаміки є одним із найпоширеніших методів прогнозування. Тенденціями вважаються закономірності, що визначають основний напрямок зміни показників,

виключаючи випадкові коливання. При розробці прогнозних моделей тренд стає основною складовою часової серії, накладаючись на інші фактори. Таким чином, прогнози зазвичай стосуються лише змін у часі, при цьому всі базові фактори приймаються через час.

В MS Excel є функція, яка дозволяє працювати з поліноміальними трендами до шостого ступеня. За допомогою цієї функції можна отримати не лише графічне представлення трендів, а й рівняння цих трендів, які дозволяють моделювати різні аспекти прогнозування. Excel також підтримує екстраполяцію часових рядів на задану кількість кроків, що дозволяє продовжувати аналіз в майбутньому або назад.

При використанні MS Excel для аналізу даних часто застосовуються XY-графіки, які можна створити за допомогою майстра діаграм. Ці графіки можуть бути точковими або діаграмами залежностей, які надають змогу моделювати і здійснювати аналіз динаміки показників [50].

Аналіз основної тенденції за допомогою методів екстраполяції передбачає припущення, що процес буде розвиватися в певному напрямку протягом усього часу спостереження. Тому важливо правильно вибрати оптимальну функцію для визначення цього тренду, яка забезпечить найбільш точні результати прогнозу \hat{y}_t (кривої зростання), яка згладжує ряд спостережень \hat{y}_t [42]:

$$y_t = \hat{y}_t + E_t, t = 1, 2, \quad (3.6)$$

де \hat{y}_t - функція тренда (крива зростання);

E_t – невідомі випадкові похибки.

З теоретичних міркувань можна стверджувати, що криву зростання можна описати різними математичними функціями y_t . Оцінка цієї функціональної залежності здійснюється на основі вибірових спостережень $\{t, y_t\}$, де $t = 1, 2, \dots, n$, а вибір методу оцінювання залежить від форми кривої та стійкості випадкових похибок E_t .

Вибір відповідної кривої ґрунтується на теоретичному аналізі природи економічного явища, зміни якого фіксуються через часові ряди. Для подальшого

прогнозування обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 3.1) необхідно проаналізувати динаміку цього показника за період з I кварталу 2019 року по I квартал 2022 року. Це дозволить вибрати оптимальну функцію для екстраполяції тренду та здійснити прогноз на II квартал 2023 року.

Таблиця 3.1

Динаміка обсягів капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за період I кв. 2020-IV кв. 2023 рр.

Квартали	Капітал, млн. грн.	Абсолютний приріст капіталу, млн. грн.	Темп приросту капіталу, %
I кв. 2021	54197	-	-
II кв. 2021	43731	-10466	-19,31
III кв. 2021	53319	9588	21,92
IV кв. 2021	66615	13296	24,94
I кв. 2022	41156	-25459	-38,22
II кв. 2022	71463	30307	73,64
III кв. 2022	52923	-18540	-25,94
IV кв. 2022	57843	4920	9,30
IV кв. 2023	74351	16508	28,54

Джерело: складено автором на основі [10; 14]

Як показано в табл. 3.1, темпи зростання капіталу банку протягом аналізованого періоду змінювалися. Для прогнозування та екстраполяції фінансових параметрів АТ КБ «ПриватБанк» буде використано рівняння лінійної моделі тренду, яка здатна описати зміни фінансових показників \hat{y}_t залежно від часу t .

Результати розрахунків за допомогою нормальних рівнянь для лінійної моделі представлені в табл. 3.2.

**Розрахунок параметрів системи нормальних рівнянь для лінійної моделі
наоснови даних динаміки капіталу АТ КБ «ПриватБанк»**

i	t_i	t_i^2	y_i	$t_i y_i$	Розрахунковий обсяг капіталу банку, млн. грн. (лінійний тренд)
2	2	4	43731	87462	50938
3	3	9	53319	159957	53055
4	4	16	66615	266460	55172
5	5	25	41156	205780	57289
6	6	36	71463	428778	59405
7	7	49	52923	370461	61522
8	8	64	57843	462744	63639
9	9	81	74351	669159	65756
10	45	285	515598	2704998	515598
11			68684,73		68685

Джерело: складено автором на основі [21]

Нижче представлено графічне відображення лінії тренду та рівняння тренду з екстраполяцією часових даних на один крок вперед (тобто прогноз фінансових ресурсів на II квартал 2023 року). Також наведено моделі тренду, що описують динаміку кількісних показників фінансових ресурсів, створені за допомогою майстра діаграм у MS Excel (рис. 3.1). Аналізуючи рис. 3.1, можна зробити висновок, що модель з поліноміальним трендом має коефіцієнт детермінації на рівні 0,3. Це свідчить про те, що результати цієї моделі є найбільш точними для прогнозування обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк». Далі розрахуємо прогнозну суму на II квартал 2023 року за допомогою моделі часового тренду другого ступеня [51].

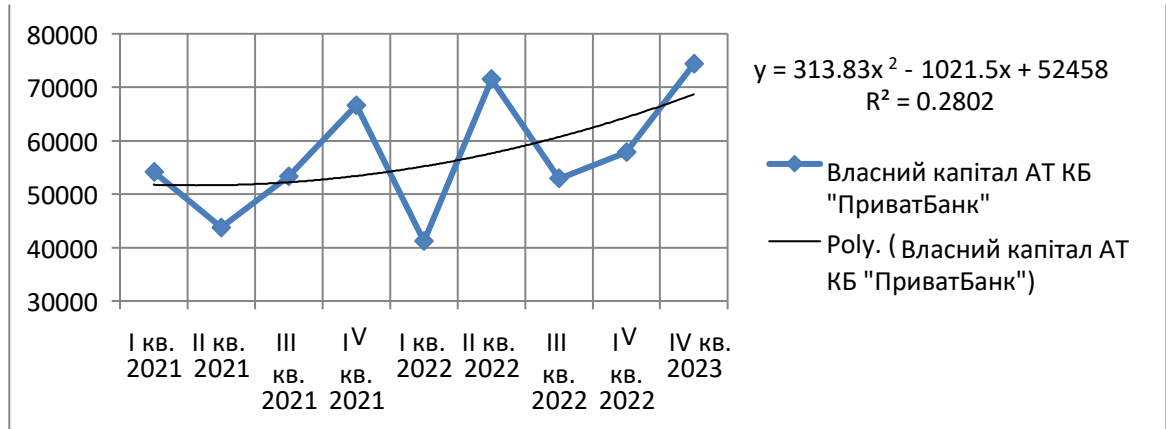

Рис. 3.1. Аналітичне вирівнювання обсягу капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за поліноміальним трендом

Джерело: складено автором на основі [52]

$$K_{II \text{ кв.} 2023} = 313,8x^2 - 1021x + 52448 = 68684,73 \text{ млн грн.}$$

Отже, за прогнозами, обсяг капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у II кварталі 2023 року досягне 68684,73 млн грн, що на 7,62% менше, ніж у I кварталі 2023 року. Подібним чином, за допомогою моделей трендів, що відображають зміни власного капіталу у період з I кварталу 2020 року по I квартал 2023 року, буде проведено прогнозування зобов'язань банку. Дані щодо зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» наведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Динаміка обсягів зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

Квартали	Зобов'язання млн. грн.	Абсолютний приріст зобов'язань, млн. грн.	Темп приросту зобов'язань %
I кв. 2021	322379	-	-
II кв. 2021	327311	4932	1,53
III кв. 2021	321290	-6021	-1,84
IV кв. 2021	340642	19352	6,02

I кв. 2022	362745	22103	6,49
II кв. 2022	402757	40012	11,03
III кв. 2022	438473	35716	8,87
IV кв. 2022	491895	53422	12,18
IV кв. 2023	484921	-6974	-1,42

Джерело: складено автором на основі [45]

З таблиці 3.3 видно, що обсяги зобов'язань протягом досліджуваного періоду змінювались із різними темпами. Тому для прогнозування та екстраполяції показників зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» будемо використовувати рівняння лінійної моделі тренду, яке дозволить описати зміни фінансового показника \hat{y}_t залежно від значень t . Результати обчислень показників для лінійної моделі наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок параметрів системи нормальних рівнянь для лінійної моделі наоснови даних динаміки зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

I	t_i	t_i^2	y_i	$t_i y_i$	Розрахунковий обсягзобов'язань, млн. грн. (лінійний тренд)
1	2	3	4	5	6
1	1	1	322379	322379	292019
2	2	4	327311	654622	316026
3	3	9	321290	963870	340033
4	4	16	340642	1362568	364039
5	5	25	362745	1813725	388046
6	6	36	402757	2416542	412053
7	7	49	438473	3069311	436059
8	8	64	491895	3935160	460066

9	9	81	484921	4364289	484073
10	45	285	3492413	18902466	
11			507990,4		

Джерело: складено автором на основі [31]

Модель з поліноміальним трендом, яка має початковий коефіцієнт детермінації 96%, демонструє найвищу точність (рис. 3.2).

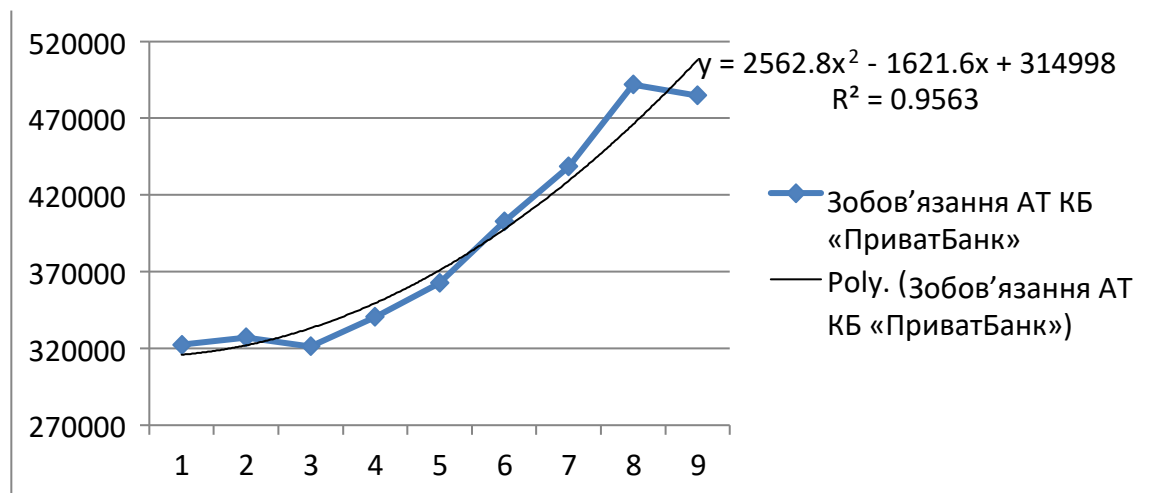

Рис. 3.2. Аналітичне вирівнювання обсягу зобов'язань

Джерело: складено автором на основі [13]

АТ КБ «ПриватБанк» поліноміальним трендом.

Розрахуємо прогнозну суму зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» II кв. 2023 року за моделлю часового тренду.

$$\text{ЗІІ кв. 2023} = 2562x^2 \pm 1621x + 31499 = 507990,4 \text{ млн.грн.}$$

Таким чином, прогнозований обсяг зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» на II квартал 2023 року складе 507 990,4 млн грн, а темп зростання порівняно з I кварталом 2023 року збільшиться на 4,76% [52].

Подібним чином буде проведено моделювання прогнозу ліквідних коштів банку з використанням моделей трендів, які описують динаміку власного капіталу в період з I кварталу 2020 до I кварталу 2023 року, за допомогою

інструментів MS Excel. Вихідні дані щодо ліквідних активів АТ КБ «ПриватБанк» наведені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка обсягів ліквідних активи АТ КБ «ПриватБанк»

Квартали	Ліквідні активи, млн грн.	Абсолютний приріст ліквідних активів, млн грн.	Темп приросту ліквідних активів, %
I кв. 2021	26190	-	-
III кв. 2021	27352	-68	-0,25
IV кв. 2021	28118	766	2,80
I кв. 2022	32415	4297	15,28
II кв. 2022	29515	-2900	-8,95
III кв. 2022	42587	13072	44,29
IV кв. 2022	40567	-2020	-4,74
IV кв. 2023	77931	37364	92,10

Джерело: складено автором на основі [44]

Як показує таблиця 3.5, обсяги ліквідних активів протягом досліджуваного періоду мали коливання темпів зростання. Тому для прогнозування та екстраполяції числових параметрів ліквідних активів АТ КБ «ПриватБанк», ми також здійснимо розрахунок рівняння тренду для лінійної моделі, яка здатна відобразити зміни фінансового показника \hat{y}_t залежно від значень t .

Результати обчислень показників системи нормальних рівнянь для лінійної моделі представлені в таблиці 3.6.

**Розрахунок параметрів системи нормальних рівнянь для лінійної моделі
наоснови даних динаміки ліквідних активів АТ КБ «ПриватБанк»**

<i>I</i>	<i>t_i</i>	<i>t_i²</i>	<i>y_i</i>	<i>t_i y_i</i>	Розрахунковий обсяг ліквідних активів банку, млн грн. (лінійний тренд)
1	2	3	4	5	6
1	1	1	26190	26190	18348
2	2	4	27420	54840	22986
3	3	9	27352	82056	27624
5	5	25	32415	162075	36899
6	6	36	29515	177090	41537
7	7	49	42587	298109	46175
8	8	64	40567	324536	50813
9	9	81	77931	701379	55451
□	45	285	332095	1938747	
10			67608,1		

Джерело: складено автором на основі [27]

Модель з поліноміальним трендом має найвищу точність, з початковим коефіцієнтом детермінації 83%, як показано на рисунку 3.3.

Розрахуємо прогнозну суму ліквідних коштів АТ КБ «ПриватБанк» II кв. 2023 року за моделлю часового тренду.

$$ЛКП_{\text{кв. 2023}} = 1302x^2 - 8389x + 37594 = 67608,1 \text{ млн. грн.}$$

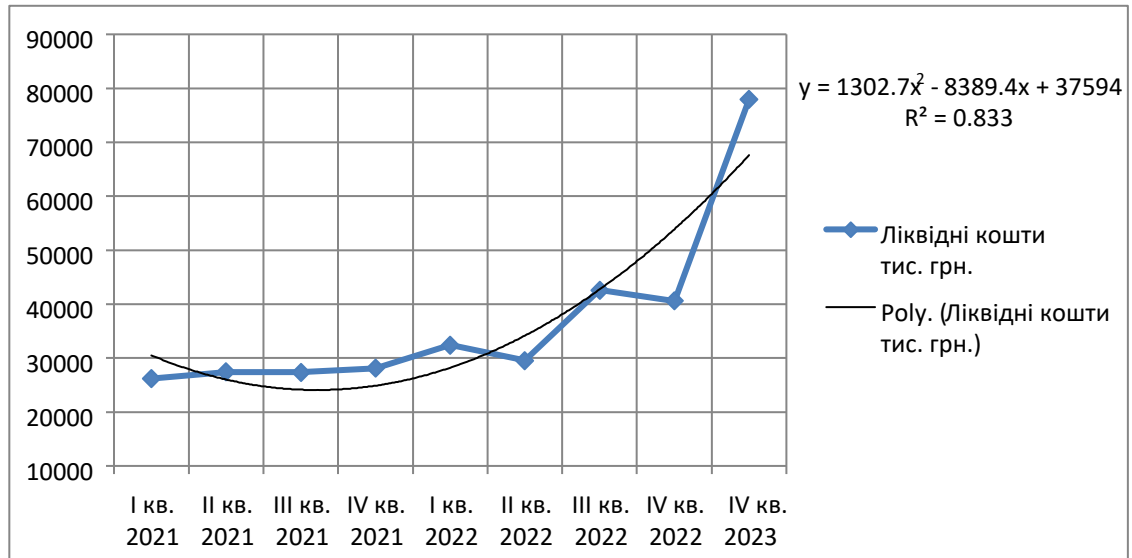

Рис. 3.3. Аналітичне вирівнювання обсягу ліквідних коштів

Джерело: складено автором на основі [58]

Таким чином, прогнозований обсяг зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» на II квартал 2023 року становитиме 67 608,1 млн грн, при цьому темп приросту порівняно з I кварталом 2023 року зменшиться на 13,25% [53].

Аналогічно, ми проведемо моделювання прогнозу активів банку, використовуючи трендові моделі, які відображають динаміку активів банку в період з I кварталу 2020 року по I квартал 2023 року, за допомогою майстра діаграм в MS Excel. Вихідні дані по активах банку представлені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Динаміка обсягів активів АТ КБ «Приватбанк»

Квартали	Активи	Абсолютний приріст активів, млн грн.	Темп приросту активів, %
I кв. 2021	376577		
II кв. 2021	371042	-5535	-1,47
III кв. 2021	374609	3567	0,96
IV кв. 2021	407257	32648	8,72
I кв. 2022	403901	-3356	-0,82

II кв. 2022	474220	70319	17,41
III кв. 2022	491397	17177	3,62
IV кв. 2022	549739	58342	11,87
IV кв. 2023	559273	9534	1,73

Джерело: складено автором на основі [31]

Як показано в таблиці 3.7, обсяги активів банку протягом досліджуваного періоду змінювалися з різними темпами зростання. Тому для прогнозування та екстраполяції кількісних параметрів активів, будемо використовувати рівняння трендової функції для лінійної моделі, яка дозволяє описати процеси зміни фінансових показників \hat{y}_t , що залежать від значень t .

Результати обчислень за допомогою системи нормальних рівнянь для лінійної моделі подано в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок параметрів системи нормальних рівнянь для лінійної моделі наоснови даних динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк»

i	t_i	t_i^2	y_i	$t_i y_i$	Розрахунковий обсяг активів банку, млн. грн. (лінійний тренд)
1	1	1	376577	376577	340841
2	2	4	371042	742084	366964
3	3	9	374609	1123827	393088
4	4	16	407257	1629028	419211
5	5	25	403901	2019505	445335
6	6	36	474220	2845320	471459
7	7	49	491397	3439779	497582
8	8	64	549739	4397912	523706
9	9	81	559273	5033457	549829
10	45	285	4008015	21607489	4008015
11			576677		

Джерело: складено автором на основі [54]

Модель з поліноміальним трендом, що має коефіцієнт детермінації 96%, показує найвищу точність (рис. 3.4). Тепер розрахуємо прогнозовану суму власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» для II кварталу 2022 року за допомогою моделі часового тренду поліному другого ступеня.

$$\text{АІІ кв. 2022} = 2876x^2 - 2643x + 36745 = 576677,3 \text{ млн. грн.}$$

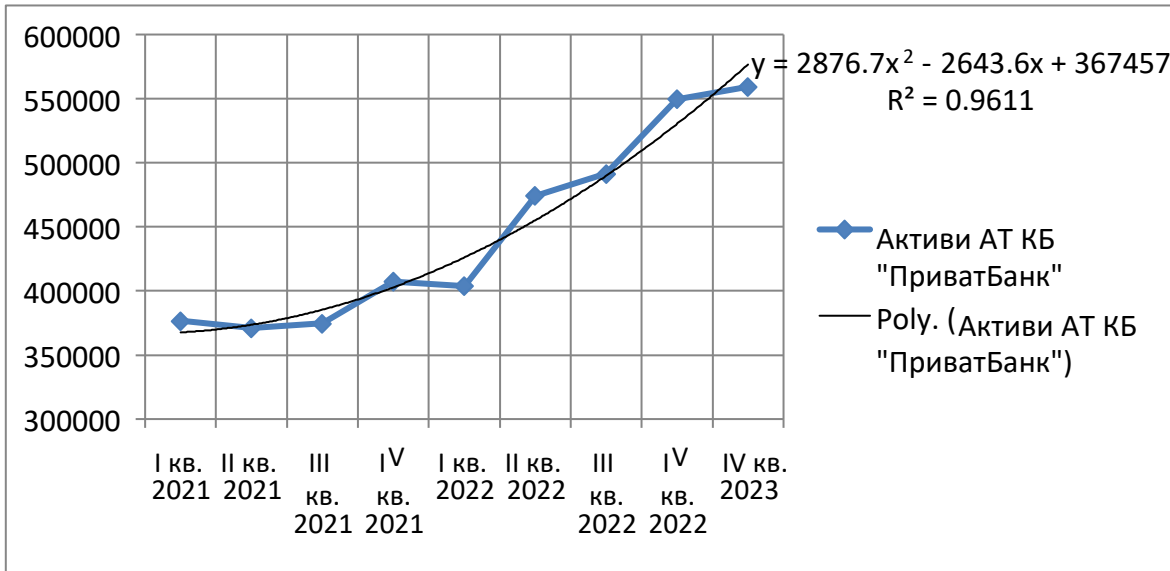

Рис. 3.4 Аналітичне вирівнювання обсягу активів АТ КБ «ПриватБанк» поліноміальним трендом

Джерело: складено автором на основі [56]

Отже, прогнозований обсяг активів АТ КБ «ПриватБанк» на II квартал 2023 року складе 576 677 млн грн, при цьому темп зростання порівняно з I кварталом 2023 року збільшиться на 3,11%. Аналогічним чином буде проведено моделювання прогнозу захищеного капіталу банку з використанням моделей трендів, що описують динаміку активів банку з I кварталу 2020 року по I квартал 2023 року, за допомогою майстра діаграм у MS Excel. Вихідні дані щодо активів банку надано в таблиці 3.9 [54].

Розрахуємо прогнозу суму захищеного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» II кв. 2022 року за моделлю часового тренду.

$$\text{ЗКІІ кв. 2022} = -208.2x^2 + 2267x + 3127 = 6664.32 \text{ млн.грн.}$$

Отже, прогнозований обсяг захищеного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» на ІІ квартал 2023 року складе 6664,32 млн. грн., а темп зростання порівняно з І кварталом 2023 року знизиться на 9,14%. Аналогічно буде здійснено моделювання прогнозу зобов'язань банку із застосуванням трендових моделей, що описують динаміку активів банку в період з І кварталу 2020 до І кварталу 2023 року, з використанням діаграм у MS Excel. Вихідні дані щодо активів банку наведено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Динаміка обсягів зобов'язань до запитань АТ КБ «ПриватБанк»

Квартали	Зобов'язання до запитань АТ КБ "ПриватБанк"	Абсолютний приріст фінансових ресурсів, млн. грн.	Темп приросту зобов'язань до запитань, %
I кв. 2021	21089		
II кв. 2021	4566	-16523	-78,35
III кв. 2021	14567	10001	219,03
IV кв. 2021	25059	10492	72,03
I кв. 2022	15757	-9302	-37,12
II кв. 2022	19554	3797	24,10
III кв. 2022	17464	-2090	-10,69
IV кв. 2022	103837	86373	494,58
IV кв. 2023	44296	-59541	-57,34

Джерело: складено автором на основі [31]

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк». Прогнозовані обсяги власного капіталу, зобов'язань, активів та захищеного капіталу в ІІ кварталі 2023 року відображають стабільну, хоча й змінну динаміку зростання та

спадання цих показників. Моделювання з використанням трендових функцій на основі часових рядів для кожної категорії фінансових ресурсів дає можливість екстраполювати майбутні зміни, а також спрогнозувати розвиток ключових економічних індикаторів банку.

Використання поліноміальних трендів для прогнозування дозволяє отримати найбільш точні результати з коефіцієнтом детермінації до 96%. Ці прогнози можуть стати основою для подальшого стратегічного планування та управління фінансовими потоками банку, враховуючи зміни в макроекономічній ситуації та внутрішній політиці установи. Оцінка прогнозованих результатів дозволяє своєчасно реагувати на можливі коливання та коригувати фінансову стратегію для забезпечення стабільного розвитку банку в умовах змінного ринку.

3.2. Стратегічні заходи щодо зміцнення фінансової стійкості банку

Фінансова стійкість банку відображає його здатність підтримувати баланс грошових потоків, забезпечувати необхідні кошти для збереження платоспроможності і ліквідності, а також здійснювати прибуткову діяльність. Вона визначається як постійна можливість банку виконувати свої зобов'язання та генерувати достатній рівень прибутку, щоб успішно функціонувати в умовах конкурентного середовища.

На фінансову стійкість банку впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Тому важливо систематизувати та класифікувати ці фактори для кращого розуміння їхнього впливу. Серед зовнішніх факторів особливе значення мають економічні та глобалізаційні чинники. Загальноекономічна ситуація країни оцінюється через такі показники, як стан платіжного балансу, інвестиційний клімат, стан реального сектора економіки, рівень тіньової економіки та оновлення виробничого потенціалу. Глобалізація світової

економіки сприяла глобалізації фінансових ринків, що значно прискорило поширення кризових явищ. Це, в свою чергу, підвищує ймовірність кризових ситуацій, які можуть вплинути на фінансову стійкість банків в Україні. Враховуючи ці фактори, ризик таких впливів на стабільність банківської системи є надзвичайно високим [55].

Фінансові чинники, що впливають на банківську систему, включають попит і пропозицію грошової маси, рівень інфляції та інфляційні очікування, умови та графік погашення державного боргу, прибутковість на ринку цінних паперів, обмінний курс національної валюти, а також пропозицію валюти та грошової маси в національній валюті. Крім того, важливими є попит і пропозиція національної валюти та грошей, а також напрямки монетарної політики, що проводяться центральним банком [56].

Політичні фактори мають значення в контексті створення умов для розвитку банківської сфери, що включає забезпечення справедливих умов на фінансових ринках і ефективної нормативно-правової бази. Для досягнення фінансової стабільності в банківському секторі необхідно, щоб соціальна стабільність і урядова політика були належним чином сформовані та реалізовані.

Щоб покращити показники фінансової стійкості та надійності АТ КБ "ПриватБанк" в умовах воєнного стану, пропонується вжити таких заходів.

1. Збільшення капіталу та резервів. Це дозволить підвищити стійкість банку до негативних зовнішніх впливів, таких як воєнний стан. Також збільшення резервів сприятиме зменшенню впливу несприятливих подій на фінансову стабільність банку.

2. Посилення контролю за кредитним портфелем. В умовах воєнного стану ймовірність неповернення кредитів зростає. Тому важливо вжити заходів для зменшення ймовірності проблемної заборгованості, зокрема посилити вимоги до оцінки кредитних ризиків і удосконалити процес кредитування.

Рис. 3.6. Заходи щодо формування ефективного ризик-менеджмент

Джерело: складено автором на основі [17]

3. Розробка планів та стратегій для мінімізації ризиків. Складання ефективних планів і стратегій зменшить вплив зовнішніх загроз на фінансову стабільність банку. Це можуть бути стратегії щодо збільшення капіталу та резервів, зниження ризиків проблемної заборгованості і покращення ефективності управління ризиками [57].

4. Розвиток антикризових систем управління. Створення та вдосконалення кризових центрів допоможе банкам швидше реагувати на негативні зовнішні впливи та знижувати їхній вплив на фінансову стабільність.

5. Співпраця з державними органами. Тісна взаємодія з державними установами може надати банкам додаткову підтримку та ресурси в умовах кризових ситуацій.

6. Управління та планування ризиків. Процеси моніторингу та управління ризиками допоможуть зменшити негативний вплив зовнішніх факторів на фінансову стійкість банку. Це може включати оцінку змін у економічному середовищі, ліквідності, проблемних кредитах та процентних ставках.

7. Обмеження кредитування однією юридичною особою або групою осіб. Обмеження розміру кредитів на тривалий термін і збільшення підтримки короткострокових кредитів дозволить знизити ризики.

8. Страхування кредитів на випадок неплатоспроможності через воєнний стан. Ризики неповернення кредитів можуть бути зменшені через страхування таких зобов'язань.

9. Індивідуальні відсоткові ставки за депозитами для корпоративних клієнтів. Запровадження бонусних відсоткових ставок для компаній, що стабільно надають послуги понад рік, стимулюватиме їх до довгострокового співробітництва.

10. Програми лояльності для юридичних осіб. Розробка програм, що заохочують компанії до підтримки стабільних залишків на рахунках, через надання відсоткових бонусів і додаткових послуг.

11. Нове кредитування для корпоративних клієнтів. Індивідуальний підхід до оцінки фінансового стану клієнтів дозволить адаптувати умови кредитування до специфіки кожного бізнесу в умовах воєнного стану.

12. Стягнення проблемної заборгованості. Запровадження персоналізованих підходів до стягнення непогашених кредитів дозволить прискорити процес і зменшити рівень проблемної заборгованості.

13. Кредитні послуги для фізичних осіб. Зниження вимог до боржників під час воєнного стану та пропозиція вигідних умов для вразливих верств населення, таких як пенсіонери, студенти, люди з інвалідністю [58].

14. Розширення фінансових коефіцієнтів для оцінки фінансового стану клієнтів. Врахування таких показників, як репутація, сімейний стан і інші особливості позичальників, для глибшого аналізу їх платоспроможності.

15. Програми кредитування для стартапів. Оцінка бізнес-проектів із урахуванням ризиків та строків погашення дозволить стимулювати підприємницьку активність.

16. Вдосконалення маркетингової політики. Розширення рекламних кампаній у ЗМІ та інтернеті, проведення акцій і прес-конференцій сприятиме підвищенню обізнаності про банківські програми та залученню нових клієнтів.

17. Підвищення довіри серед потенційних клієнтів. Проведення досліджень інтересів клієнтів і оптимізація депозитних послуг для забезпечення зручності та мінімізації витрат часу на операції.

18. Залучення коштів на депозитні рахунки фізичних осіб. Оновлення депозитної політики та впровадження нових форм рахунків дозволить залучити більше коштів від населення.

19. Цінова політика для залучення коштів. Встановлення конкурентних процентних ставок допоможе привабити більше депозитів від клієнтів.

20. Нецінові методи залучення коштів. Підвищення якості обслуговування клієнтів і розширення асортименту депозитних послуг дозволить банкам залучити більше коштів і зміцнити клієнтську базу.

Необхідно звернути увагу на низку заходів, які допоможуть банку зберегти лідерські позиції та підвищити довіру серед вкладників.

- Розширення асортименту банківських продуктів та послуг, а також вдосконалення наявних сервісів для залучення нових коштів.

- Забезпечення високоякісного та своєчасного обслуговування клієнтів, зокрема належного управління касовими операціями та розподілом коштів.
- Збільшення кількості пенсіонерів, які отримують пенсійні виплати через банк.
- Розширення числа пенсіонерів, які користуються послугами банків для обслуговування своїх фінансових потреб.
- Покращення систем безготівкових платежів для фізичних осіб (через інтернет-банкінг) з метою зниження обсягів готівкових операцій та підвищення фінансових результатів банку [59].
- Сприяння збільшенню частки клієнтів, які здійснюють безготівкові розрахунки, серед тих, хто отримує заробітну плату через фінансові установи банку.
- Уникати інвестування в проекти, де існуючі механізми та структури транзакцій не забезпечують належного фінансового захисту.

Для розширення ресурсної бази юридичних осіб, які переведені на обслуговування до Банку, пропонується здійснити такі кроки.

- Співпрацювати з групами підприємств і організацій, розробляючи консультаційні послуги, які враховують їх галузеві особливості та специфіку обслуговування.
- Залучати підприємства та організації, що фінансуються з місцевих і державних бюджетів, до розрахунково-касового обслуговування.
- Вжити заходів для ефективного використання банківських ресурсів з метою збільшення обсягів залучених депозитів від реального сектору економіки.
- Розвивати надання банківських гарантій, оскільки клієнти висловлюють великий інтерес до цієї послуги.

Рис. 3.7. Заходи, спрямовані на утримання лідируючих позицій та підвищення довіри вкладників до банку

Джерело: складено автором на основі [22]

- Оптимізувати інвестиції в державні облігації.
- Розробити та удосконалити методику аналізу активів і пасивів, що обліковуються на позабалансових рахунках.
- Оптимізувати грошові потоки для мінімізації витрат на підтримку ліквідності.
- Підвищити ефективність використання ресурсів та зменшити витрати, оптимізуючи грошові потоки та кошти.
- Співпрацювати з місцевими ЗМІ для створення позитивного іміджу Банку як стабільної та надійної фінансової установи, яка пропонує широкий спектр послуг для фізичних та юридичних осіб [60].

Щодо обмеження ризиків, пов'язаних з кредитною діяльністю, Банку необхідно впровадити таку систему повноважень для прийняття рішень у цій сфері:

- Індивідуальні повноваження. рішення про операції з високим рівнем ризику повинні бути делеговані департаменту ризик-менеджменту в межах стандартних умов продукту, а також щодо клієнтів-фізичних осіб і малого та середнього бізнесу.

- Подвійні повноваження (право подвійного підпису). для операцій з високим і низьким рівнем ризику право на підпис делегується керівнику департаменту ризик-менеджменту разом із керівником відповідного бізнес-підрозділу, відповідно до стандартних умов продукту. Операція виконується тільки за умови одноголосного позитивного рішення.

- Колегіальні повноваження. повноваження, надані Правлінням Кредитному комітету для розгляду висновків, коментарів або рекомендацій від Юридичного департаменту, Департаменту цінних паперів і Департаменту ризик-менеджменту (включаючи оцінку ризиків та заходів їх мінімізації щодо потенційних кредитних операцій), а також для ухвалення негативних рішень. Остаточне рішення ухвалюється більшістю голосів членів Кредитного комітету.

Ці кроки допоможуть АТ КБ "ПриватБанк" підтримати фінансову стабільність і довіру клієнтів навіть в умовах воєнного стану.

У підсумку, для забезпечення фінансової стабільності та підтримки довіри клієнтів у період воєнного стану, АТ КБ "ПриватБанк" необхідно впровадити комплекс заходів, спрямованих на посилення капіталу, управління ризиками, вдосконалення кредитних та депозитних продуктів, а також на поліпшення співпраці з державними органами та місцевими підприємствами. Важливим аспектом є також посилення контролю за кредитним портфелем, оптимізація грошових потоків, а також розширення спектра послуг для юридичних та фізичних осіб.

Рис. 3.8. Заходи з метою обмеження кредитних ризиків, на які наражається Банк в результаті своєї кредитної діяльності

Джерело: складено автором на основі [12]

Крім того, важливим є застосування чіткої системи делегування повноважень щодо кредитної діяльності, включаючи подвійні та колегіальні повноваження, що дозволяють ефективно управляти ризиками та забезпечити належну оцінку кожної операції. Здійснення таких заходів сприятиме збереженню стабільності банку та мінімізації негативного впливу зовнішніх факторів, що важливо для забезпечення належної фінансової стійкості в умовах кризових ситуацій.

3.3. Оптимізаційні моделі для управління ризиками

У сучасних умовах одним із головних завдань для будь-якого підприємства є своєчасне визначення ймовірності банкрутства. Однак, варто зазначити, що на сьогоднішній день не існує універсальних методик, які

дозволяють з абсолютно високою точністю передбачити банкрутство. Тому фахівці активно працюють над створенням різноманітних моделей для оцінки ризику банкрутства організацій.

При розробці моделей прогнозування завжди передбачається, що ситуація в майбутньому не зазнає значних змін у порівнянні з поточним станом. Проте, такі моделі часто є спрощенням реальної ситуації, де з величезної кількості чинників обирається лише кілька основних для аналізу. Тому точність та ефективність прогнозу значною мірою залежать від того, наскільки обґрунтовано був обраний набір факторів.

Таблиця 3.10

**Оцінка імовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за моделлю
Альтмана**

Показник	Формула	Розрахунок	Значення показника
X1	робочий капітал / валюта балансу	$(47\ 085\ 394 - 38\ 085\ 591) / 47\ 085\ 394$	0,191
X3	(звичайний прибуток до оподаткування + проценти за кредит) / валюта балансу	$7\ 257\ 444 / 47\ 085\ 394$	0,154
X4	ринкова вартість акцій / позичковий капітал	$3\ 002\ 775 / 38\ 085\ 591$	0,079
X5	чиста виручка від реалізації продукції / валюта балансу	$3\ 977\ 522 / 47\ 085\ 394$	0,084

Джерело: складено автором на основі [16]

$$Z = 1,2 \times 0,191 + 1,4 \times 0,064 + 3,3 \times 0,154 + 0,6 \times 0,079 + 0,999 \times 0,084 = 0,958$$

Z 0 - це означає, що імовірність банкрутства перевищує 50%.

Тепер розглянемо методику розрахунку ймовірності банкрутства АТ КБ "Приватбанк" за допомогою моделі факторного аналізу, розробленої корпорацією «Дюпон».

1. Маржа прибутку = $3\,977\,522 / 9\,031\,619 \times 100\% = 44,04\%$
2. Доходність активів = $9\,031\,619 / 47\,085\,394 \times 100\% = 19,18\%$
3. Мультиплікатор капіталу = $47\,085\,394 / 8\,999\,803 = 5,232$
4. Прибутковість активів = $44,04\% \times 19,18\% / 100\% = 8,45\%$
5. Прибутковість капіталу = $44,04\% \times 5,232 = 44,21\%$

Мультиплікатор капіталу, який визначає рівень ризику діяльності банку, має верхню межу нормативу від 1 до 25. Оскільки значення мультиплікатора становить лише 5,232, АТ КБ "Приватбанк" має відносно низький ризик банкрутства (приблизно 20%).

Загалом, використання методики декомпозиційного аналізу дозволяє оцінити ситуацію конкретного банку на ринку, визначити фінансові орієнтири для планування та служить ефективним інструментом стратегічного управління фінансами банку.

Таким чином, для прогнозування банкрутства банків в Україні необхідно розробити загальний алгоритм, який поєднує як вітчизняний, так і міжнародний досвід. В ході дослідження ми дійшли висновку, що серед моделей визначення ймовірності банкрутства найбільш підходящими для України є методи, розроблені У. Бівером, Альтманом, Спрінгейтом, Таффлером та Лісом, хоча й кожна з них має свої обмеження [60].

Для оцінки ефективності діяльності банків і рівня їх ризику найбільш важливими є показники прибутковості активів та капіталу. Для їх детальнішого аналізу банкам доцільно використовувати модель «Дюпон», оскільки ця методика дає змогу враховувати як прибутковість, так і ризику. Проаналізувавши діяльність АТ КБ "Приватбанк" за моделлю «Дюпон» та п'ятифакторною моделлю Альтмана, можна зробити висновок, що застосування декомпозиційного аналізу дає більш точніші результати та враховує більше

факторів. Тому важливо продовжити дослідження в цій сфері, аби знайти найефективніші методи діагностики банкрутства банків для українських умов.

Оптимізаційні моделі для управління ризиками є важливою складовою стратегічного управління будь-яким банком, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, як це має місце в Україні. АТ КБ "Приватбанк", будучи одним із найбільших банків в країні, потребує ефективних інструментів для мінімізації ризиків та забезпечення стабільності своєї фінансової діяльності. Використання оптимізаційних моделей дозволяє прогнозувати та знижувати ймовірність банкрутства, а також забезпечувати відповідність законодавчим та нормативним вимогам.

Під управлінням ризиками в банківській діяльності мається на увазі сукупність заходів, спрямованих на виявлення, вимірювання, оцінку та мінімізацію різноманітних ризиків, з якими стикається банк. Основними типами ризиків є кредитний, ринковий, ліквідний, операційний, а також ризик зміни процентних ставок і валютний ризик. Кожен із цих ризиків потребує застосування спеціальних методів і моделей для їх ефективного управління.

Однією з основних оптимізаційних моделей для управління ризиками є модель оптимізації портфеля активів і пасивів. Ця модель допомагає банкам здійснювати оптимальний розподіл ресурсів між різними активами та пасивами, з урахуванням ризиків та доходності. Зазначена модель ґрунтується на ідеї, що збалансований портфель дозволяє досягти мінімального рівня ризику для певного рівня доходу. У випадку "Приватбанку", оптимізація портфеля активів і пасивів дозволяє забезпечити ліквідність, а також мінімізувати кредитний та валютний ризики, особливо в умовах економічної нестабільності [34, .с 67].

Одним із ключових інструментів для прогнозування та мінімізації ризиків є модель Value at Risk (VaR). Модель VaR дозволяє банкам оцінити максимальні потенційні втрати від операцій на фінансових ринках за певний період часу і з заданим рівнем ймовірності. Для "Приватбанку" ця модель є корисною для оцінки ризику у портфелі цінних паперів та валютних операцій. Застосування

VaR дозволяє не тільки визначати можливі фінансові втрати, а й приймати превентивні заходи для їх мінімізації, таких як хеджування або диверсифікація інвестицій.

Іншою важливою оптимізаційною моделлю є модель управління ліквідністю. Ліквідність є критично важливим фактором для будь-якого банку, оскільки вона визначає здатність банку виконувати свої зобов'язання вчасно, не стикаючись з фінансовими труднощами. У рамках цієї моделі банк аналізує поточні і прогнозовані грошові потоки, оптимізує структуру активів і пасивів з урахуванням можливих змін на ринку і власних зобов'язань. Для "Приватбанку" це дозволяє забезпечити необхідний рівень ліквідності навіть у разі виникнення кризових ситуацій, таких як різкі коливання валютних курсів або підвищення процентних ставок.

Для управління кредитним ризиком "Приватбанк" може використовувати методи кредитного скорингу та моделі прогнозування ймовірності дефолту. Кредитний скоринг передбачає використання спеціальних математичних моделей для оцінки кредитоспроможності клієнтів на основі їх фінансових показників, поведінки на ринку та інших факторів. Завдяки таким моделям банк може скоригувати свої кредитні політики, визначити оптимальні умови кредитування та знизити рівень невиконаних зобов'язань з боку позичальників.

Не менш важливими є моделі управління процентним ризиком, які дозволяють оцінити вплив змін процентних ставок на фінансові результати банку. Враховуючи, що процентні ставки можуть значно коливатися через зміни економічної ситуації, оптимізація процентного ризику дозволяє банку запобігти фінансовим втратам, наприклад, за рахунок укладання деривативів або коригування ставок за кредитами та депозитами.

Ще однією важливою оптимізаційною моделлю є інтеграція всіх ризиків банку в єдину систему для розробки комплексної стратегії управління ризиками. Це дозволяє аналізувати взаємозв'язки між різними видами ризиків та розробляти стратегії, які дозволяють зменшити загальний рівень ризику для

банку. Для "Приватбанку" такий підхід дозволяє не лише уникнути банкрутства, а й забезпечити сталий розвиток банку в довгостроковій перспективі.

Загалом, застосування оптимізаційних моделей для управління ризиками дозволяє АТ КБ "Приватбанк" зберігати фінансову стабільність, адаптуватися до змінюваного економічного середовища та забезпечувати своїм клієнтам високий рівень фінансових послуг. Оскільки банк активно працює на ринку, ефективне управління ризиками є не лише питанням його безпеки, а й важливою складовою його конкурентоспроможності на фінансовому ринку. Тому використання сучасних оптимізаційних моделей є невід'ємною частиною стратегії розвитку та стабільності "Приватбанку".

3.4. Рекомендації та пропозиції щодо покращення фінансового стану ПриватБанку

АТ КБ "ПриватБанк" займає провідні позиції у банківській системі України, але водночас стикається з численними викликами, які потребують комплексного підходу до управління фінансовою стабільністю. Рекомендації щодо покращення фінансового стану банку охоплюють різні аспекти його діяльності, включаючи управління ризиками, оптимізацію операцій, підвищення ефективності фінансового моніторингу та вдосконалення системи управління активами і пасивами.

Першочерговим кроком є впровадження системи раннього попередження ризиків, яка дозволить ідентифікувати потенційні загрози для фінансової стабільності банку. Для цього необхідно розробити автоматизовану платформу фінансового моніторингу, яка базується на аналізі ключових показників діяльності, таких як ліквідність, платоспроможність, обсяг прострочених кредитів, рівень доходності активів та інші. Система повинна включати

механізми прогнозування на основі економетричних моделей та штучного інтелекту, що дозволить банку приймати своєчасні управлінські рішення.

Особливу увагу слід приділити управлінню кредитним портфелем, оскільки висока частка проблемних кредитів є одним із основних ризиків для банку. Необхідно посилити процедури оцінки платоспроможності позичальників та впровадити додаткові критерії відбору для зниження ризиків неповернення. Рекомендовано також диверсифікувати кредитний портфель, спрямовуючи частину ресурсів у менш ризикові сектори економіки. Ефективним інструментом стане впровадження сучасних технологій скорингу, які дозволяють оцінювати клієнтів з високою точністю на основі великої кількості параметрів.

З метою підвищення ліквідності банку доцільно розширити спектр інструментів для залучення фінансування. Наприклад, банк може активніше використовувати випуск облігацій, залучати іноземні інвестиції через міжбанківські ринки та укладати угоди з міжнародними фінансовими організаціями. Важливим напрямом є також розвиток депозитних програм для фізичних і юридичних осіб, які передбачають гнучкі умови та конкурентні відсоткові ставки.

Оптимізація операційної діяльності є ще одним важливим аспектом покращення фінансового стану. Зокрема, банк може скоротити операційні витрати шляхом автоматизації процесів, зменшення витрат на утримання персоналу та оренду нерухомості. Впровадження цифрових платформ для обслуговування клієнтів дозволить знизити витрати на традиційні відділення, зберігаючи при цьому високий рівень сервісу. Крім того, доцільно провести аудит поточних бізнес-процесів, щоб виявити малоефективні операції та вдосконалити їх.

Управління активами та пасивами потребує посиленого контролю з метою забезпечення збалансованості між довгостроковими і короткостроковими зобов'язаннями банку. Рекомендовано створити спеціалізований відділ,

відповідальний за формування стратегій управління ліквідністю та забезпечення оптимального рівня капіталу. Доцільним є також використання фінансових деривативів для хеджування ризиків, пов'язаних із коливаннями валютних курсів і відсоткових ставок.

Важливим завданням є вдосконалення корпоративного управління, яке сприятиме підвищенню прозорості та довіри з боку клієнтів і партнерів. Зокрема, банк може запровадити регулярну звітність про досягнення стратегічних цілей, посилити контроль з боку наглядової ради та залучити незалежних експертів до аудиту ключових рішень. Це дозволить мінімізувати корупційні ризики та підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

Для покращення фінансового стану банку також необхідно інвестувати у підвищення кваліфікації персоналу. Співробітники, які відповідають за управління ризиками, фінансовий аналіз та розробку стратегій, повинні регулярно проходити навчання, що базується на сучасних практиках і стандартах. Це сприятиме підвищенню ефективності їхньої роботи та дозволить краще адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Одним із перспективних напрямів є розвиток цифрових технологій. Інвестиції у фінтех-рішення, такі як мобільні додатки, онлайн-банкінг, блокчейн та штучний інтелект, дозволять підвищити конкурентоспроможність банку та залучити нових клієнтів. Особливу увагу слід приділити безпеці цифрових сервісів, що є критично важливим у сучасних умовах зростання кіберзагроз.

Банк також може активніше брати участь у соціально відповідальних проектах, що дозволить зміцнити його репутацію та залучити більше клієнтів. Наприклад, підтримка екологічних ініціатив, інвестування в освіту та розвиток локальних громад можуть стати важливими аспектами його стратегії. Соціальна відповідальність є одним із факторів, який позитивно впливає на імідж банку та його конкурентні переваги.

Крім того, доцільно вдосконалити політику управління ризиками шляхом впровадження інтегрованого підходу, який враховує всі аспекти діяльності

банку. Наприклад, використання системи ключових ризикових індикаторів дозволить своєчасно ідентифікувати потенційні загрози та вживати необхідних заходів для їх мінімізації.

Значну увагу слід приділити розвитку відносин із міжнародними фінансовими організаціями. Участь у міжнародних програмах фінансової підтримки дозволить банку отримати доступ до додаткових ресурсів та посилити свою стабільність. Крім того, співпраця із закордонними партнерами сприятиме впровадженню передових стандартів управління та інноваційних рішень.

Комплексний підхід до реалізації запропонованих рекомендацій дозволить АТ КБ "ПриватБанк" покращити свій фінансовий стан, забезпечити стійкий розвиток і мінімізувати ризики банкрутства. Впровадження новітніх технологій, оптимізація процесів, розвиток корпоративного управління та інвестиції в персонал створять основу для досягнення стратегічних цілей банку в умовах сучасних економічних викликів [61].

Таблиця 3.11

Аналіз пропозицій пропозиції щодо покращення фінансового стану АТ КБ "ПриватБанк"

№	Напрямок вдосконалення	Рекомендація	Очікуваний результат	Відповідальні підрозділи
1	Управління ризиками	Впровадити систему раннього попередження ризиків	Своєчасна ідентифікація та мінімізація ризиків	Відділ управління ризиками
2	Кредитний портфель	Посилити оцінку платоспроможності клієнтів	Зниження рівня проблемних кредитів	Кредитний відділ
3	Кредитний портфель	Диверсифікувати портфель у менш ризикові сектори	Підвищення стабільності доходів	Кредитний відділ
4	Ліквідність	Розширити інструменти	Підвищення ліквідності	Відділ фінансового

		залучення фінансування		планування
5	Ліквідність	Розробити конкурентні депозитні програми	Залучення нових клієнтів	Відділ маркетингу
6	Операційна ефективність	Скоротити витрати через автоматизацію процесів	Зниження операційних витрат	Відділ операцій
7	Управління активами та пасивами	Використовувати фінансові деривативи для хеджування ризиків	Зменшення валютних і відсоткових ризиків	Відділ управління активами і пасивами
8	Корпоративне управління	Запровадити регулярну звітність про досягнення стратегічних цілей	Підвищення прозорості та довіри	Наглядова рада
9	Цифрові технології	Розвивати онлайн-банкінг і мобільні додатки	Залучення нових клієнтів і підвищення конкурентоспроможності	Відділ ІТ
10	Соціальна відповідальність	Інвестувати в екологічні та соціальні проекти	Покращення іміджу банку	PR-відділ
11	Управління ризиками	Впровадити систему ключових ризикових індикаторів	Своєчасна оцінка та реагування на потенційні загрози	Відділ управління ризиками
12	Міжнародна співпраця	Розвивати співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями	Доступ до додаткових ресурсів та впровадження передових стандартів	Відділ міжнародного співробітництва

Джерело: складено автором на основі [54]

Реалізація запропонованих заходів щодо покращення фінансового стану АТ КБ "ПриватБанк" має перспективу суттєво підвищити його стійкість, конкурентоспроможність та стабільність у банківському секторі України. Кожен із запропонованих напрямів вдосконалення спрямований на вирішення актуальних проблем та створення умов для довгострокового розвитку. Прогноз ефективності базується на аналізі потенційного впливу заходів на ключові фінансові та операційні показники банку.

Перш за все, впровадження системи раннього попередження ризиків дозволить банку своєчасно ідентифікувати та мінімізувати загрози для його фінансової стабільності. Очікується, що завдяки використанню автоматизованих платформ для аналізу ключових показників діяльності банк зможе зменшити рівень проблемних кредитів на 10–15% протягом перших двох років після реалізації заходу. Це також сприятиме зниженню витрат на формування резервів під кредитні ризики, що позитивно вплине на прибутковість банку [62].

Оптимізація управління кредитним портфелем, зокрема посилення оцінки платоспроможності клієнтів і диверсифікація кредитних ризиків, дозволить знизити частку проблемних активів до рівня 5–7%, що відповідає міжнародним стандартам банківського сектора. Завдяки впровадженню сучасних скорингових технологій банк зможе підвищити якість прийняття кредитних рішень і зменшити частоту випадків неповернення коштів. У довгостроковій перспективі це створить умови для стійкого зростання доходів банку від кредитної діяльності.

Розширення інструментів залучення фінансування матиме позитивний вплив на ліквідність банку. Використання облігацій, міжнародних кредитних ліній та угод із фінансовими організаціями дозволить збільшити обсяг доступних ресурсів на 20–25%. У поєднанні з розвитком депозитних програм для клієнтів це забезпечить стабільне фінансування операційної діяльності та сприятиме збалансованості між активами і пасивами.

Оптимізація операційної діяльності, зокрема автоматизація процесів та скорочення витрат на утримання нерухомості, дозволить зменшити операційні витрати банку на 15–20%. Цифровізація обслуговування клієнтів сприятиме зниженню витрат на традиційні канали продажів і водночас забезпечить зростання лояльності клієнтів за рахунок підвищення швидкості та зручності надання послуг. Очікується, що це матиме позитивний вплив на чистий прибуток банку, який може зрости на 10-12% протягом трьох років.

Покращення управління активами та пасивами дозволить банку досягти більшої збалансованості між короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями. Використання фінансових деривативів для хеджування валютних і відсоткових ризиків сприятиме зменшенню впливу зовнішніх економічних чинників на фінансові результати банку. Це дозволить знизити рівень валютних ризиків на 20–25% і забезпечити стабільність доходів навіть у разі значних коливань на фінансових ринках.

Вдосконалення корпоративного управління матиме позитивний вплив на прозорість і репутацію банку. Запровадження регулярної звітності та посилення ролі наглядової ради дозволить зміцнити довіру з боку клієнтів, інвесторів та партнерів. Очікується, що покращення корпоративного управління сприятиме залученню додаткових інвестицій і підвищенню капіталізації банку на 10–15% у середньостроковій перспективі.

Інвестування у підвищення кваліфікації персоналу сприятиме розвитку компетенцій співробітників, відповідальних за управління ризиками, фінансовий аналіз та стратегічне планування. Очікується, що це дозволить покращити якість управлінських рішень та ефективність впровадження нових ініціатив. У результаті банк зможе досягти більшої гнучкості в адаптації до змін у зовнішньому середовищі, що підвищить його конкурентоспроможність.

Розвиток цифрових технологій матиме значний позитивний вплив на конкурентну позицію банку. Інвестиції у мобільні додатки, онлайн-банкінг та інноваційні рішення на основі штучного інтелекту дозволять залучити нових

клієнтів і збільшити частку ринку. Очікується, що кількість клієнтів, які активно користуються цифровими послугами, зросте на 30–40% протягом перших двох років після впровадження заходів. Це також сприятиме збільшенню доходів від комісійних операцій.

Соціальна відповідальність банку, зокрема участь у проєктах екологічного та соціального спрямування, позитивно вплине на його імідж. Очікується, що це дозволить зміцнити довіру клієнтів і підвищити лояльність до бренду. У довгостроковій перспективі соціально відповідальна діяльність сприятиме розширенню клієнтської бази та зміцненню репутації банку як надійного партнера.

Впровадження системи ключових ризикових індикаторів дозволить банку своєчасно ідентифікувати потенційні загрози та вживати необхідних заходів для їх мінімізації. Це сприятиме зниженню рівня операційних та фінансових ризиків на 10–12%, що забезпечить більш стійке функціонування банку в умовах економічної нестабільності.

Розвиток міжнародної співпраці відкриє доступ до додаткових ресурсів і сприятиме впровадженню передових практик управління. Очікується, що участь у міжнародних програмах фінансової підтримки дозволить банку збільшити обсяг залученого капіталу на 15–20% протягом трьох років. Це також сприятиме зміцненню позицій банку на міжнародному ринку [63].

У підсумку, запропоновані рекомендації спрямовані на всебічне вдосконалення фінансової діяльності АТ КБ "ПриватБанк", що включає управління ризиками, покращення кредитного портфеля, оптимізацію ліквідності, розвиток цифрових технологій та зміцнення корпоративного управління. Впровадження цих заходів дозволить банку не лише мінімізувати поточні загрози, але й закласти основу для стійкого та динамічного розвитку у майбутньому.

Очікувані результати підтверджують ефективність запропонованих стратегій. підвищення фінансової стійкості, зростання прибутковості,

покращення репутації та збільшення частки ринку. Ці зміни зміцнять конкурентні позиції банку в Україні та сприятимуть його виходу на нові рівні міжнародної співпраці.

Таким чином, розробка політики запобігання банкрутству АТ КБ "ПриватБанк" є важливим етапом у забезпеченні стабільності та стійкості цієї фінансової установи на ринку. Прогнозування ключових показників діяльності банку є основним інструментом для передбачення можливих фінансових труднощів та своєчасного реагування на них. Оцінка показників, таких як прибутковість, ліквідність, рівень капіталізації та ризику неплатоспроможності, дозволяє не лише контролювати поточний фінансовий стан банку, але й забезпечувати надійний фундамент для його майбутнього розвитку.

Стратегічні заходи щодо зміцнення фінансової стійкості ПриватБанку є важливим елементом у створенні надійної політики запобігання банкрутству. Це включає вдосконалення внутрішньої структури управління фінансами, оптимізацію витрат та поліпшення якості кредитного портфеля. Зміцнення фінансової стійкості також передбачає розвиток нових фінансових продуктів і послуг, що дозволяють залучати додаткові джерела доходів.

Окрім того, важливою складовою політики запобігання банкрутству є підвищення прозорості банківської діяльності. Це сприятиме зміцненню довіри як з боку клієнтів, так і з боку регуляторів. Регулярне звітування про фінансові результати, відкритість у питаннях управління та стратегічного планування дозволить банку підтримувати високий рівень репутації та забезпечити належний контроль з боку відповідних органів.

Отже, основним напрямом для покращення фінансового стану ПриватБанку є створення системи, що дозволяє гнучко реагувати на змінювані умови ринку, удосконалюючи фінансову стійкість, управління ризиками та стратегічне планування.

ВИСНОВКИ

Таким чином, банкрутство підприємства – це неспроможність суб'єкта господарювання виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами через недостатність активів. У банківській сфері банкрутство є особливо критичним, оскільки воно негативно впливає на фінансову стабільність не лише конкретної установи, а й економіки в цілому. Запобігання банкрутству є важливим елементом стратегічного управління, який дозволяє уникнути фінансових втрат, зберегти довіру клієнтів і забезпечити стійкий розвиток підприємства.

У першому розділі роботи було розглянуто сутність поняття банкрутства підприємств, основні причини його виникнення та методи запобігання. Банкрутство визначено як стан неплатоспроможності, спричинений невиконанням фінансових зобов'язань перед кредиторами. Основними факторами, які зумовлюють ризик банкрутства, є недоліки у внутрішньому управлінні, несприятливі макроекономічні умови, посилення конкуренції та законодавча нестабільність.

Було визначено основні методи запобігання банкрутству, які включають фінансовий моніторинг, диверсифікацію ризиків, впровадження систем управління ліквідністю та капіталом. У дослідженні акцентовано на важливості використання міжнародного досвіду, зокрема моделей раннього попередження та впровадження механізмів реструктуризації бізнесу.

Міжнародний досвід показує, що ефективна політика запобігання банкрутству базується на інтеграції фінансових, операційних та стратегічних інструментів, що забезпечує стійкість підприємства до зовнішніх і внутрішніх викликів.

У другому розділі здійснено детальний аналіз діяльності ПриватБанку за період 2021–2023 років. Банк є лідером банківського сектору України, однак стикається з численними викликами, серед яких економічна нестабільність, високий рівень кредитних ризиків та зростання операційних витрат.

Проведено оцінку фінансових показників, зокрема рентабельності, ліквідності та достатності капіталу. Виявлено, що, незважаючи на позитивну динаміку за окремими показниками, банк потребує посилення моніторингу ризиків. Відсутність моделей аналізу ризиків у наявних методичних підходах обмежує можливість ефективного прогнозування кризових ситуацій.

Особливу увагу приділено аналізу ліквідності банку, який виявив, що наявні резерви є достатніми для короткострокових потреб, однак довгострокова стабільність потребує додаткових заходів.

У третьому розділі було запропоновано комплексну політику запобігання банкрутству на основі результатів аналізу. Впровадження моделей прогнозування ключових показників діяльності дозволить виявляти потенційні кризи на ранніх етапах. Зокрема, запропоновано використання економетричних методів для оцінки ризиків і побудови сценаріїв розвитку ситуації.

Серед стратегічних заходів особливу увагу приділено диверсифікації кредитного портфеля, підвищенню прозорості фінансової звітності та посиленню внутрішнього контролю. Окремо розроблено рекомендації щодо оптимізації операційних витрат, що дозволить покращити показники ефективності банку.

Незважаючи на те, що у розділі недостатньо розкрито використання конкретних оптимізаційних моделей, запропоновані рекомендації створюють базу для подальшого вдосконалення управління ризиками.

Практична реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості ПриватБанку, забезпеченню його довгострокової стабільності та мінімізації ризику банкрутства. Це також дозволить банку стати взірцем для інших установ у впровадженні ефективної політики запобігання кризовим ситуаціям.

У ході виконання магістерської роботи проведено ґрунтовне дослідження проблематики банкрутства банківських установ, зокрема АТ КБ "Приватбанк". Було встановлено, що основними факторами ризику для фінансової стабільності

банку є макроекономічна нестабільність, недосконалість законодавчої бази, високий рівень кредитних ризиків, недостатня ефективність системи управління активами та пасивами. Виявлено, що такі виклики потребують розробки інтегрованої політики, яка враховує специфіку діяльності банківського сектору.

Аналіз фінансового стану АТ КБ "Приватбанк" показав, що банк, незважаючи на кризові періоди в минулому, зумів адаптуватися до змін зовнішнього середовища завдяки впровадженню нових підходів до управління ризиками. Водночас дослідження виявило необхідність удосконалення окремих елементів політики, зокрема посилення моніторингу ризиків, оптимізації кредитного портфеля та розробки сценарного моделювання для прогнозування кризових ситуацій.

На основі проведеного аналізу розроблено рекомендації щодо формування політики запобігання банкрутству на підприємстві. Зокрема, запропоновано впровадження системи раннього попередження кризових ситуацій, яка базується на аналізі ключових фінансових індикаторів та економетричних методів прогнозування. Для зниження кредитних ризиків рекомендовано посилити процедури оцінки платоспроможності позичальників і диверсифікувати кредитний портфель. Важливим елементом є також розвиток інструментів управління ліквідністю та забезпечення достатнього рівня резервів.

У цілому, результати роботи свідчать про те, що комплексний підхід до запобігання банкрутству, який враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори ризику, є ключовим для забезпечення стійкого розвитку банківських установ. Використання запропонованих рекомендацій дозволить зменшити ймовірність фінансових криз і зробити банківський сектор більш стійким до економічних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сукрушева, Г.О. (2017). Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*, (9), 682–686.
2. Мішенін, Є. В., & Кириченко, О. В. (2020). Управління фінансовими ризиками. *Економіка підприємства*, (7), 60–68.
3. Рудика, В.І., Великий, Ю.М., & Зьома, О.Д. (2018). Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. *Інфраструктура ринку*, (18), 127–132. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/23.pdf
4. Сергієнко, О.В. (2021). Державна підтримка підприємств у запобіганні банкрутству. *Економіка і держава*, (2), 40–46.
5. Поліщук, Є.А. (2020). Методи оцінки ризиків банкрутства підприємств. *Економіка та управління*, (8), 22–29.
6. Ляпина, Л.Г., & Баришніков, Н.В. (2018). Управління підприємствами в умовах кризи. *Фінанси України*, (6), 28–34.
7. Кузьмін, О.Є., & Мельник, О.Г. (2011). Діагностика потенціалу підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (1), 155–166.
8. Левченко, Н.М. (2012). Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики. *Інвестиції: практика та досвід*, (2), 114–117.
9. Тарасова, О.М. (2020). Стратегії уникнення банкрутства підприємств. *Бізнес Інформ*, (7), 38–44.
10. Рудницька, О.М., & Біленська, Я.Р. (2019). Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 132–138.
11. Лютик, О. (2014). Використання дискримінаційних моделей для прогнозування банкрутства підприємств. Тернопіль.
12. Коваленко, Т.В. (2019). Управління ризиками на підприємствах малого та середнього бізнесу. Харків: Вид-во ХНУ.

13. Маринич, І.А. (2010). Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник ПЛТУ України*, 105–108.
14. Сейсебаєва, Н.Г., & Топчанюк, О.В. (2016). Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств. *Молодий вчений*, (11), 678–681.
15. Морозова, І.І. (2021). Методи фінансового аналізу в антикризовому управлінні. Київ: Наукова думка.
16. Гострик, О.М., Сокурєнко, П.І., Будніков, В.М., & Малишко, В.С. (2012). Сучасні методи моделювання оцінки банкрутства банківських систем. *Регіональні проблеми розвитку реального сектору економіки*, (1), 76–79.
17. Копилов, В.В. (2020). Банкрутство підприємств у сучасній економіці. Київ.
18. Костевич, О.Д. (2010). Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку. *Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія «Економічні науки»*, (43), 54–59.
19. Мельничук, О.М. (2019). Аналіз економічної стійкості підприємств. *Економіка і прогнозування*, (4), 44–49.
20. Bondarenko, E., Zhuravka, O., Aiyedogbon, J.O., Sunday, O.E., Andrieieva V. Structural modeling of the impact of bank nonperforming loans on the banking sector: The Ukrainian experience. *Banks and Bank Systems*. 2020. 15(2). P.67–78.
21. Румик І.І. Фінансова санація як засіб відновлення платоспроможності комерційних банків / Лаптева Т.С., Румик І.І. *Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції* (м. Київ, 15 листопада 2018 р.) Київ: Університет «КРОК», 2018. С. 207-209.
22. Яблонська, А.С. (2024). Діяльність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4793
23. Altman, E.I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis, and the prediction of corporate bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23(4), 589–609.

24. Frey, L. (2001). *Rena Staatliche Finanzhilfen far Airlines und Airports? Wirtschaftswissenschaftliche Betrachtungen zum Fall Swissair. Wirtschaftswissenschaftliches Zentrum WWZ der Universitat Basel.*

25. Шкарупа, А.В. (2020). Сучасні підходи до діагностики банкрутства підприємств. *Економічний часопис, (4), 50–55.*

26. Економіка відновлення: навчальний посібник / за ред. В.І. Грушка. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2023. 221 с.

27. Тютюнник, В.С. (2021). *Антикризове фінансове управління підприємством.* Львів: Вид-во "Афіша".

28. Юрченко, М.Є., & Марченко, Н.А. (2015). Модель оцінки ймовірності банкрутства підприємств у сучасних реаліях. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», (9), 24–29.*

29. International Monetary Fund. (2022). Corporate governance and risk management in emerging markets. *IMF Research Reports, 29.*

30. Троц, І.В. (2020). Методи оцінки фінансового потенціалу підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління, (11), 1–9.*

31. Яковенко, Л.О. (2022). *Економічний аналіз фінансової стійкості підприємств.* Харків: Вид-во ХНУ.

32. Beaver, W.H. (1966). Financial ratios as predictors of failure. *Journal of Accounting Research, 4(3), 71–111.*

33. Ross, S., Westerfield, R., & Jaffe, J. (2013). *Corporate finance.* New York: McGraw-Hill.

34. Шкуропат, В.Г. (2021). *Управління ліквідністю підприємства у кризовий період.* Одеса: Видавництво "Наука".

35. Черкасова, М.В. (2021). Теоретичні засади стратегії та стратегічного управління у банківській сфері. *Вісник соціально-економічних досліджень, 3–4 (78–79), 132–141.*

36. Altman, E.I. (1983). The Altman Z-Score formula. *Financial Management, 11, 69–81.*

37. Peiser, B. R., & Frej, A. B. (2003). *Professional real estate development: The ULI guide to the business*. Washington, D.C.: ULI.
38. World Bank Group. (2019). *Financial stability indicators: A handbook*. Washington: The World Bank.
39. Шульга, І.В. (2020). *Розробка антикризової стратегії для підприємств*. Київ: Центр фінансових досліджень.
40. Фридинський, В., Плотніков, В., & Дерев'янка, А. (2011). Фінансова санація підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*, (8), 79–83.
41. Panchenko O., Balazyk O., Kotkovskyy V., Andrieieva V. Analysis of financial statements as a business management tool. *AD Alta-journal of interdisciplinary research*. 2024. №14 (1). p. 157-161
42. Азарова, І. Б. (2018). Методи запобігання банкрутству підприємств у сучасних умовах. *Економіка та управління*, (3), 45–51.
43. Жуков, Є.Ф. (2022). *Фінансовий менеджмент: підручник для ВНЗ*. Київ: Вища школа.
44. Дейнега, Л.А. (2019). Методи оцінки платоспроможності підприємств. *Економіка та прогнозування*, (2), 18–25.
45. Євдокимова, В.В. (2020). Управління фінансовими потоками підприємства у кризових умовах. *Фінанси України*, (8), 55–61.
46. Ільченко, О.С., Низьков, О.П., & Хаустов, В.В. (2016). Математична модель фінансового стану на основі системи балансових рівнянь. *Економіст*, (1), 38–41.
47. Белінська, О.В. (2012). Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Вісник ХНУ. Економічні науки*, (4), 267–274.
48. Єпіфанова, І.М. (2017). Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*, 1 (29), 55–63.
49. Бутирська, І. (2016). Правовий статус учасників провадження у справі про банкрутство. *Підприємництво, господарство і право*, (12), 89–94.

50. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 року № 2343-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

51. Воронкова, Т.Є., & Рибальченко, Н.П. (2017). Банкрутство підприємства та шляхи його подолання. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*, 2 (2), 39–43.

52. Загородна, О. (2020). Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. *Економічний аналіз*, (7), 262–265.

53. Бугай, В.З., & Омельченко, В.М. (2018). Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*, (1), 34–39.

54. Ареф'єва, О., Пілецька, С., & Лістрова, М. (2022). Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35>

55. Кабан, Л.В. (2021). Оцінювання фінансової стабільності підприємств. *Економічна освіта*, (1). URL: <http://ekon-edu.kiev.ua/articles/2021>

56. Барішніков, Н.В., & Коваленко, Т.В. (2020). Управління ризиками у контексті уникнення банкрутства підприємств. *Бізнес Інформ*, (6), 20–26.

57. Діденко, С.В. (2018). Антикризове управління підприємством. Львів: Афіша.

58. Волот, О.І., Бабич, І.М., & Ткаченко, О.О. (2015). Банкрутство підприємства: сутність, ймовірність та методи визначення. *Науковий вісник Полісся*, (4), 61–67.

59. Балабанова, Л.В. (2017). Фінансовий аналіз підприємств. Київ: Центр навчальної літератури.

60. Кириченко, О.В. (2021). Фінансова діагностика як інструмент запобігання банкрутству. *Економіка розвитку*, (5), 18–23.

61. Маринич, І.А. (2010). Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник ПЛІТУ України*, 105–108.

62. Дейнега, Л.А. (2019). Методи оцінки платоспроможності підприємств. *Економіка та прогнозування*, (2), 18–25.

63. Черкасова, М.В. (2021). Теоретичні засади стратегії та стратегічного управління у банківській сфері. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 3–4 (78–79), 132–141.

64. Румик І. Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 4(72). С. 9-19.

65. Румик І.І. Антикризове управління при реалізації санаційних заходів підприємства / І.І. Румик, О.О. Пилипенко. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2021. № 3(63). С. 51-60. [https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-63-51-](https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-63-51-60)

[60](#)

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс на 31 грудня 2021 року

Актив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи.			
- залишкова вартість	010	4112	1694
- первісна вартість	011	12136	14888
- накопичена амортизація	012	8024	13194
Незавершене будівництво	020	270475	410127
Основні засоби.			
- залишкова вартість	030	1362710	1521815
- первісна вартість	031	2609292	2866845
- знос	032	1246582	1345030
Довгострокові біологічні активи.			
- справедлива залишкова вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції.			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	9322	8617
- інші фінансові інвестиції	045	18558	8365
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	757	344
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	0	0
Відстрочені податкові активи	060	208897	180811
Гудвіл	065	0	0

Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	1874831	2131773
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	364424	387349
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	5618	4549
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги.			
- чиста реалізаційна вартість	160	215616	365289
- первісна вартість	161	1034407	1046343
- резерв сумнівних боргів	162	818791	681054
Дебіторська заборгованість за розрахунками.			
- з бюджетом	170	22348	567
- за виданими авансами	180	184	867
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	23766	12737
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти.			
- в національній валюті	230	34027	17772
- в тому числі в касі	231		
- в іноземній валюті	240	1704	1005
Інші оборотні активи	250	4690	2646
Всього за розділом II.	260	672377	792781
III. Витрати майбутніх періодів	270	2153	4530
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	2549361	2929084
Пасив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Власний капітал			

Статутний капітал	300	27091	27091
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	1295548	1338558
Резервний капітал	340	52298	53667
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	6061	19472
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	0	0
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I.	380	1380998	1438788
Частка меншості	385		
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	44	8
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II.	430	44	8
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	330245	538745
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III.	480	330245	538745
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	17190	27498
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	39377	64227
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	333125	291444

Поточні зобов'язання за розрахунками.			
- з одержаних авансів	540	84787	202145
- з бюджетом	550	7183	5829
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	5616	7614
- з оплати праці	580	11988	14451
з учасниками	590	292	2424
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	136847	102669
Усього за розділом IV.	620	636405	718301
V. Доходи майбутніх періодів	630	201669	233242
Баланс	640	2549361	2929084

Звіт про фінансові результати за 2021 рік

Стаття	Код рядка	За звітний рік	За попередній рік
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	3925415	2378187
Податок на додану вартість	015	641809	288134
Акцизний збір	020		
Інші вирахування з доходу	030	50	69840
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	3283556	1920213
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	3416974	1791657
Валовий прибуток (збиток)	050	-133418	128556
Інші операційні доходи	060	365526	54946
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061		
Адміністративні витрати	070	51331	44517
Витрати на збут	080	0	0
Інші операційні витрати	090	106889	103700
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091		
Фінансовий результат від операційної діяльності	100	73888	35285
Доход від участі в капіталі	110	292	379
Інші фінансові доходи	120	773	2
Інші доходи	130	52705	46645
Фінансові витрати	140	35579	17177

Втрати від участі в капіталі	150	0	0
Інші витрати	160	31336	18832
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	170	60743	46302
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176		
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	42005	36818
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності від звичайної діяльності	190	18741	9484
Надзвичайні доходи	200		
Надзвичайні витрати	205		5
Податки із надзвичайного прибутку	210		
Частка меншості	215		
Чистий прибуток (збиток)	220	18741	9484
Забезпечення матеріального заохочення	226		
Матеріальні затрати	230	1455405	945108
Витрати на оплату праці	240	288267	246143
Відрахування на соціальні заходи	250	107744	94291
Амортизація	260	118138	106130

Додаток В

Баланс на 31 грудня 2022 року

Актив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи.			
- залишкова вартість	010	1694	984
- первісна вартість	011	14888	15592
- накопичена амортизація	012	13194	14608
Незавершене будівництво	020	410127	433066
Основні засоби.			
- залишкова вартість	030	1521815	1569510
- первісна вартість	031	2866845	3014757
- знос	032	1345030	1445247
Довгострокові біологічні активи.			
- справедлива залишкова вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції.			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	8617	11520
- інші фінансові інвестиції	045	8365	7365
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	344	262
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	0	77
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	0	91
Знос інвестиційної нерухомості	057	0	14
Відстрочені податкові активи	060	180811	184273
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом I	080	2131773	2207057

II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	387349	394100
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	4549	4416
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги.			
- чиста реалізаційна вартість	160	365289	528900
- первісна вартість	161	1046343	1248619
- резерв сумнівних боргів	162	681054	719719
Дебіторська заборгованість за розрахунками.			
- з бюджетом	170	567	235
- за виданими авансами	180	867	7497
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	12737	10888
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти.			
- в національній валюті	230	17772	70070
- в тому числі в касі	231		11
- в іноземній валюті	240	1005	747
Інші оборотні активи	250	2646	26188
Всього за розділом II.	260	792781	1043041
III. Витрати майбутніх періодів	270	4530	4030
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	0
Баланс	280	2929084	3254128
Пасив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	27091	27091
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0

Інший додатковий капітал	330	1338558	1339831
Резервний капітал	340	53667	54646
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	19472	26567
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	0	0
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I.	380	1438788	1448135
Частка меншості	385		
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	8	175
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II.	430	8	175
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	538745	578000
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0
Усього за розділом III.	480	538745	578000
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	27498	252711
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	64227	44280
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	291444	188108
Поточні зобов'язання за розрахунками.			
- з одержаних авансів	540	202145	266802
- з бюджетом		550	5829
			19268

- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	7614	11943
- з оплати праці	580	14451	15722
- з учасниками	590	2424	1557
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	102669	143070
Усього за розділом IV.	620	718301	943461
V. Доходи майбутніх періодів	630	233242	284357
Баланс	640	2929084	3254128

Додаток Д

Звіт про фінансові результати за 2022 рік

Стаття	Код рядка	За звітний рік	За попередній рік
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	5533618	3925415
Податок на додану вартість	015	903362	641809
Акцизний збір	020		
Інші вирахування з доходу	030	82	50
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	4630174	3283556
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	4860922	3416974
Валовий прибуток (збиток)	050	-230748	-133418
Інші операційні доходи	060	423123	365526
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061		
Адміністративні витрати	070	42568	51331
Витрати на збут	080	0	0
Інші операційні витрати	090	93368	106889
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091		
Фінансовий результат від операційної діяльності	100	56439	73888
Доход від участі в капіталі	110	1330	292
Інші фінансові доходи	120	0	773
Інші доходи	130	52864	52705
Фінансові витрати	140	79872	35579
Втрати від участі в капіталі	150	0	0

Інші витрати	160	9988	31336
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	0	0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	170	20773	60743
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176		
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	6578	42005
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності від звичайної діяльності	190	14185	18741
Надзвичайні доходи	200		
Надзвичайні витрати	205		
Податки із надзвичайного прибутку	210		
Частка меншості	215		
Чистий прибуток (збиток)	220	14185	18741
Забезпечення матеріального заохочення	226		
Матеріальні затрати	230	2179146	1455405
Витрати на оплату праці	240	374024	288267
Відрахування на соціальні заходи	250	140428	107744
Амортизація	260	119399	118138

Додаток Е

Баланс 2023 року

Актив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
І. Необоротні активи			
Нематеріальні активи.			
- залишкова вартість	010	984	3323
- первісна вартість	011	15592	19068
- накопичена амортизація	012	14608	15745
Незавершене будівництво	020	433066	470242
Основні засоби.			
- залишкова вартість	030	1569510	1638404
- первісна вартість	031	3014757	3203617
- знос	032	1445247	1565213
Довгострокові біологічні активи.			
- справедлива залишкова вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції.			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	11520	11122
- інші фінансові інвестиції	045	7365	7365
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	262	222
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	77	0
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	91	0
Знос інвестиційної нерухомості	057	14	0
Відстрочені податкові активи	060	184273	346346
Гудвіл	065	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Гудвіл при консолідації	075	0	0
Усього за розділом І	080	2207057	2477024

II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	394100	383939
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	0	0
Готова продукція	130	0	0
Товари	140	4416	6336
Векселі одержані	150	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги.			
- чиста реалізаційна вартість	160	528900	663604
- первісна вартість	161	1248619	1581696
- резерв сумнівних боргів	162	719719	918092
Дебіторська заборгованість за розрахунками.			
- з бюджетом	170	235	185
- за виданими авансами	180	7497	778
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	10888	9317
Поточні фінансові інвестиції	220	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти.			
- в національній валюті	230	70070	133552
- в тому числі в касі	231	11	4
- в іноземній валюті	240	747	314
Інші оборотні активи	250	26188	122862
Всього за розділом II.	260	1043041	1320887
III. Витрати майбутніх періодів	270	4030	6341
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	0	1
Баланс	280	3254128	3804253
Пасив балансу	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	27091	27091
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0

Інший додатковий капітал	330	1339831	1294511
Резервний капітал	340	54646	54646
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	26567	-421483
Неоплачений капітал	360	0	0
Вилучений капітал	370	0	0
Накопичена курсова різниця	375	0	0
Усього за розділом I.	380	1448135	954765
Частка меншості	385		
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	175	16468
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II.	430	175	16468
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	578000	809672
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	0
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	70193
Усього за розділом III.	480	578000	879865
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	252711	348953
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	44280	70899
Векселі видані	520	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	188108	717917
Поточні зобов'язання за розрахунками.			
- з одержаних авансів	540	266802	376546
- з бюджетом	550	19268	75382

- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	11943	10696
- з оплати праці	580	15722	21199
- з учасниками	590	1557	1529
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	143070	13905
Усього за розділом IV.	620	943461	1637026
V. Доходи майбутніх періодів	630	284357	316129
Баланс	640	3254128	3804253

Звіт про фінансові результати за 2023 рік

Стаття	Код рядка	За звітний рік	За попередній рік
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	7099445	5533618
Податок на додану вартість	015	1155769	903362
Акцизний збір	020		
Інші вирахування з доходу	030	21	82
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	5943655	4630174
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	6332855	4860922
Валовий прибуток (збиток)	050	-389200	-230748
Інші операційні доходи	060	607669	423123
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	061		
Адміністративні витрати	070	47763	42568
Витрати на збут	080	0	0
Інші операційні витрати	090	372661	93368
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних у наслідок сільськогосподарської діяльності	091		
Фінансовий результат від операційної діяльності	100	-201955	56439
Доход від участі в капіталі	110	0	1330
Інші фінансові доходи	120	0	0
Інші доходи	130	55158	52864
Фінансові витрати	140	62404	79872
Втрати від участі в капіталі	150	1398	0
Інші витрати	160	383810	9988
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні	165	0	0

статті			
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	170	-594409	20773
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	176		
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття у наслідок припинення діяльності	177		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		6578
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	105992	
Фінансові результати від звичайної діяльності від звичайної діяльності	190	-488417	14185
Надзвичайні доходи	200		
Надзвичайні витрати	205		
Податки із надзвичайного прибутку	210		
Частка меншості	215		
Чистий прибуток (збиток)	220	-488417	14185
Забезпечення матеріального заохочення	226		
Матеріальні затрати	230	2746135	2179146
Витрати на оплату праці	240	502220	374024
Відрахування на соціальні заходи	250	18884	140428
Амортизація	260	127389	119399
Інші операційні витрати	270	297277	145568
Разом	280	3691905	2958565